

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

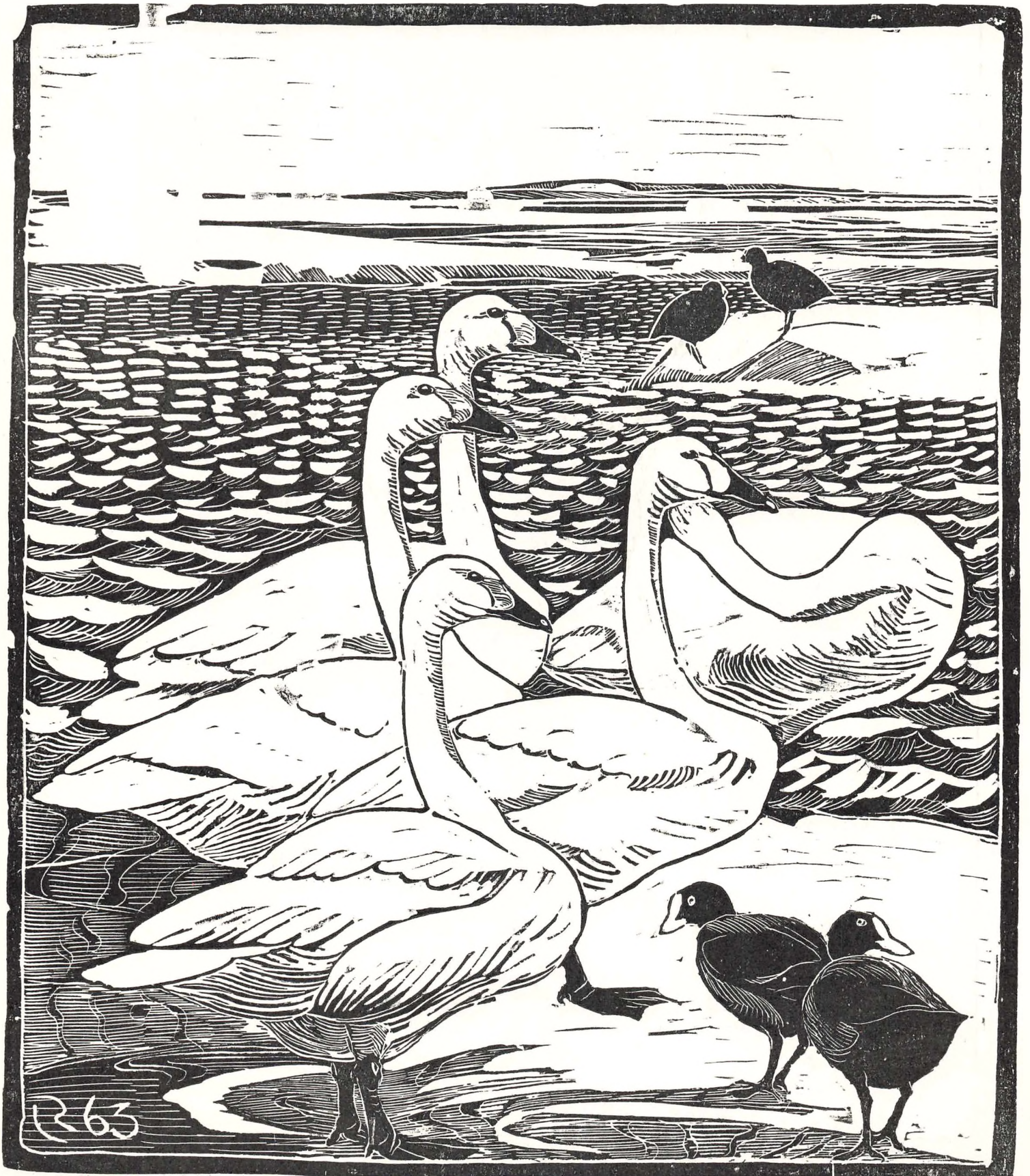
Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

7/5

Jul i Nordsjælland

Julen 1963

Udgivet af
Erland Gribso og Erik Gribso

23. Aargang

H. C. Andersen: Den lille Pige med Svovlstikkerne.

*„- den lille Pige syntes hun sad foran en stor Jernkachelovn
med blanke Messingkugler og Messingtromle . . . . . ”.*

Der var engang – da jernkachelovnen med messingkuglerne var eventyret i en kold hverdag ... i dag bruger man

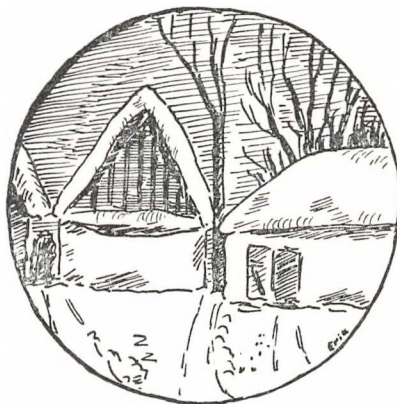

KGL HOFLEVERANDØR
D ♦ F ♦ J
DE FORENEDE JERNSTØBERIER A/S

SALAMANDER
KEDLER · OLIEFYR · VARMLUFTSOVNE

Jul i Nordsjælland

UDGIVET AF
ERLAND GRIBSØ OG ERIK GRIBSØ

1963
TREGTYVENDE AARGANG

FREDERIKSVÆRK
FREDERIKSVÆRK BOGTRYKKERI
ALF JENSEN

INDHOLD

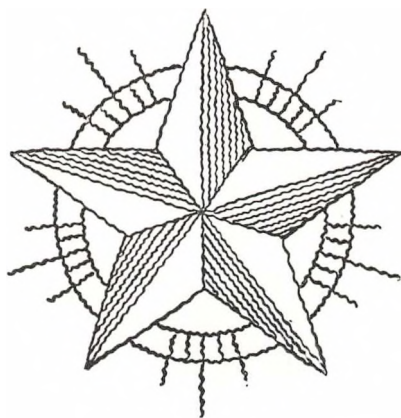
Vel mødt under Sky paa Kirkesti. Af Emus Jensen	3
Hyggelig dansk Jul	4
Kongelige Kaneture i Nordsjælland. Af Niels Friis	5
Klenodiet i Allerød. Af Eyvind Rafn	8
Frøken Helene i Frederikssund. Af Melita Domsteen	10
Dyreskulpturer i Øerne. Af Svend Rindholt	12
En nordsjællandsk Kaper Bedrift. Af Rauer Bergstrøm	16
Spøgelsespræsten i Helsingø. Af Erland Gribsoe	19
Nordsjællandske Skæmtesprog	20
Kongens og Grevindens Udflugt. Af Erland Gribsoe	21
Sømandsstraffe i Sejlskibstiden. Af Henning Henningsen	22
Juleliturgien og dens Mester. Af Niels Friis	26
Cykel-Tyveriet i Gilleleje. Af Rauer Bergstrøm	28
Vinter-Forkølelse. Af M. W.	31
Hertz, Heiberg og Hørsholm. Af Eyvind Rafn	33
Ukendte Digte af Thaarup. Af R.	37

Eftertryk af

Artikler og Billeder i »Jul i Nordsjælland« kun tilladt i Uddrag
og mod Kildeangivelse

Forsiden:

Svaner i nordsjællandsk Landskab,
Træsnit af Leif Rydeng

Vel mødt under Sky paa Kirkesti

SOM enhver Dignitar har ogsaa Julen sine Herolder, der forbereder dens Komme. Vi kender dem fra Aar til Aar, lige fra Gadernes Udsmykning til den forøgede Aktivitet overalt. Men selvom de laaner deres Skær af Julen, tager vi dem dog ikke for mere, end de er: et broget og farverigt Følge, der stemmer Sindene og aabner Vejen for Julen selv.

Thi naar hele Følget er draget forbi, og Klokkerne begynder at kime, styrer Folk deres Gang mod den Kirke, der paa sin egen Maade har været med til at væve et Mønster ind i deres Skæbne, — hvadenten de tænker paa en lys og festlig Konfirmationsdag eller det Øjeblik, hvor en anden gav dem sit Ja for Livet, eller de mindes den bitre Dag, hvor de for første Gang helt ud forstod, hvad det er at blive ene. Alt det husker de. Men der er én Ting til, der er blevet staaende i deres Erindring, fra Skæbnestunderne herinde. Det er noget, de vil have svært ved at forklare, thi det var ikke dét, der blev sagt, eller det, der skete. Det var snarere, som om de bag Ordene fornemmede en Røst, der talte med større Myndighed end baade Lykken og Smerten. Som om de anede en Strime af Morgenrøden oppe over Mørket og begyndte at fatte, hvad Livets Ord er. At der er en Virkelighed, der træder os i Møde i Ordet, — det Ord, der har lydt for de skiftende Slægter gennem Seklernes Vekslen og været en Stjerne, der viste Vej, ikke blot fra Hverdagen til Højtiden, men en Vej fra Dagligdagens graa Verden med dens mange Problemer til en Livets og Aandens Verden, hvor Gud møder os som en levende Realitet.

Naar alt dét ligger som den egentlige Baggrund i deres Sind, er det forstaaeligt, at de stiller det egentlige i Julen i Forbindelse med Herrens Hus og regner med, at Julen selv skal man ikke lede efter i det brogede Følge, men inde dér, hvor vi før har mødt Livets Ord og Livets Verden og følt, at der er større Horisonter end den flimrende Synsrand, der slutter Hverdagen af derude. Derfor styrer de deres Gang mod den gamle Kirke, mens Skumringen sænker sig, og Larmen fra Julens Forridere dør hen.

Deres gamle Kirke hilser dem af Hjertet med et „Vel mødt under Sky paa Kirkesti“. Thi selvom vi Mennesker ikke kan skabe et Under for hinanden eller i hinanden, saa véd vi alligevel, at den, der drager ud for at finde Sandhed og Lys, skal finde. Og den, der føler sig draget hemmeligt af den Stjerne, der straalere fra det gamle Juleevangelium, ham kan man roligt sige til:

„Hold ud, du Stjernepilgrim paa Vej til Bethlehem,
Du er Vejen fremad!“ . . . .

og kan derfor gaa herfra rigere, end du kom.

EMUS JENSEN

Hyggelig dansk Jul

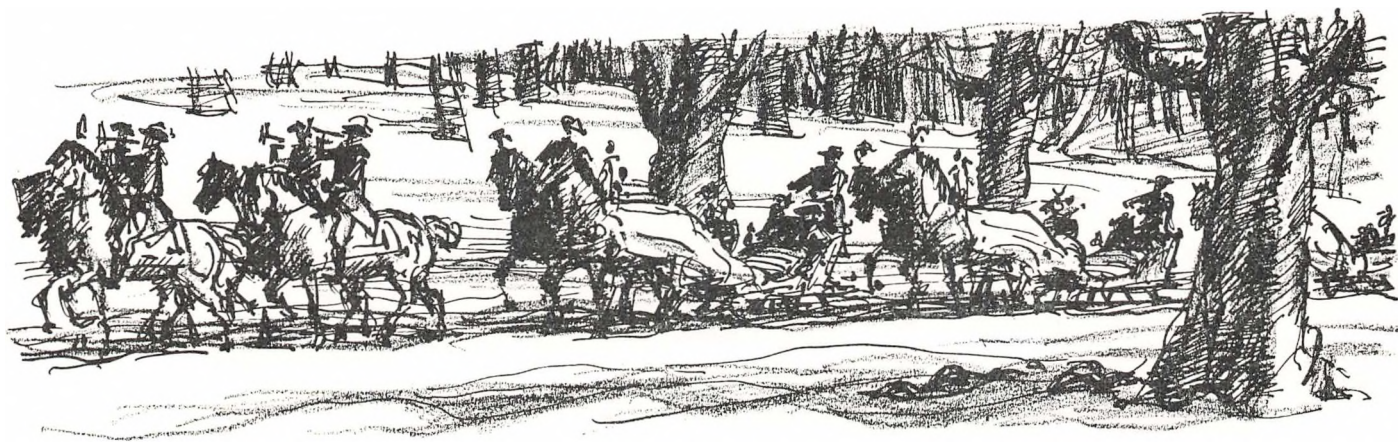

Viggo Johansen (1851-1935) malede en Række Billeder af Brydningen mellem Lys og Mørke og af Hjemlivets Hygge, her hans Billede af en Families Rundgang om Juletræet (Hirschsprungs Museum). Til dette ægte danske Billede passer Stemningen i en anden, lidt senere, Kunstners Indtryk af Juletræet som Midtpunkt for Aarets store Højtid, nemlig *Mogens Lorentzens Sang om Juletræet*:

*Juletræet med sin Pynt
venter paa, vi faar begyndt.
Aldrig har det vær't saa kønt,
aldrig har det vær't saa grønt,
og fra selve Himlen gled
vist den store Stjerne ned.*

*Juletræet paa Besøg
hilser os fra Eg og Bøg
med Besked derude fra,
at det lysner Dag for Dag,
og at Solen fra sit Skjul
ønsker os en glæd'lig Jul.*

KONGELIGE KANETURE

Tegninger af
Tormod
Kidde

Af Niels Friis

i
Nordsjælland

KLIMAET i Danmark maa have forandret sig. Det hører nu til Sjældenhederne, at vi har hvid Jul, og saa stabilt Snevejr, at det bliver Kaneføre i længere Tid ad Gangen. Det var helt anderledes i gamle Dage, da Kaneture var en almindelig Forlystelse i mange Kredse i Land og By — og i udstrakt Grad ogsaa ved Hoffet.

Paa Slottet var Kaneture faktisk længe en fast Institution. I de lange Vintre i København kunde Kongen og den kongelige Familie nok trænge til Afveksling, og saa snart der var Lejlighed til det, kom Kaneturene i Gang, under Udfoldelse af et ofte pragtfuldt Ceremoniel. Hvor de kongelige Kanetuer skulde gaa hen, kunde der ikke herske nogen Tvivl om: væk fra Byen, ud i Nordsjælland, hvor Landslottene laa og sov deres Vintersøvn. Det hvidklædte nordsjællandske Landskab har i Tidens Løb set mangan kongelig Kanefærd glide forbi.

Kaneturenes Indførelse som kongelig Forlystelse lader sig ikke umiddelbart tidsfæste, men de fik en fremtrædende Placering blandt de talrige underholdende Foranstaltninger, der satte Præg paa Kong Christian den Syvendes og Dronning Caroline Mathildes Hof, saaledes som dette levede i Aarene efter Brylluppet i 1766. Italiensk Opera vekslede med fransk Komædie og danske Skuespil, Koncerter med Maskerader, Militærparader med Køreture, Galatafler med Baller og Festligheder af alle mulige Slags. Og hertil kom saa Kaneturene, naar Vejret var dertil; det var det dengang saa regelmæssigt, at Kanekørselen næsten fast kunde indgaa i hver Vintersæsons »Repertoire« ved Hoffet.

Kaneturenes Tid var inde, naar f. eks. Avisen en skønne Eftermiddag kunde skrive, at »Natten til den 27de begyndte Sne at falde, hvorhos reyste sig en haard Vind, hvilken med stærk Sneefog holdt ved den 27 de, 28 de og Natten til i Dag; og samme har her i Gaderne og imellem Husene nedlagt saa stor Mængde Sne, at man har ont ved at komme frem; og man hører allerede Ulykker af Beenbrud etc. at være skeet.«

De kongelige Kaneture kunde relativt hurtigt sættes i Værk. De gik nemlig, i hvert Fald for Dagturenes Vedkommende, ind i Stedet for Køreture, som Kongen eller Dronningen, eller begge Majestæterne, med stort Følge regelmæssigt foretog til Landslottene i Hovedstadens Nærhed. Der var dog den væsentlige Forskel mellem de almindelige Køreture og Kaneturene, at de sidste fandt Sted under Udfoldelse af et mere farverigt Ceremoniel end de første — og til liftligt klingende Musik.

Naar der skulde være Kanetur, var det Overhofmarskallen, der paa kongelig Ordre satte det sædvanlige Apparat i Gang. Han gav Instruktioner til Kammerfoureren, der besørgede alt fornødent. Han fik først og fremmest en Liste, paa hvilken der f. Eks. stod, at »efternævnte Kavallerer ansiges at indfinde sig i Hds. Majestæt Dronning Caroline Mathildes Forgemak i Morgen Middag Kl. 12¼ slet for derfra at gjøre en Tour i Cane og derefter at spiise ved Hans Maj. Kongens Taffel til Middag. . .«

Saa skulde Kammerfoureren have sin Folk rundt med Invitationerne for at konstatere hvem der kunde komme og

hvem ikke. Han skulde give Besked til den kongelige Stald om, at der skulde bruges saa og saa mange Kaner og saa og saa mange Spand Heste. Det kunde ofte være et højt Tal, og havde Staldene ikke tilstrækkeligt med Kaner selv, maatte de manglende lejes ude i Byen eller »paalignes« Turens Deltagere. Der gik ogsaa gennem Generaladjudanten Besked til Hofregimenternes Chefer om at sende deres Musikkorps eller Trompeterkorps til Tjeneste ved den paagældende Tur.

*

En af de største af disse Kaneture, der nogensinde har fundet Sted, løb af Stabelen den 16. Februar 1768, da det, som det hedder, »behagede Hans Majestæt at anstille en prægtig Kane-Fart ud fra Christiansborg Slot, igennem Stadens Øster-Port, til Charlottenlund Slot, hvor der holdtes Middags-Taffel, og samme Aften tilbage igjen.« Kane-»porcessionen« bestod af henved 40 Kaner og var inddelt i tre Divisioner, med lige mange Korps af Musikanter i Spidsen. Foran første Division kørte fordelt i et Par Kaner, »Hans Kongelige Høyhed Prints Friderichs ganske Regiments-Musik«, men Paukeren og og Trompeterne af den kongelige Garde til Hest lod sig høre foran anden Division. I denne befandt sig Kongen, med Gehejmeraadinde v. d. Lühe og Arveprins Frederik »med en høy Dame hos sig«, hver i deres Kane. Foran tredje Division befandt sig Musikken af Den Kongelige Liv-Vagt til Fods, Livgardens Musikkorps altsaa.

Paa Charlottenlund stod opdækket — paa Sølv — et kongelig Taffel paa 24 Personer, plus et Marskaltaffel, og Ilden kniterde paa Kaminerne. Ogsaa herude va derr Musik. Ved

de kongeliges Ankomst blev, noteres det, Hautboisterne (de blæsende militære Musici) henstillet paa begge Sider af Alleen, og derefter placeredes de i et af de Kabinetter, der laa nærmest det Gemak, hvor de kongelige spiste; den noget mere larmende Janitscharmusk henvistes til »Trappen under Døren«. Bagefter fik alle de militære Musici »een god Bede-Stang, a Mand et Suurbrød og en halv Pott fransk Viin.«

*

Hverken paa denne Tur eller flere efterfølgende var Dronning Caroline Mathilde med. Forklaringen ligger lige for: Dronningen havde et Par Uger i Forvejen, den 28. Januar, født sin førstefødte, den lille Kronprins Frederik. Først i næste Aars »Kane-Sæson« deltog Dronningen med Liv og Lyst i en Række Ture til Charlottenlund, der foregik efter nogenlunde samme Program og nok var hendes første. I Vinteren 1767 synes der ikke at have været Kaneture.

Naturligvis vakte disse festlige kongelige Kanetog Beundring overalt, hvor de kom frem. Men der blev endnu mere at se paa for Hovedstadens Indvaanere, da man ved Hoffet kom ind paa ogsaa at foretage Kaneture om Aftenen. Saadanne Ture placeredes i Forbindelse med et Aftentaffel, eller med den Teaterforestilling enten paa det danske Teater eller paa det franske, som Kongen og hans Følge regelmæssigt overværede i det mindste et Par Gange om Ugen, og til hvilken man jo alligevel skulde køre.

København laa i Mørke dengang om Aftenen, kun oplyst af smaa Tranlamper, og for at den nye Form for kongelige Kaneture i det hele taget kunde føres igennem og blive til Forlystelse baade for de deltagende og de mange, som stimlede sammen, naar det rygtedes, at de kongelige Kaner var kørt op foran Teatret, maatte der Lys til. Det fik man ved Hjælp af Fakler, og det var klart, at det hele dannede et højt malerisk Billede, naar det lange Tog af Kaner bevægede sig gennem Byen.

Nytaarsdag 1770 læses følgende Notits i Avisen: »Da de Høy-Kongelige Herskaber den 30te sidstleden droge fra Opera behagede det Aller- og Høystsamme at giøre den første Kane-Fart for i Aar, da Deres Majestæter og Hs. Kongelige Høyhed (Arveprinsen) samt deres Suite, et Train paa 24 til 30 Kaner under Musik af 3 forskellige Kor, ved en Mængde brændende Fakler, droge igennem de fornemteste af Stadens Gader, som vare passable, og siden ind paa Christiansborg.«

Ogsaa ved en saadan Lejlighed skulde et stort Apparat sættes ind: Gæster inviteres — det var som ved Dag-Kaneturene Hoffolk, Ministre og fremmede Landes Gesandter med Damer. Hvad de sidste angaar, var de tilsyneladende til en vis Grad »valgfri«. Til den 11. Januar 1771 blev en Række Kavallerer tilsagt til at møde »paa det Franske Theater (Hofteatret ved Christiansborg) for derfra at kiøre en Tour i Cane samt derefter at spiise ved Hoffet. Hvad sig Cana, Fakler og Betiente anbelanger, da maa enhver behage-

ligst forskaffe sig samme, ligesom det og dependerer af Dem selv, hvad Dame de udi Deres Cane vil medbringe.«

Placeringen i Kanerne indenfor de respektive »Divisioner« var ogsaa nok ret valgfri. Var Dronningen ikke med, kunde der herske en vis Spænding om, hvem der skulde være Kongens Ledsager. Det kunde gaa livligt til. Traditionen vil vide, at Christian den Syvende ved en bestemt Lejlighed valgte en Dame, som ikke just stod i hans Gunst, nemlig Dronningen Overhofmesterinde, Fru v. Plessen, og ved Udstigningen fik hende vippet over i en stor Dyng Sne, for derpaa at stille sig saa ubehændigt an med at hjælpe hende op, at hun blev drivvaad og maatte tage hjem i Stedet for at komme til Taffel!

*

Det var kun, naar Kortegen var særlig stor, at Gæsterne selv skulde medbringe Kaner, Fakler og »Betjente« — ellers besørgedes alt dette fra Hoffet, som det hed. Betjentene, som naturligvis var Lakajer, baade kongelige og private, var først og fremmest med for den almindelige Betjenings Skyld, men i høj Grad ogsaa for at holde de brændende Fakler. Disse har nok haft en pragtfuld Virkning under Færden gennem Rokkottidens dunkle København, men det er ganske givet, at de ogsaa har griset slemt ud over Kanerne og deres høje Passagerer. Der kom derfor ogsaa paa et vist Tidspunkt en allerhøjeste Bestemmelse om, at Overtøjet — ligesom Damerne — var valgfrit paa disse Ture.

Musikken, der som nævnt ogsaa hørte til de aftenlige Kaneture, og havde stor Effekt, leverede Kongen altid. Det var stedse de tre Hofregimenters Folk, der havde denne Tjeneste; fra Overhofmarskallen gik hver Gang, som det hed, en Compliment til Regimentcheferne, »at Paucker og Trompetterne saavelsom Hautboisterne, med deres Instrumenter i Aften Kl. 7 præcis maatte indfinde dem paa Ride-Bahnen hos Hr. Kmhr. v. Kroghen for derfra i Cane at kiøre med Hans Kongelige Majestæt.« Hvad Slags Musik der benyttedes paa disse Ture, lader sig ikke se, men de var jo saa forholdsvis sjældne, at det ikke er troligt, at der blev komponeret særlige Toner til dem.

Det kan maaske undre, at Musik dengang kunde lyde i det vinterlige Vejr, og i klingrende Frost, naar Vagtparadens Toner i Kuldeperioder den Dag i Dag har jammerlige Kaar. Forklaringen ligger i, at »Hautboisterne« i hine Tider alene spillede paa Træblæseinstrumenter, og at Hestgardetrompeternes Instrumenter var Signaltrompeter — uden Ventil, der kunde fryse fast. At det var en udsat Post for de militære Musici, og deres Læber og Fingre, er jo saa en anden Sag!

Hof-Revolutionen den 16.—17. Januar 1772, Struenses og Caroline Mathildes Fald, vendte op og ned paa mangt og meget, men udadtil skulde det helst se ud som om intet var sket, og bl.a. derfor var der Kaneture endnu nogle Gange efter — uden de to, som sikkert ved adskillige Lejligheder havde været med i de festlige Korteger, baade ved Aften og ved Dag. En kongelig Køretur havde jo netop overfor Hofstadens Befolkning i det ydre beseglet Kongens

og Kongemagtens saakaldte Redning i Forbindelse med Aktionen.

Den 4. Februar, altsaa et Par Uger efter, fandt den første af disse Kaneture Sted. Den gik til Charlottenlund, hvor Taflet var paa 20-24 Personer. En lille Forskel var der fra saa mangen anden tilsvarende Lejlighed; Gæsterne samledes efter Ordre i Apartementssalen paa Christiansborg og ikke i Dronning Caroline Mathildes Forgemak. Dronningen sad fangen paa Kronborg Slot med sin lille Datter, og hendes Suite paa Christiansborg stod lukket. . . .

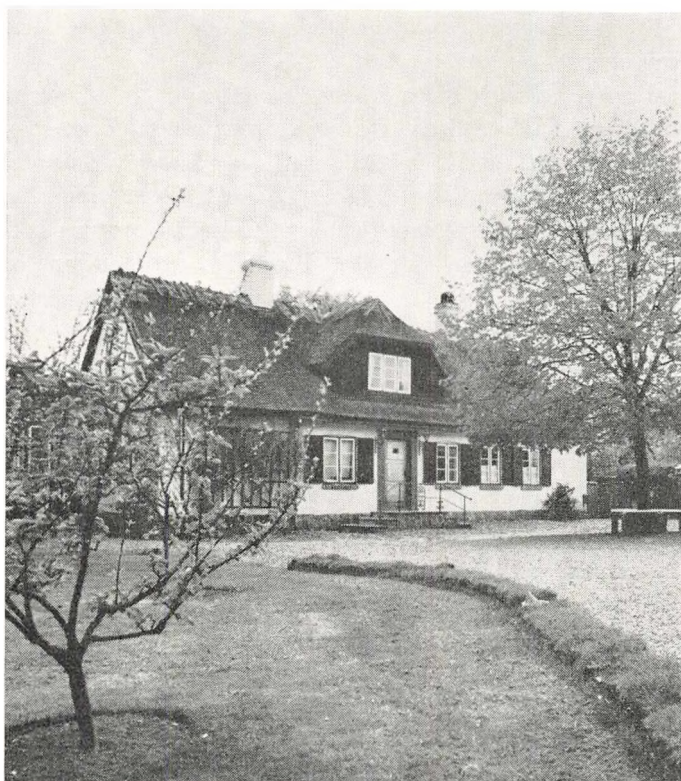
Turen den 4. Februar maa forøvrigt have staaet lidt i Uvishedens Tegn paa Grund af Vejrudsigterne. Det hed nemlig i Overhofmarskallens Ordre, at skulde det ikke blive Kaneføre (eller Kane-Bane, som det ogsaa hed), saa »indfinder Damerne sig dog til forbemeldte tiid og stæd, men klæder sig en Begueese, siden de ifald den Forandring skeer, kiører en Carosse.« Vejret holdt imidlertid, hvad det lovede, og i hele Februar Maaned var der kongelige Kaneture — men kun Dagture til Landslottene.

*

Kaneturene havde oplevet deres største og bedste Tid som Hof-Forlystelse. De faldt ingenlunde bort lige med det samme, tværtimod, de holdt sig helt ind i 1800-Tallet, og ogsaa langt senere er der kørt i Kane ved Hoffet. Men med Glansen og Festen omkring dem var det for stedse forbi. De var et af de mest typiske Udslag, Forlystelsestrangen ved Christian den Syvendes og Caroline Mathildes pragtfulde, men jo i mange Henseender urolige og ulykkelige Hof havde givet sig. Derfor er Mindet om Kaneturene især blevet knyttet til deres Navne og deres Tid.

Den smukt beliggende Hovedbygning til det mere end 150 Aar gamle Landbrugssted midt inde i det nye Allerød.

Klenodiet i Allerød

I Centrum af Byen og midt i den moderne Bebyggelse, hvormed Allerød i de seneste Aar ændrede Udseende med eksplosiv Hast, ligger den mere end 100 Aar gamle, ulasteligt bevarede Bondegaard, som vi har aflagt Visit sammen med Cheffotograf Mogens Hansen fra Kbh. Raadhus.

Af
EYVIND RAFN

DE gamle danske Konger vidste, hvad de vilde, da de lod opføre og boede i de mange dejlige Slotte, som vi kan glæde os over at se rundt om i Nordsjælland. Kong Valdemar elskede sit Gurre. Kronborg blev andet end en bask Fæstning. Heldigvis kan den danske Konge endnu glæde sig over Fredensborg. Vi kan alle glæde os ved Frederiksborg. Desværre er hverken Hørsholm eller Sofienberg Slotte mere til i al deres Skønhed. Men endnu eksisterer saavel Charlottenlund som Sorgenfri.

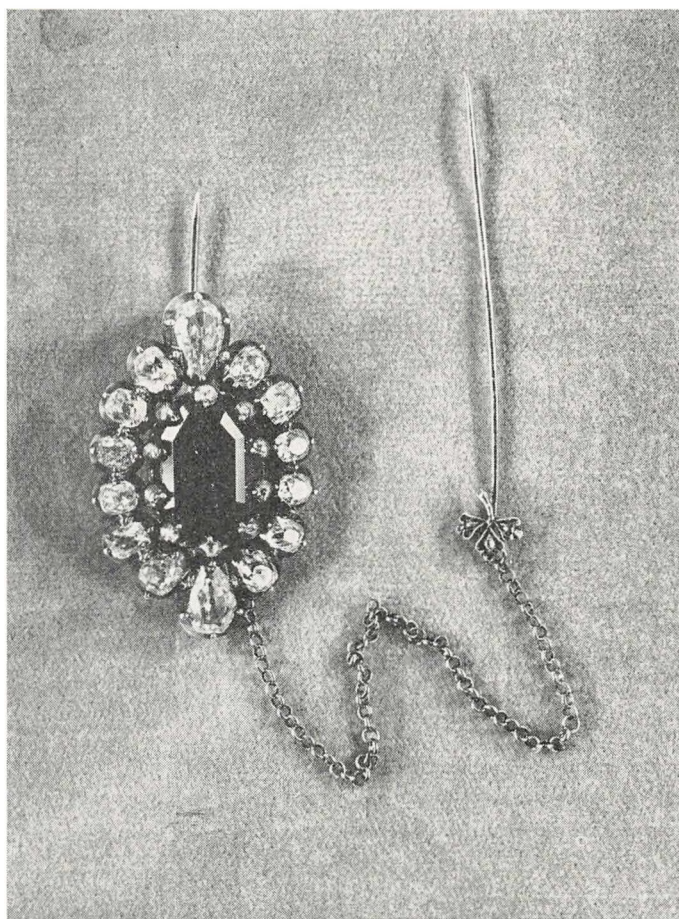
Nordsjælland var Kongernes foretrukne Egn, hvad der ikke skyldtes kun dens Beliggenhed saa nær ved Residensbyen, men ogsaa hele Landsdelens Skønhed. Det blide bølgende Landskab med de mange store Søer har først og fremmest kunnet bryste sig af sine store skønne Skove og dette kan Nordsjælland den Dag i Dag.

Det er begribeligt, at Københavnerne strømmer i stadig større Antal om Søndagene ud til disse smukke Skove og samtidig i stigende Mængde bosætter sig i Frederiksborg Amt. Ganske vist er Dyrehaven stadig lige elsket som Udflugtsmaal Hellig som Søgn, men takket være Automobilerne søger flere og flere Københavnerne længere ud og Egnen omkring Hillerød er utvivlsomt netop paa Grund af de mange Skove deromkring blevet mere og mere søgt.

*

Især i Allerød og nærmeste Omegn er Udviklingen sket med eksplosiv Hast.

Omkring denne Kommune og mest omkring Stationsbyen Lillerød, der som bekendt nu bærer Navnet Allerød, har vi store flotte, saftige og skyggefulde Skovstrækninger, som er

Broche med en Amaldin omgivet af 14 store og 10 mindre Brillanter. Skænket af Frederik d. 7. til Borgmesterinde Rummelhoff, Hillerød. - Privateje.

i rolig Vækst overalt — Ravnsholt Skov, Tokkekøb Hegn og Store Dyrehave har Charme som kun faa danske Skove ejer. De rummer talrige gamle Kæmpegrave, f. Eks. Tokes Langdysse i Tokkekøb Hegn, som fortæller om Beboelse af disse Egne helt tilbage til vor Vikingetid. Men iøvrigt synes denne Landsdel ikke særlig rig paa Minder fra tidligere Beboere — saaledes heller ikke Allerød — betragter vi et saa gammelt Matrikelskort som helt fra 1783, ses, at Ravnsholt og Tokkekøb gik ud i eet med Allerød Sø midt imellem disse Skove. I Skovbrynet mod Vest, der hvor nu Stationsbyen Allerød ligger, laa der en Række veldyrkede Marker med mange Landbrugsejendomme, mens selve Lillerød Landsby laa omkring Kirken, som i Dag i Almindelighed anses for værende Byens eneste tilbageblevne Bygning af kulturhistorisk Værd. Her i den gamle Landsby var et Gadekær, men baade dette og de gamle Huse fra hine Aar er borte nu. Byens Tyngdepunkt, dens i allefald butiksmæssige Centrum er flyttet hen omkring Jærnbanestationen og fra denne udgaar den store, brede Hovedgade med det allerede tydeligt købstadsagtige Præg M. D. Madsensvej — et Præg, som dog ændrer Art til Præg af Villaby, før man er spadseret ret mange Skridt fra Jærnbanestationen henad Madsensvej.

Her finder vi Overraskelsen. Pludselig, paa en kort Sidevej, ligger der et levende, udadleligt velbevaret, langt over 100 Aar gammelt Bondehus med tilhørende Udbygninger! Det er Ejendommen Irisvej 3, tilhørende Kontorchef cand. juris *Erik Pers Lassen*, Socialministeriet. Ejendommen er ganske enkelt den eneste tilbageblevne af de Landejendomme, der laa i 1700-Aaret i Skovbrynet af den store Skov og som ejede den dyrkede Jord, der idag lige saa enkelt danner Basis for Stationsbyen Allerød. Bortset fra, at den M. D. Madsen, efter hvem Hovedgaden er opkaldt, har ejet og drevet denne Bondegaard, ved man ikke meget om denne solide Ejendoms Historie ud over, at endog meget gamle Lillerødborgere erindrer den i Brug. Helt frem til den anden Verdenskrig hørte der Jord til Ejendommen. Da dens nuværende Ejer i 1940 flyttede ind i den, kunde han fra sin Have og ud over Markerne se Taarnet paa Frederiksborg, hvad der idag forekommer uforstaaeligt!

*

Imidlertid — denne gamle Landbrugsejendom, der intet Navn har, ejer et kulturhistorisk interessant og velbevaret Indre, som siger Sparto til dens Ydre. Blandt kønne gamle Møbler og Billeder i Underetagens hyggelige Spisestue, store luftige Dagligstue og velafbalancerede Herreværelse findes ogsaa mere end almindeligt smukt udførte Prydgenstande fra vor egen Livsperiode i Bogbind i bedst mulige Udførelse, saaledes som de bliver til under Husfruens kyndige Hænder i de ledige Stunder, der bliver tilovers fra den Gæstfrihed med et let Præg af gamle Dages Spisevaner, som hun forestaar overfor den internationale Skare af Gæster fra nær og fjærn, der under Aarets Gang kommer i dette Hjem, hvor Værten er Formand blandt andet for Det nordiske administrative Forbunds danske Forretningsudvalg, og hvor han

kan vise et Par af Portrætmaleren Viertels mest livlige Malerier. Begge af nordsjællandsk kulturhistorisk Værdi ud over det almindelige, forestillende Johan Christian Rummelhoff, født i 1788 og død som Borgmester i Hillerød i 1858 og hensovet saa tragisk som mange i Nordsjælland endnu ved at fortælle om. J. Chr. Rummelhoff havde gennemløbet en normal Embedsmandskarriere, da han i 1853 fik kongelig Udnævnelse til Borgmester i Hillerød ved en kongelig

Johan Viertel (1772-1834): Charlotte Amalie Rummelhoff, født Denstødt. Hun er født 1790 og var gift med Borgmester Rummelhoff, Hillerød. - 58 x 48 Cm. Haandforyldt Damborg Ramme. Ikke før offentliggjort.

Gunstbevisning fra den selvsamme højsalig Kong Frederik den 7., der, som det hurtigt skulde vise sig, ogsaa blev den indirekte Aarsag til Borgmesterens triste Endeligt!

Rummelhoff, candidatus juris fra 1810, blev i 1821 kgl. Byfoged i Nykøbing paa Mors, 1828 udnævntes han til Cancelliraad, 1840 blev han Justitsraad og efter to Aar senere at være udnævnt til Ridder, overdroges han Hillerød Borgmesterembede og fik ret hurtigt en stor Omgang i By og paa Egn, da han jo stod godt i sin Konges Gunst og denne saa ofte boede paa Frederiksborg og havde ham og Frue som Gæster der. Skønt han altsaa var en paa mere end en Vis erfaren Selskabsmand, saa overgik der ham dog det, at da han i sin Alders 71. Aar var Kongens Gæst ved en saa formidabel Festaften i Badstuen, at der endnu i vore Dage lever mundtlige Beretninger rundt om i Nordsjælland om den succesfulde Sammenkomst, saa blev han efterhaanden som

Johan Viertel (1772-1834): Johan Christopher Rummelhoff, født 1778, død 1858. Justitsråd. Borgmester i Hillerød. - 58 x 48 Cm. Haandforyldt Damborg Ramme. - Ikke tidligere offentliggjort.

denne Festaften skred frem, saa træt, at han bragtes til sit Hjem, hvor han udaanede stille og roligt faa Døgn senere uden at være kommet til Bevidsthed! —

Meget hurtigt efter det sørgelige Dødsfald fulgte en ny kongelig Gunstbevisning overfor den Rummelhoffske Slægt, idet Kongen skænkede en skøn Brosche bestaaende af et sjældent dybrødt Eksemplar af Ædelstenen Amaldin omgivet af 14 store og ti mindre Diamanter til Borgmesterens Enke Charlotte Amalie Rummelhoff, Datter af Professor Denstadt og Hustru, født Neumann. Da Professoren udaanede, giftede hans Enke sig med Ditlev Gotlieb Pers og det yngste Barn i dette Ægteskab Gottlieb Dusinius Pers efterlod sig Datteren Henriette Andrea Pers, der i 1898 ægtede den senere saa ansete Jurist, Præsident for Højesteret Dr. juris Niels Lassen. Den lille Bror, ovennævnte Gottlieb Dusinius Pers, kom tidligt i Huset hos Rummelhoffs, som har Æren for Opdragelsen af dette tidligt forældreløse Barn, Kontorchef Pers Lassens Morfar, som tidligt tog juridisk Embedseksamen, hurtigt oparbejdede sig en anset Sagførerforretning i Nykøbing paa Mors saa han allerede i 1848 kunde erhverve Herregaarden »Dueholm«, der nu er Musæum. Naar Broschen, som er en Gave fra Frederik den 7., i vor Tid befinder sig paa Irisvej 3 i Allerød ved mere festlige Lejligheder — til daglig hviler den i en solid Bankbox — saa er Aarsagen den enkle, at Borgmester Rummelhoff efterlod sig kun en Datter, som døde ugift og fra denne Kusine arvede Kontorchefens Mor det kongelige Smykke med den store dybtrøde Sten, som nu tilhører Ejeren af det nordsjællandske Klenodie, som Husene paa Irisvej 3 udgør ved at være et endnu samlet, velholdt Hele liggende i den gamle, kønne Have, som det forekommer alle paa Egnen naturligt, at Mand og Mand imellem forlængst har udpeget som Stedet Sogneraadet i Tide bør søge sikre Offentligheden engang og maaske bedst kan bruge til det Egns Musæum, der før eller senere maa komme i det saa driftigt vaagne Allerød.

Frøken Helene

I FREDERIKSSUND

Af
Melita
Domsteen

FRA det Hvilehjem i Schweiz, hvor jeg nu bor og har boet i længere Tid — jeg er 87 Aar — sender jeg denne Hilsen til »Jul i Nordsjælland«! Hvor jeg kender dette danske Julhæfte fra? vil De sikkert spørge... Jo, ser De: en af de andre gamle Damer paa Hvilehjemmet her

faar hvert Aar fra sin Familie i Danmark sendt »Jul i Nordsjælland« — og hos hende har jeg til Stadighed set og læst det smukke og indholdsrige Hæfte!

Og nu har jeg faaet den Tanke, at jeg vil skrive til »Jul i Nordsjælland« og fortælle om en Oplevelse, jeg sammen

med min Mand — Max hed han; han er nu forlængst død — havde i Frederikssund i Sommeren 1896, en Oplevelse, hvor især »Frøken Helene« spiller en stor og meget smuk Rolle!

*

MENS Max og jeg var unge, rejste vi rundt med forskellige Cirkus. Vi var Luftakrobater, og paa Programmet stod »Melita og Max i deres store Trapez-Nummer. Non plus ultra«. Naar vor Optræden under Cirkusteltets Tag var afsluttet, gik jeg rundt blandt Publikum og solgte Frugt og Chokolade — og her er det, at »Frøken Helene« kommer ind i Billedet!

Hun hed Helene Petersen og havde en Grønhandel og Slikbutik i Frederikssund paa Torvets Sydside, omtrent paa det Sted, hvor Havnegade støder til Torvet. Mens Cirkus laa i Frederikssund — nede ved Havnen bag Elsass'ernes Købmandsgaard — besøgte jeg hver Eftermiddag Helene Petersens Forretning, hvor jeg gjorde Indkøb af Appelsiner og søde Sager til Salg i Teltet om Aftenen.

Saa skete det den sidste Aften, Cirkus laa i Frederikssund, at et Reb ved vor Trapez knækkede. Jeg fik fat i et Tov og blev hængende deroppe, men Max faldt ned og brækkede et Kraveben.

Der gik straks Bud efter en Læge, og han kom meget hurtigt. Han boede lige overfor Cirkuspladsen, viste det sig, og hed Dr. Raff. Det blev saa til, at Max maatte indlægges paa Sygehuset, og samme Aften, eller rettere Nat, blev Cirkusteltet brudt ned og kørt videre til den næste By, hvor der skulde gives Forestillinger. — Jeg nægtede rent ud at drage videre med Cirkus, saa længe Max laa paa Sygehuset! Men hvor skulde jeg være? Det ordnede »Frøken Helene« i en Haandevending! »Milita bliver hos mig foreløbig!« sagde hun. Og saadan blev det!

Jeg hjalp hende saa godt, jeg kunde, baade i Forretningen og i »Privaten« bag Butikken, og dertil kom, at jeg nogle Gange ogsaa gik til Haande hos Dr. Raff og hos Borgmester Brix, naar der var Aftenselskab i de to Hjem — begge Steder efter, at »Frøken Helene« havde »sagt god« for mig. Naturligvis var jeg ogsaa hver Dag paa Sygehuset og saa til Max.

*

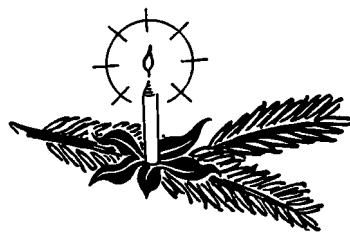
VORT Ophold i Frederikssund varede en Maanedstid. Saa rejste Max og jeg til Sverige, hvor vi en Tid optraadte forskellige Steder, dels med et Duedressur-Nummer og dels med Marionetter. Det var med Taarer i Øjnene, vi skiltes fra »Frøken Helene«, og hun og jeg brevvexlede i adskillige Aar efter den Tid, mens Max og jeg fartede om. — Efter hvad jeg har hørt, flyttede »Frøken Helene« til København ca. 1914 eller 1915, altsaa, da den første Verdenskrig var udbrudt — og siden tabte vi hinandens Spor. — I Sverige traf vi forøvrigt Fru Hulda Carré, der var gift med den hollandske Cirkusdirektør Carré. Hulda var fra Nordsjælland, viste det sig, og det kan nok være, at vi »snakkede Nordsjællandsk«!

Frk. Helene Petersen, Frederikssund

MENS Max og jeg var i Stockholm, opgav vi Artistlivet. Vi købte en Antikvitetsforretning, som vi drev i flere Aar. I Stockholmstiden havde vi den Lykke at faa en Datter, som vi kaldte Lena.

Naa, Tiden gik, og Aarene rullede. Vi havde det godt, ogsaa hvad Udkommet angik. Lena voksede op, blev stor — og smuk, tør jeg nok selv sige! Hun blev gift, da hun var først i Tyverne, og rejste til Schweiz, hvor hun og hendes Mand havde en Forretning med Bøger og Turistsouvenirs — og da Max døde, solgte jeg vor Stockholms-»Affär« og tog Ophold i Schweiz — først hos Lena og hendes Mand og derefter paa Hvilehjemmet, hvorfra jeg nu skriver til »Jul i Nordsjælland« ... for at riste »Frøken Helene« i Frederikssund en Minderune og iøvrigt i Taknemmelighed over den Venlighed, Max og jeg mødte overalt i Frederikssund for nu over tre Snese Aar siden!

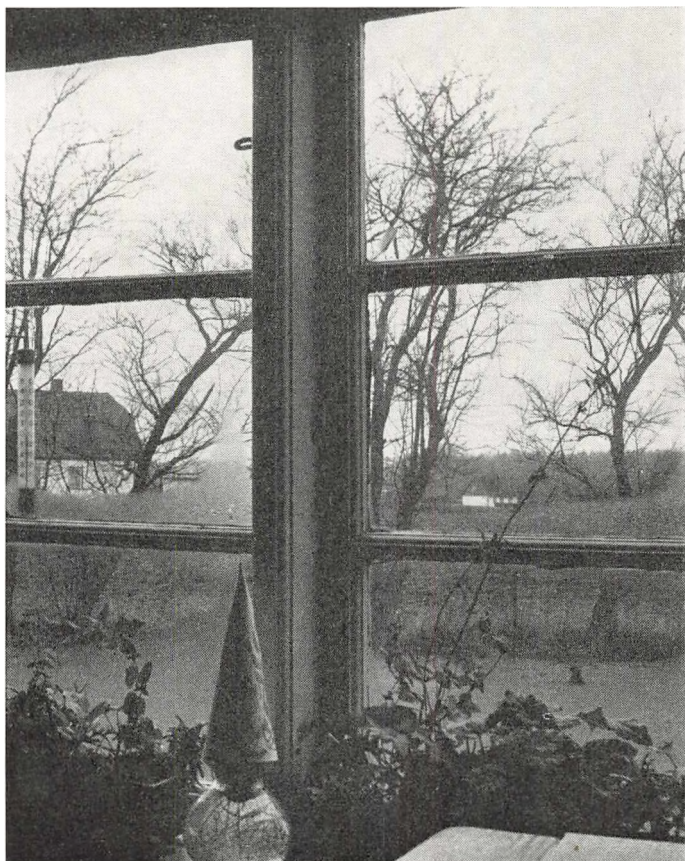
Dyreskulpturer i Øerne

Hos Billedhuggeren Karl Otto Johansen
Sofienlund ved Gurre

Af Svend Rindholt

H. C. Andersen har digtet om Gurreegnen. Det er den, han har haft for Øje, da han i en af sine Sange erklærede: „Jeg tror, der er skønnest i Danmark”.

I denne Egn har Billedhuggeren *Karl Otto Johansen* indrettet sin Boplads og sit Værksted. Hans Hus hedder „Sofienlund”, Postadressen er: Øerne pr. Helsingør, og det vil med populær Angivelse sige: Nogenlunde midtvejs mellem Gurre Kirke og Gurre Sø.

Udsigt fra Kunstnerens Hus.

Kunstneren med »Kohoved« i Granit. Tilhører Statens Museum for Kunst.

Iøvrigt er der ca. 7 Km til Helsingør og omkring 12 Km til Humlebæk, hvor Kunstneren for 45 Aar siden blev født.

Skønnest i Danmark er en poetisk Paastand. Men det er virkelig en skøn Natur, der omgiver „Sofienlund”. Nordpaa er der aaben Udsigt til Fjernheden, hvilket vil sige den svenske Kyst med Kullen. Ellers er Stedet omkranset af grønne Træer. Mod Syd Ny-rup Hegn, østpaa Teglstrup Hegn og endelig i vestlig Retning Horserød Hegn og Gurre Vang med Søen.

Øerne selv er Bakkeland med Mose i Sænkningerne og med spredte Gaarde og saakaldte Afbyggerhuse, rejst her paa Saunte Overdrev i Midten af forrige Aarhundrede. Et afvekslende og frodigt Stykke Danmark, — uden glansfulde Seværdigheder, men til Gengæld med en landskabelig Udformning, et mildt Farveskær og en jævn, pyntelig Bondebebyggelse, der som samlet Helhed møder Sind og Sans som en inderlig og blidt tonende Melodi.

*

Hvorfra „Sofienlund” har faaet sit Navn vides ikke. Men noget kan tyde paa, at en fremstaaende Dame paa Egnen i sin Tid har baaret det og givet det videre til flere Ejendomme. Der findes i Nærheden yderligere to, der kan have haft Tilknnytning til Damen eller hendes Slægt, nemlig „Sofiendal” og „Sofienborg”.

Til *Karl Otto Johansen's* straatækte og særdeles velholdte Vinkelhus hører knap en Tønde Land Have.

Den er i høj Grad paa sin Plads netop her. For Fru *Inger Johansen* er uddannet Gartner, saa Haven bliver der virkelig gjort noget ud af. Den er holdt, som kun kærligt Kendskab formaar at gøre det. At Sønnen *Niels* er Fugleven tæller ogsaa med. Han studerer med Iver, hvad der flyver og færdes i Haven - i Sommer kunne han med Stolthed, som var der Tale om personlig Ejendom, præsentere to særlige Bopladser: Et Musvitpar havde indrettet sig i en nu ubenyttet Brøndpumpe og en Rede med fire Solsortunger var trygt forvaret i en Busk.

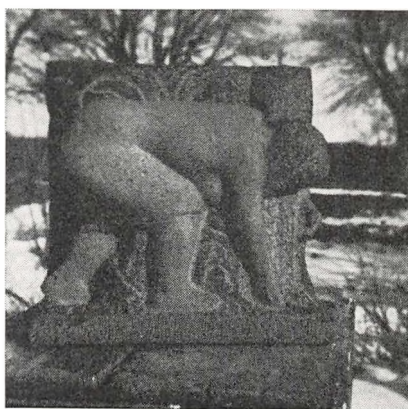
Kunstneren selv er ingenlunde uinteresseret i Planter og Fugle. Men for ham er Opmærksomheden, naturligt nok, særlig rettet mod et Hjørne, hvor to svære Granitblokke vidner om, at en Billedhugger beboder Huset og her har en Virkeplads i det fri. Den største Blok, paa oprindeligt 13 Tons, vil om et Aarstid eller mer være forvandlet til en stor Skulptur med fire Heste omkring et Træ, - en Gruppe, der skal opstilles i Skolegaarden i Jerne ved Esbjerg - medens den mindste, paa 3 Tons, vil fremtræde som et Relief med en Hesteflok, bestemt til Udsmykning i Rugvængets Skole i Ballerup.

Karl Otto Johansen hugger selv sine Skulpturer i Stenene, fra første til sidste Mejselslag.

Hvor der, som her, er Tale om store Dyregrupper, foregaar Hugningen i det fri. Men Kunstneren har selvfølgelig ogsaa et indendørs Værksted, hvor han modellerer og gør sine Studier efter Gipsmodeller. Det er ikke noget lille Atelier. Men der er god Plads endda i Huset. Engang var der i den største Stue indrettet Missionsal og Søndagsskole-lokale - nu lægger Familien Johansen Beslag paa syv værelser ialt, lavloftede og i Sandhed hyggelige Stuer. Alt, som er samlet

Vintersol. Bemalet Trærelief. Tilhører Rungsted Statsskole.

Gartnerpigen. Granit. Tilh. Kunstneren

her, er fint indstemt til netop disse Rum, ikke bare de malede Møbler i gammel Bondestil, men ogsaa hvad der findes af Pryd paa Vægge og Hylder. Her hænger et rigtigt Barometer fra vore Bedsteforældres Tid og det ser, bortset fra Nyttевærdien, lige saa dekorativt ud som en solid Bismervægt, der hænger i blid Harmoni med smaa grafiske Arbejder af Johannes Larsen, Vilhelm Kyhn og Kunstneren selv. Der er ogsaa nydelige Slægtsminder og blandt dem frem for alt nogle rørende, primitive Malerier af Chr. Hansen fra Holmegaard ved Hornbæk, et enkelt i en haandskaaret Ramme, der i sig selv er en Seværdighed. Det er navnlig Fruen, der med fin Sans samler smaa, interessante Ting, og det kan være afblegede Daguerreotypier, en Familiemerskummer med Sølvbeslag eller blanke, gamle Kobberkedler, saavel som en Samling morsomme Skeer, hjembragt fra fjerne Lande, Balkan eller Østasien. At der naturligvis ogsaa overalt er anbragt smaa Statuetter af Husbond selv, foruden Reoler med Bøger, tilføjes blot for en Ordens Skyld, idet det paany maa fremhæves, at intet forekommer, som ikke hygger og ikke har en naturlig Plads netop, hvor det er anbragt - ikke som noget udsøgt eller kostbart, men som en lille spinke og velklingende Tone i en venlig og hjemlig Harmoni.

Karl Otto Johansen er fra Humlebæk, hvor hans Far havde forpagtet Krogerup Mejeri. Han blev i 1936 Student fra Rungsted Statsskole, og da han allerede dengang følte Trang til at slaa ind paa Kunstnervejen, men tillige var fornuftig nok til at indse, hvor uberegneligt alt er, som hører kunstnerisk Virke til, besluttede han at skaffe sig en solid, grundig Haandværkeruddannelse som Rygstød. Det skulle siden vise sig at

Hoved af en Tyrekalv. Brændt Ler.
Tilhører Direktør Erik Lindgren.

være til stor Nytte. *Karl Otto Johansen* er blandt de faa danske Billedhuggere, der virkelig kan forme i Granit fra Grunden af, rent bortset fra, at det viste sig langtfra ligetil at faa startet en egentlig Kunstnergerning. Det er jo ingenlunde ligetil at finde Fodfæste som Billedhugger herhjemme. Det gik endda med at debutere paa Efteraarsudstillingen i 1938 og at blive antaget gentagne Gange senere. Det lod sig ogsaa gøre at udstille paa „Kulingen” i 1941-42 og at slippe ind paa Charlottenborg i 1944. Men det var alligevel ikke den Gang tilstrækkeligt indbringende som Levebrød betragtet. Der maatte mere til - bl. a. Vagttjeneste i Horserød eller Lærergerning.

*

Det var egentlig først, da *Karl Otto Johansen* var nær de fyrre, at Anerkendelsen for Alvor blev ham tildelt og med den de større Arbejder, der virkelig tæller. Til Hesteavlscenret „Ny Toftegaard” i Ølstykke bestilte Ny Carlsbergfondet ganske vist i 1951 et Relief med en Frederiksborghest og en Dreng. Og to Aar senere udførtes en Kvindefigur til et Firma i Grenaa. Men først i 1957 kan der tales om et Genembrud for Kunstneren.

Det Aar fik *Karl Otto Johansen* Legater af Undervisningsministeriet og af Tipsmidlerne, og forud for disse Tildelinger var gaaet en Indbydelse til at deltage som Gæst paa „Grønningen”. Her blev bl. a. udstillet et bemalet Trærelief „Vintersol”, der i Berlingske Tidende (2/2 57) omtales som: „ - fyldt af Ynde og Stemning og dog ikke banalt”. Denne Skulptur

blev iøvrigt købt af Billedhuggerens tidligere Matematiklærer, *Søren Frederiksen*, som skænkede Relieffet til Rungsted Statsskole.

*

Fra det følgende Aar, da *Karl Otto Johansen* modtog et af vore store og eftertragtede Kunstnerstipendier, Det Anckerske Legat, har han tilhørt „Corner”s Kunstnerkreds og *Kai Flor* skrev om hans Deltagelse i Udstillingen 1958 bl. a.: „Hvor smukt Naturmotivet kan fastholdes i en plastisk, enkel Form, viser paa Skulpturens Omraade *Karl Otto Johansen*”.

Ny Carlsbergfondet har siden flere Gange betroet Billedhuggeren større Opgaver. I 1959 var det et stort Rytterrelief til Sorø Biblioteksbygning „De unge Herrens Gaard” og i 1960 Bestilling paa et Relief med en Kronhind, der drikker af en Kilde, et overordentligt yndefuldt og fint formet Stykke Skulptur, udført i rød, bornholmsk Granit til Brejninggaards Efterskole ved Ringkøbing. Ydermere har Fondet købt en udtryksfuld Skulptur, en siddende Dreng, hugget i blaa, bornholmsk Granit og nu opstillet i Køge Kommunebibliotek.

Paa den „Corner”-Udstilling, der aabnedes i December i Fjor, deltog *Karl Otto Johansen* med en større Samling Arbejder, der i flere Henseender vakte Opmærksomhed og befæstede Kunstnerens Ry. En af

Siddende Dreng. Granit. Tilhører Køge Kommunebibliotek.

Hesterelief. Granit. Detalje. Tilhører Hesteavlscentret »Ny Toftegaard«, Ølstykke.

Skulpturerne, et Kohoved i Granit, udført i 1956, blev saaledes solgt til Statens Museum for Kunst. Ogsaa en Række Statuetter i brændt Ler, med Folkemotiver fra Grækenland og Jugoslavien, Arbejder, der aabenbarer en vis Fornylse hos Billedhuggeren, skulle faa særlig Betydning. Ved dem er Forbindelse skabt med Bing & Grøndahl, hvortil *Karl Otto Johansen* nu er knyttet som Medarbejder.

Til det foregaaende maa desuden føjes en enkelt Presseomtale, der vejer til, nemlig *Jan Zibrandtsens* Anmeldelse i *Berlingske Tidende* (29/12 62), hvori fremhæves: „Hans Materialebehandling er udsøgt. Der er en god Fremstilling i Granit af siddende Dreng. Maaske finder man de betydeligste Ting blandt hans ældre Dyreskulpturer. Helt fremragende er Uglen i Granit”.

*

Som det er nævnt er *Karl Otto Johansen* i fuld Gang med to større Arbejder, af hvilke der maaske, ikke mindst i Kraft af det store Format og den sindrige Komposition, maa ses hen med særlig Forventning til Fuldførelsen af Hestegruppen til Jerne Skole ved Esbjerg. Den er bestilt af Statens Kunstfond, hvad der i sig selv indebærer en ikke ringe Anerkendelse.

Det er med andre Ord efterhaanden en ganske anselig Række af Arbejder, Kunstneren har faaet placeret i offentligt Eje. Men dermed er ikke alt sagt. Der

findes ogsaa en Del af hans Værker, og navnlig Dyreskulpturer, der er erhvervet af private. I denne Forbindelse bør det nævnes, at nu afdøde Tæppegrosserer og Kunstsamler *Louis Frederik Foght*, (Teglgaarden ved Helsingør), fra første Færd fulgte *Karl Otto Johansens* Virke, og han købte gennem Aarene en Række af hans Skulpturer.

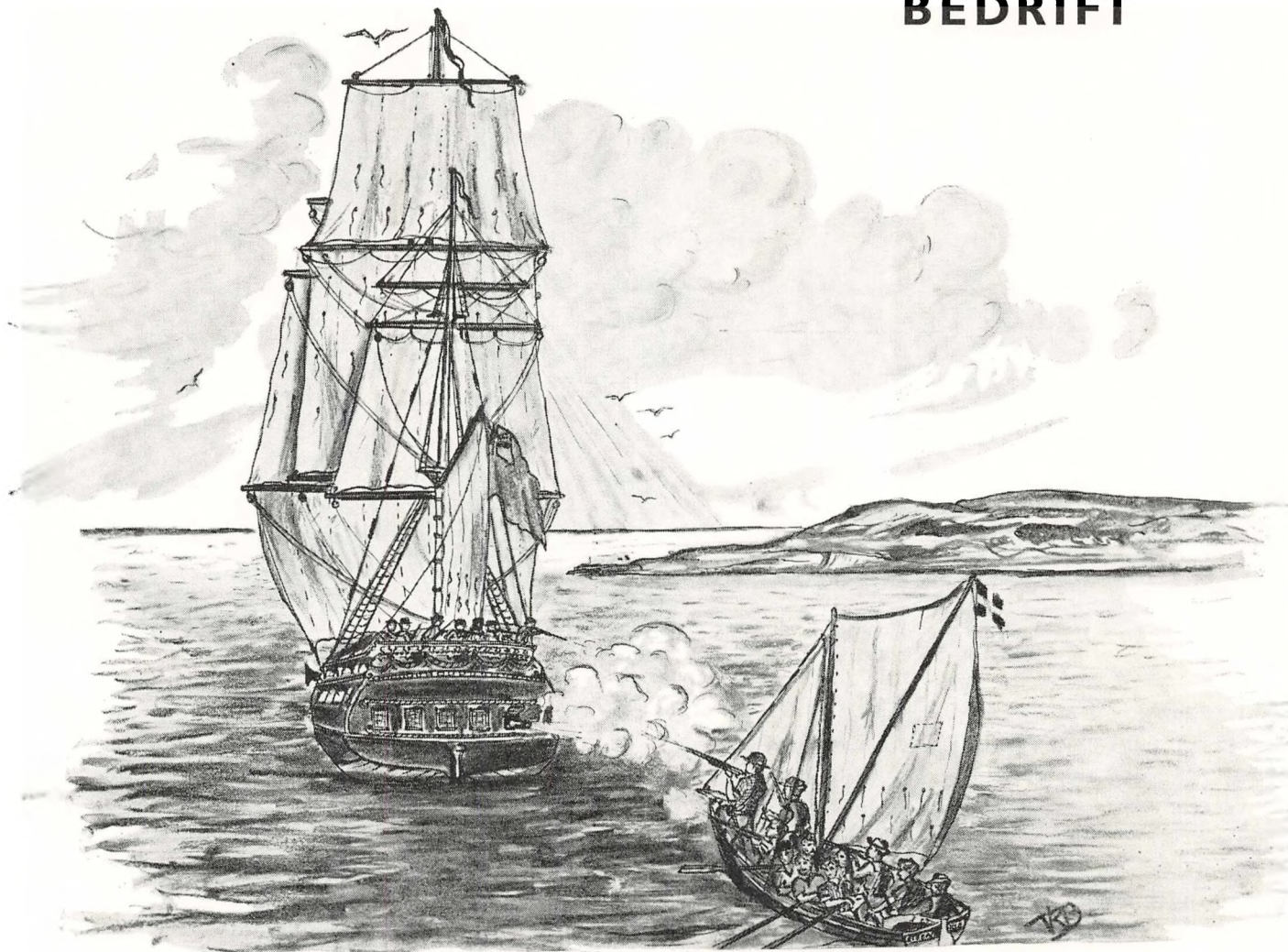
Kronhind, der drikker af en Kilde. Granit. Tilhører Brejninggaards Efterskole ved Ringkøbing.

EN NORDSJÆLLANDSK

Kaper

BEDRIFT

Den eventyrlige Tid, da smaa fredelige Fiskefartøjer fra Nordsjællands Kyst forvandlede til Ulve, der nappede store Bidder ud af Fjendens Kød. — Da syv Mænd og fire Drengene i 12-13 Aars Alderen i en aaben Baad erobrede en svært armeret engelsk Fregat på 300 Tons og med fyrre Mands Besætning.

Af
Sømandsforfatteren
Rauer Bergstrøm

MIDT i den Følelse af Fornedrelse, Lammelse og afmægtigt Raseri, som alle Danske vel følte, da Englænderne i 1807 havde ranet vor Flaade, blev Kapertiden den lille, lysende, danske Vimpel, som alle saa op til, fordi den viste, at det trods alt ikke var lykkedes »det perfide Albion« helt at forjage os fra vort rette Element — Havet.

Krigsmæssigt var det vel kun Naalestik, det lykkedes os at tilføje Fjenden, først Englænderne siden ogsaa Svenskerne. Men det var dog ret alvorlige Naalestik, der for Englænderens vedkommende ramte ham paa hans ømmeste

Punkt — Pengepungen og paa det næstømmeste — hans sikre Følelse af at være absolut Herre paa alle Have.

Kapertiden — den Epoke i vor Historie, der endnu aldrig har været udtømmende behandlet af vore Historikere — blev den nu baaret frem af Patriotisme eller, var Profitbegæret den stærkeste Drivkraft? Var det en Hævnens »Lilliput-Krig« eller ren og skær Sørøveri?

Det sandsynligste er, at de patriotiske Følelser, da Regeringen den 14. September 1807 for at bruge et moderne Udtryk »gav grønt Lys« for Kaperiet, har været de bærende.

Der var meget, der skulde hævnnes. Selve Nederlaget, faldne Slægtninge eller Slægtninge, der maaske henslæbte en kummerlig Tilværelse i »Prisonen«, de gamle, aftaklede Skibskrog, der laa forankret paa Themsen og fungerede som flydende Krigsfængsler.

Men paa et senere Tidspunkt blandedes Profitbegæret vel noget med de mere sublimе Følelser, blev vel for mange den afgørende Faktor, hvilket fremgaar af, at der ligefrem oprettedes Aktieselskaber og Interessentskaber med Handlende som Financieres med Kaperi som Formaal. Kaperfartøjer handledes paa Brsen og skiftede tit Ejere. Men ogsaa for Kaperfartøjernes Besætning fra Skipper til Dreng — og der var utrolig mange Drengene med — betød Kaperiet store Penge. Der er ingen Tvivl om, at denne fri Næringsvej, denne uregelmenterede Form for Krigsførelse lige var noget, der laa for baade Nordmænd og Danskere — dette med et rapt lille Fartøj hurtigt at pile ud fra Kysten, en rask Batalje og saa tilbage i Læ af det skærmende Kystbatteri eller i en lige saa beskyttet Bugt eller Vig med et godt Bytte. Den gamle Søroveraand, der havde ligget latent i Aarhundreder fik en kort, men hektisk Opblomstring. Man paa een Gang gavnede og fornøjede, hvilket man i Følge Johan Hermann Wessel jo altid bør have for Øje. Man fik Hævn, der kom haardt tiltrængte Varer og Raamaterialer til Landet, man fik tilmed ogsaa nogen Erstatning for den røvede Flaade i de Priser, der blev taget — og man fik Penge at rasle med i Lommen. Fra Arilds Tid og før havde Nordboerne været vant til at betragte Havet, som den, der vel kunde tage, men som sandelig ogsaa kunde give gavmildt. Det var ikke for intet, at de gamle kaldte Havet — Den vaade Ager.

SNART sagt hele Danmark fra Skagen til Bornholm deltog efterhaanden i Kaperiet, men de fleste Kaperfartøjer med Besætning rekrutteredes dog fra de nordsjællandske Havne helt fra Frederikssund over Hundested, Gilleleje, Hornbæk, Aalsgaarde til Helsingør og København for at nævne de to største til sidst. Noget eksakt Tal over, hvor mange Kaperfartøjer, der fik bevilget Kaperbrev, har man ikke, men det vides, at der i Tiden fra 1807 til 1814 blev udrustet mindst 500 større og mindre Skibe og Baade, der indenfor samme Tidsrum bjærgede Værdier til omkring 100.000.000 Rigsdalere til Landet.

Og hvorledes saa et saadant Kaperfartøj da ud, hvor stort var dets Mandskab og hvorledes dets Udrustning? Ja, de fandtes jo i alle Størrelser indenfor den Stok af Skibe, som Englænderne ikke havde ført med sig eller ødelagt — lige fra Fregatten »Cort Adeler« af København og nedefter. Roder var den berømte Helsingørgut *Jens Lind*, ogsaa kaldet Fløjels-Lind, der ogsaa af og til selv førte det. Tilnavnet havde absolut ikke noget at gøre med hans Væsen og Optræden, men skyldtes hans Forkærlighed for at gaa klædt i dette Stof. »Cort Adeler« havde en Besætning paa 92 Mand og førte 20 Kanoner. Den noget forfængelige Jens Lind havde givet dette Fartøj et helt orlogsmæssigt Tilsnit. Baade han og Besætningen var iført smukke Uniformer, blaa Trøjer med blanke Knapper, de havde ensartede Vaaben, og

paa Skibet blev der hver Aften som paa en Orlogsmand slaaet Tappenstreg. Skibets Kvartermester var en granvoksen Neger, der bar sin Baadspibe i en Sølvkæde, der gik fire, fem gange rundt om hans brede Bryst, en imponerende Mand.

Der var ogsaa Briggen »Admiral Juul«, ligeledes af København med en Besætning paa 91 Mand og 28 Kanoner. Den førtes af den iltre og navnkundige *Jürgen Jürgensen*, der senere i Overmod gjorde sig til »Konge« paa Island og herskede der en kortere Tid. Men for de store Kaperskibe gjaldt det, at de gennemgaaende fik de haardeste Knubs og det mindste Bytte, hvorimod de smaa som oftest aabne Baade med en Besætning paa fra 12 til 20 Mand og udstyret med en lille Kanon eller to, var de mest effektive. Ja, til Tider havde disse Smaafartøjer ikke engang en Kanon, men gik alligevel ufortrødent til Angreb paa store og velbevæbnede Fartøjer og som oftest med Held. De var som Ulve, der angriber en stor Bjørn eller en Elg, men i Modsætning til Naturens Ulve, foretrak disse at operere alene. Det var vel en fri Næringsvej, og man var ikke særlig interesseret i eventuelt at dele Byttet med andre. Parolen var: Enhver for sig selv, og Fanden tage den bageste.

DET vil føre for vidt at forsøge at skildre blot en Brøkdelen af de forrygende Bedrifter, som disse Kystens og Havets Ulve øvede i de Dage, men ud af de mange kan vi vælge en tilfældig og skildre en heldig Dag. Fartøjet er »Steen Bille« af Aalsgaarde, der med Rederen og Skipperen *Christian Danielsen* talte tolv Mand, d.v.s. Mand, fire af Besætningen var Drengene i Alderen tolv til tretten Aar, hvilket ikke var noget ualmindeligt dengang, og man har ikke hørt andet end, at disse Drengene gjorde Fyldest som voksne Mænd ogsaa i Kampen.

Om Skipperen ved man vist ikke meget mere end Navnet samt, at han den 11. Februar 1808 efter behørigt stillet Depositum, der beløb sig til 50 Rigsdalere for hver Kanon, Skibet førte, fik udstedt Kaperbrev, at han ikke kunde skrive og formentlig heller ikke læse, men nøjedes med at bruge Bogstaverne K.D.S. som Signatur og endelig, at hans første Prise var en Kuf paa ca. 130 Tons »De vier Gesüsters« hed den.

»Steen Bille« var paa ca. tre Tons, formentlig en aaben Baad, og det vides ikke, om den i det hele taget har haft en Kanon, sandsynligvis ikke, og den gode Danielsen har saaledes sparet sit Depositum paa 50 Rigsdalere. Fartøjet har antagelig været hans eget Fiskerfartøj og Besætningen for Størstepartens Vedkommende fra Aalsgaarde som han selv, og ligesom han vældig opsat paa at skære en profitabel Rem ud af Englændernes Hud.

Bevæbningen har været højst uensartet, Huggertter, Haandspager, nogle faa Pistoler og Musketter af højst problematisk Værdi, oftest mere farlig for Ejermanen end for Fjenden, købt hos en eller anden Jernhandler til en billig Penge, saadan som mange Kapere gjorde det, naar de første Gang forsøgte Lykken. Senere blev der vel altid Raad til at købe noget bedre.

Den heldige Dag var den 16. Juni, og man maa formode en dejlig Sommerdag med kun en Antydning af en Brise, der næppe var stærk nok til at fylde Sejl og give Fart til den ca. 300 Tons engelske Fregat »Narona« af Liverpool, der med en Ladning af 2.000 Tønder Salt var paa Vej til Narva i Østersøen. »Narona« var desuden Konvojskib for et andet noget mindre engelsk Fartøj og derfor af et Handelskib at være ret svært armeret med fire sekspundige Kanoner. Dertil var Besætningen, ialt 40 Mand, bevæbnet med Geværer, Huggertter og Pigstave. De sidste beregnet til at spidde Kaperne med, skulde de forsøge at entre. Alle Fordele skulde saaledes synes at være paa Englændernes Side, deres højtliggende Dæk, deres Kanoner, deres overtalige Mandskab med samt Antallet af Haandvaaben.

»Narona« var paa Vej ind i Sundet, og man kan forestille sig dens Kaptajn skotte uroligt op til den slappe Vindfløj i Mesanmasten i Bøn om en Smule Luft, saa han kunde slippe fra disse Ulve. — En god laber Kuling ned gennem Sundet, og saa kan Kaperbanditterne faa Lov til at slikke vort Kølvand. Hvis ikke, maa vi slaas, og de Danske er ikke gode at nappes med, ved jeg.

Saadan har »Narona«s Kaptajn sikkert tænkt eller sagt, men da der ikke kom Vind, har han trøstet sig med et Blik paa sine fire store Kanoner og paa sit sværtbevæbnede Mandskab.

Men inde fra Klitkysten havde man observeret Englænderen, for skarpe Øjne var altid paa Vagt derinde, og en Kaperbaad fra Gilleleje — hvilken ved man ikke — pilede ud fra Kysten dels for Sejl og dels for Aarer, ud til »Narona«, som det lykkedes Kapergasterne at entre og erobre, hvorledes fortæller Historien intet om. Men da Gillelejekaperne mente at have Skibet »fast i Haand«, er de formentlig blevet overmodige og uforsigtige. De spredte sig over Skibet — velsagtens for at plyndre — og Fregattens Folk rottede sig sammen, faldt over Danskerne og jog dem fra Borde. To af Kapergasterne var haardt saaret, da Kaperbaaden tyede mod Land.

Nu kan man videre forestille sig den engelske Kaptajns Glæde. Han har formentlig raabt: — Agterud, Folkens, og tag et »Hal i Mesanskødet«, hvilket dengang paa Søens Sprog var en Invitation til Mændene om at stille ved Kahytten og modtage et svingende fyldt Glas Rom som Belønning for veludført Arbejde. Men Faren var langt fra overstaet.

Fra Stranden ved Aalsgaarde havde man faaet Øje paa Fregatten, og nu var det »Steen Bille«s Tur.

SKIPPER Danielsen har i en Fart faaet sine syv voksne Mænd og fire lyshaarede, fregnede Drengene samlet fra Hjem og Kro og Strand, og nu tumlede de i Baaden og skød ilsomt fra Land. Danielsen agter med Rorpinden knuget i sin store, brune Næve og med Dannebrog som en blafrende Baggrund, for man førte skam Flag paa Kaperfartøjerne.

»Hal ud, Drengene. Hal ud, vi skal naa den, inden de Gribbe fra Helsingør snupper Kagen. En dejlig stor Bid, Gutter, om vi kan faa den i Lommen!«

Og Skipper Danielsen maaler med sammenknebne, havvante Øjne Afstanden, der stadig mindskes. . . Jo, vi naar det. Og ingen Helsingørbaad i Sigte. Fint! Fint! Baade Danielsen og hans Folks Hjerter er opfyldt af en vild Glæde over, hvor stor Englænderen er. Aah, den har sikkert mange rare Sager ombord. Silke, Krydderier, Kaffe, umh, Kaffe, maaske Sølv, ja, maaske *Guld*. Appetitten vokser for hvert Aaretag. Ikke et Øjeblik tænker de paa, hvor hjerteskerende lille, deres eget Fartøj er, end ikke Drengene. De tænker kun paa, hvor ofte de har hørt Helsingørdrengene prale af at have faaet op til 500 Rigsdaler i Prisepenge. Men, vent. Vi skal vise jer!

Og saa klapper den lille Moskito op paa Siden af den store Elefant, og den ulige Kamp, hvor alle Fordelene er paa Englændernes Side, begynder. De enkelte Faser i Kampen kendes ikke, for i den Tids Rapporter hed det kun — Vi tog den — eller — vi tog den ikke. Det var alt, der talte. Men haard har Kampen været, om ikke andet saa af den Grund, at Englænderne for blot et Par Timer siden havde erfaret, at det kunde lade sig gøre at slaa en Kaperbaad paa Flugt.

Vi maa nøjes med at forestille os Kampen bølgende frem og tilbage over det solbeskinnede Dæk over hvilket i Dønningen Sejl, Master og Takkelage kastede glidende Skygger. Vi maa forestille os de voksne og mere kampvante Mænd af og til kommandere de stridslystne Drengene: — Dæk min Ryg her, Knægt! Det var fint Sønneke, jeg skylder dig Livet! Det er godt, Drengene, gi' Engelsken, hvad han har godt af. Han har meget til Gode!

HVORDAN en saadan Haandfuld Mænd og fire Drengene fra deres lavtliggende Baad kunde entre en stor Fregat, hvor fyrre Mænd stod parat til at modtage dem, ja, hvordan de i det hele taget har kunnet komme indenfor Kanonerne, faar vi desværre aldrig at vide. Men en Kendsgerning er det, at allerede da Entringen skete og den første Dansker — maaske med Huggerten mellem Tænderne — svang sig ind over Rælingen, saa flygtede Størsteparten af Besætningen bort i Storbaaden ad Sverige til. Tilbage var der dog stadig femten-tyve voksne Mænd, der med nogen Beslutsomhed vel skulde have haft en fair Chance for at bjerpe Skib og Ladning.

Nu blev den store Fregat i Stedet slæbt ind til Helsingør, og dens Landsmand undgik heller ikke sin Skæbne. En Time efter Skipper Danielsens heldige Kup blev den opbragt af en anden Kaperbaad. Og nu kan vi endelig forestille os den lille, tapre Besætnings Begejstring. De voksne har formentlig søgt op til et af de mange Værtshuse omkring Havnen for at fejre Begivenheden med et lille Glas stærkt og fortælle for en altid villig, deltagende — og tørstig Beundrerskare. Og Drengene har med overgangsrue Stemmer berettet overfor jævnaldrende Helsingørdrengene om deres Andel i Triumfen og derved hos en og anden hørhaaret, endnu uprøvet Tilhører, vakt Lysten til at deltage i lignende Manddomsgerning.

Hvad kunde Udbyttet af en saadan Prise saa beløbe sig til? Ja, Tallene for Fregatten »Narona«, der blev dømt »god Prise«, kendes vist ikke, men en »Mandspart«, det vil sige den Part, der tilfaldt den voksne, menige Kaper, beløb sig ikke sjældent til 1.000 Rigsdalere, hvis det drejede sig om en god Prise. Drengene, der var paa Halvpart, kunde saaledes regne tilsvarende med at faa 500 Rigsdalere, og man har hørt om Drengene, der i Løbet af Kaperarene samlede sig en ganske net lille Formue.

Men som det saa ofte gaar, det er ikke altid den, der sætter Livet paa Spil, som faar Fortjenesten. Processen inden et saadant Bytte ved Prisedomstolen blev kendt »god Prise« kunde ikke sjældent være langvarig og Udfaldet af og til tvivlsomt, hvis man havde bordet et Skib, som Priseretten ikke kunde anerkende som Fjende eller med Last bestemt for Fjenden. Imidlertid fandtes der ogsaa dengang »rare« Mennesker, der allerede ved Toldboden paatog sig Risikoen for Rettens Kendelse og afkøbte Sømanden hans Prisebevis og forventede Part, dog selvfølgelig til en betydelig nedsat Sum helt ned til hundrede Gange Værdien af den mulige Gevinst.

Og Sømanden har alle Dage været en glad og ubekymret Sjæl. Han solgte gerne sin Lod for at faa lidt øjeblikkelig Mønt paa Lommen. — Hvad Pokker! Man fik vel snart

Tag i en ny Prise. Havet var jo fuldt af dem i Øjeblikket. Og Peder Sømand styrede med rullende Skridt og med sine af Prangeren udbetalte en Gang for alle 10-20-50 Rigsdalere mod Hjemmet eller mod den nærmeste Øl- og Brændevinskippe . . . — »Hej. Vært, gammel Bimbel, en Omgang til hele Bulen, og sæt dig paa mit Knæ, du smaa Lovise, Far betaler, og i Morgen er der atter en Dag!«

MEN en Dag i Januar 1814, da Freden blev afsluttet i Kiel, var dette, den fattige Sømands store Eventyr forbi, og kun faa af Gasterne havde været saa fornuftige at sætte Penge til Side eller anbringe dem i faste Værdier. De fleste af Kaperne var saa fattige som før, men hvad — det havde nu været en eventyrlig Tid, og hvad havde man ikke oplevet!

Og takket være disse Kattegats, Sundets og Østersøens dristige Snaphaner var Landet i en Tid, hvor det trængte haardst dertil, blevet forsynet med en Mængde livsvigtige Varer. Vigtigst for Nationen som saadan var dog maaske, at Kapertiden, saaledes som det under Besættelsen var Tilfældet med Modstandsbevægelsen, hjalp til at modvirke en Nederlagets Aand, der maaske Generationer ud i Fremtiden vilde have virket hæmmende paa al dansk Foretagelse og Virke. Vi havde vist Fjenden Flaget. Vi havde vist, vi kunde. Det var Kapertidens virkelige Gevinst.

Helsing Kirke

INDTIL de store Restaureringsarbejder i 1952 fandt Sted, havde Helsing Kirke seks Gravsten liggende i Gulvet og een indmuret i Sakristiets søndre Væg. Fem af Gravstenene blev i 1952 sat op i Vaabehuset, medens den sjette kom ind i Sakristiet, som saaledes nu har to.

Den Ligsten, som allerede før Restaureringen havde siddet i Sakristiets Sydvæg i mange Aar, er sat til Minde om Sognepræst, Magister Niels Spydstrup, der var Provst, og hans Hustru Margrethe Bloch. Ligstenen, som indtil den kom op paa Væggen, laa i Gulvet, fortæller, at Spydstrup døde i 1715, og Kirkebogen, at han blev begravet den 3. November. Men hvordan han døde, tier baade Stenen og Kirkebogen om.

Sagnet siger, at Hustruen døde først og, at Præsten derefter skød sig for at blive begravet sammen med hende,

Spøgelsespræsten i Helsingør

Af Erland Gribso

men det passer ikke. Det strider i hvert Fald med, hvad der staar paa Ligstenen. Efter den skal han være død først. At han skød sig, skal derimod være pålideligt nok.

Det hed sig, at han rettede Pistolen mod sit Hoved i Studerekammeret, og da Ladningen ramte, sprøjtede Blodet rundt paa Vægge og Gulv. Blodstænkene viste det sig umuligt at blive kvit. Man vaskede og skrabadede — de kom stadig igen. Efter Begravelsen gik Præsten og spøgede til stor Skræk for Præstegaardens Beboere.

Om Natten ved 12—1-Tiden begyndte Hundene at »galbe«, og saa hørte man, at Døren ind til Studerekammeret knirkede, og at der var nogen, der gik inde i Præstens Stue.

For at blive fri for Uvæsenet sendte man saa Bud efter en Nabopræst, der skulde mane Gengangeren ned. Ved Midnatstid, da den døde Præst ganske rigtigt viste sig, gik hans Kaldsbroder hen imod ham med Bibelen i Hænderne. Spøgelseset trak sig tilbage lidt efter lidt, og Præsten med Bibelen fulgte efter. Genfærdet blev gennet baglæns ud i Haven og ned i et Vandhul, og siden var der Fred!

Leder man nu om Dage efter Niels Spydstrups Studerekammer i Helsingør Præstegaard, vil man lede forgæves. Præstegaarden brændte den 16. December 1864, og dermed forsvandt alle Spor af Gengangerpræsten.

Skæmtesprog

»Ded ender med, a' man mister sin egen Sundhed, naar a' man drikker saa tit paa di andres!« sagde Nes-Kruvmand.

»Natyrligvis vilde vor Køvmand gerne ha' en Arving te' Butekken aa hva' der el's vaa', men Konen ble' ved aa være lige smal om Lived, lie meged hva' di propped' i hinde i Aarenes Løev a' Jernpiller aa Mikstur for aa sætte Fut i hinded ingvendige Deele! Men saa i Forfjor fik hun minsandten Tvilninger! Ded var etter, a' di hade opdaved, a' ded hun trængte te', vaa Mormonbehandling!« fortalte Bakke-Hanne.

»For meen Skyld« sagde vor Slaevter, »ka' I kalde dom for Bak-Fisk eller Tind-Asier eller Poppe-Tøser. Jeg for meen Deel syns, di er uhange aa pjankede Toppe-Tøser!«

»Jeg har rendt i stik Trav fra Staldskriverbakken aa her op te' Kavrup Stasjon for aa naa Taa-ved, aa nøv er jeg Draalen splid-deme saa tøst, a' jeg ku' fristes te' for ingaangs Skyld aa drikke Vand!« sagde Enghave-Ole.

»Næej!« sagde Nes Morten, »mens a' jeg vaa i Skolekom-sjonen, ku' ded aldrig falde mig ing aa stemme paa in Mand med Minus paa Eksa-menspapiererne! - Som nøv ham, der søjte Blæserød! Der vaa bokstavlig int' aent end bar Minusser paa hans Pa-pierer! Jeg veed int', hva' I gi'r: heele ni ug-Minusser!«

»Ded mangled' bare, a' in Kølling int' sku' ku' patte, forded den har Næb - saa'en som ded, a' jeg har!« sagde Slive-Petter.

Kongens og Grevindens

UDFLUGT TIL FREDERIKSVÆRK OG LISELEJE

Af Erland Gribso

DET var under den sønderjyske Treaarskrig, at Frederik den Syvende opdagede, at Nordsjælland var noget mere end Frederiksborg og Jægerspris. Ikke saadan at forstaa, at de nordsjællandske Egne blev direkte berørt af Kri- gen, men midt under den »rekreerede« Kongen sig ved at foretage Udgravninger i de tilsandede Ruiner af Asserbo Slot. Det var i 1849. Aaret efter blev han i Frederiksborg Slotskirke af Sjællands Biskop viet til Louise Rasmussen, som derefter blev til Grevinde Danner. De følgende Sonire besøgte Kongen og Grevinden jævnlige Slotsruinen, og undetriden benyttede de saa Lejligheden til ogsaa at aflægge Visit i Omegnen. Paa den Maade kom de en Sommerdag for et lille Hundredeaar siden paa Besøg i Frederiksværk og Liseleje.

*

Liseleje bestod dengang kun af et Dusin Fiskerhuse, og Trævækst var der ikke meget af. Kro eller Traktorsted var der heller ikke. Det var Kongen og Grevinden klar over, saa det fornemme Par og deres Følge havde selv Fetalje og Drikkevarer med, naar de var ude paa deres Ture. Ogsaa det nødvendige Service.

I Læ af et af Fiskerhusene slog man sig ned, og der blev saa dækket op paa Borde, man laante hos Fiskerne. Stole fik man ogsaa til Laans.

Det fine Besøg rygtedes naturligvis hurtigt i vid Omkreds, og efterhaanden samledes der — i ærbødig Afstand — en hel Del Tilskuere ved det kongelige Maaltid.

Midt under Snakken og Munterheden ved Bordene hørte man pludselig Kongen raabe: »Saa skulde da osse . . . !«

Han havde tabt sit Glas og spildt Rødvind ned over sin hvide Vest — en Plamase paa Størrelse med en Haand!

En Kammertjener sprang til med en Serviet, men Grevinden snappede Servietten og sagde: »Lad mig!« Hun tørrede og gned, men lige meget hjalp det. Den røde Skjold sad der stadig . . .

Ærgerlig udbrød Grevinden: »Skulde du endelig sidde og spille ned ad dig, saa kunde du da i det mindste ha' brugt Hvidvin i Stedet for det røde Stads!«

»Du siger saagu noget! Det skal jeg huske næste Gang!« svarede Kongen.

De lo begge to, og det øvrige Selskab sekunderede livligt.

*

Saa skete der noget, som ingen havde forudset.

En ung Mand blandt de lokale Tilskuere kom hen til Kongens Bord og sagde kort og godt: »Ded ordner jeg! Ta' Vesten a'!«

Et Par Kammertjenere slog Klo i ham og vilde trække ham væk, men Kongen forhindrede dem i det og sagde henvendt til den unge Mand:

»Hvem er du? Hvad hedder du?«

»Bjørn!«

»Hva'? Siger du Bjørn til mig!«

»Ja, for Bjørn ded hedder jeg!«

»Naah, saadan! Og hvad har du saa tænkt dig at gøre ved min Vest?«

»Ta' Pletten a' den, natyrligvis!«

Kongen smøgede Vesten af sig og rakte den til Bjørn, som forsvandt med den ind i et lille Skur i Nærheden.

Ti Minutter efter kom han tilbage og afleverede Vesten. Pletten var væk!

»Hvordan har du baaret dig ad med det?« spurgte Grevinden.

»Jæe, se ded er min Hemmelighed!« svarede Bjørn og trak lidt paa Smilebaandet.

Den Forklaring vilde Selskabet dog ikke nøjes med, og saa maatte Bjørn ud med Sproget.

Han var 16 Aar, Søn af en Krudtværksarbejder i Frederiksværk og i Malerlære hos Adam . . .

»Hos Adam?«

»Ja, Adam Petersen i Strandgade i Frederiksværk!«

Kongen og Grevinden snakkede begge et Stykke Tid, interesseret og meget ligefremt, med Bjørn, og til sidst gav Kongen ham en Specie.

»Den skal du ha' for din Ulejlighed og til Minde om denne Dag!« sagde Kongen.

»Tak for ded!« svarede Bjørn og stak den store Sølv mønt i Bukselommen.

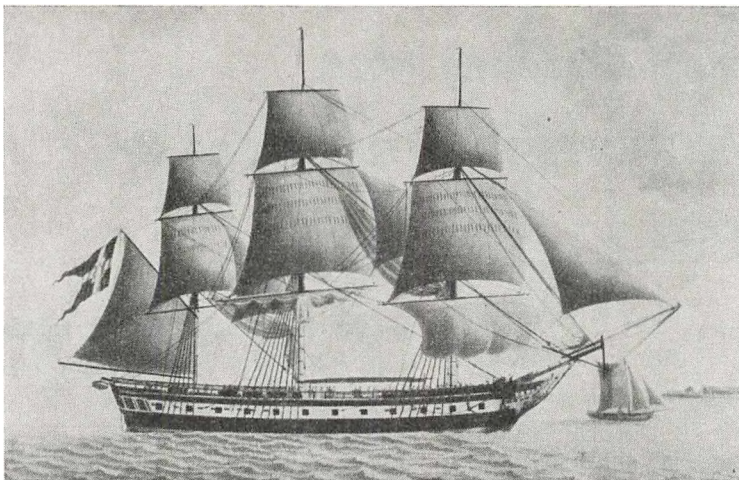
*

Adam Petersen var Indehaver af den kendte frederiksværkske Malervirksomhed, som blev grundlagt allerede i 1795. Den eksisterer forøvrigt den Dag i Dag. Det er »Stefan Jensens Malerforretning« i Strandgade Nr. 8.

Paa Hjemvejen fra Liseleje gjorde de kongelige Herskaber et lille Ophold i Frederiksværk, hvor de fik fat i »Adam« og hilste paa ham.

Hvad Bjørn angaar, saa rejste han, da han var blevet Svend, til København, hvor han arbejdede en Del Aar som Medhjælper forskellige Steder. Men han vilde være sin egen Mand, og saa etablerede han sig som Mester. I Tidens Løb fik han en meget stor Virksomhed i Dronningens Tværgade, hvor han havde Ry for baade godt og reelt Arbejde.

»Ham er der ingen Fiduser i!« sagde Københavnerne om »Liseleje-Bjørnen« fra Frederiksværk.

Kinafareren »Christianshavn«.
(Handels- og Søfartsmuseet paa Kronborg).

Af
HENNING HENNINGSEN

NAAR vi ud fra vort i det store og hele humane Synspunkt ser tilbage paa ældre Tiders Straffemetoder, undrer vi os saare over den Ubarmhertighed og Mangel paa psykologisk Forstaaelse, der kendetegner dem. Var det virkelig nødvendigt at straffe Folk med Forhaanelser, Smerter og Død for at opretholde Samfundet? Vi synes det ikke, men det gjorde man altsaa dengang. I vore Dage lægger man mere en samfundsopdragende Funktion til Grund for en Afstraffelse, mens man i ældre Tid mente, at en Straf skulde være en haandgribelig kontant Betaling for en begaaet Forseelse, saa Forbryderen kunde mærke paa sin egen Krop, hvad han havde forvoldt andre. Bibelens Ord: Øje for Øje og Tand for Tand! stod bag de ofte umenneskelige Straffebestemmelser. I Christian III's Artikler for Orlogsflaaden 1555 siges det ligefremt: Liv for Liv, Øje for Øje, Haand for Haand. Man hører ofte den Mening fremsat, at Straffene ombord paa et Skib i ældre Tid var særlig haarde, fordi Søfolkene var haarde Halse, og at en streng Disciplin simpelthen var nødvendig, hvis Søfarten skulde kunne eksistere, og det er selvfølgelig ogsaa rigtigt, at en enkelt Mands Forsømmelse eller Forseelse kan sætte et Skibs hele Velfærd paa Spil. Vi maa dog fastslaa, at Straffene til Sæt faktisk ikke var strengere end paa Landjorden, hvor der, som enhver ved, ikke blev taget med Fløjlshandsker paa Forbrydere. Men det ligger i Sagens Natur, at de fleste Straffe blev eksekverede paa en noget anden Maade til Søs. Forholdene ombord er nu engang anderledes end paa Land.

*

VI skal i det følgende fortælle lidt om de mest anvendte Straffe til Søs. I Særdeleshed ombord paa Orlogsskibene, hvor der selvfølgelig herskede og maatte herske en langt haardere, militært præget Justits end paa de mindre Handelsskibe, hvor alt gik mere fredeligt til, og hvor Smaaforseelser i Reglen kunde ordnes med en Lussing eller en Omgang Prygl — Kaptajnen havde Ret til at øve Hustugt ombord, ligesom Gaardejeren paa sin Gaard og Haandværksmesteren paa sit Værksted —, med Bøder eller Nedsættelse af Hyre, med Fortabelse af Brændevinsrationen, med en ekstra Stropetur eller lignende uskyldigere Midler. Paa de store Kompagniskibe, der gik til Ostindien og Kina, fulgte man den haarde Linie fra Orlogsskibene, omend vel nok noget lemfældigere.

Naar man læser de mange Skibsartikler, altsaa de Love der regulerede Forholdene ombord, som er blevet udstedt for Flaadens Skibe

Sømandsstraffe i Sejlskibstiden

Museumsinspektør, Dr. phil. *Henning Henningsen*, Handels- og Søfartsmuseet paa Kronborg, der som Speciale har Sømandsliv og Sømandstraditioner i Sejlskibstiden, skriver her om de Straffe, Sømænd og Orlogsgaster kunde idømmes i gamle Dage, da det hed Liv for Liv, Øje for Øje, Haand for Haand.

Det var for vor Tids Mennesker at se en utroligt haardhjertet Justits, der blev øvet ombord, — og det kunde, — som noget af det mere milde — hænde, at et Skib rundede Kronborg efter et Togt med Meldingen: alle ombord har faaet Tamp!

Som Læsning en Bittermandel i Juletiden!

og for Kompagniskibene, kan man faa Kuldegysninger, naar alle de mange Forseelser, som kan forekomme ombord, tropper op i Rad og Række, hver af dem takseret til større eller mindre Straffe. Heldigvis viser det sig, naar man undersøger hvordan disse Artikler er blevet efterfulgt i Praksis, at de meget sjældent er blevet fulgt i al deres Strenghed. Hvis da ikke Kaptajnen og hans Strymænd har været særlig sadistiske, er de i Virkeligheden i særdeles mange Tilfælde ligefrem blevet negligerede. Man har en Fornemmelse af, at de mange Gange blot har staaet der til Skræk og Advarsel, og at de værste af dem er blevet overtaget i al deres Brutalitet fra det ene Aarhundrede til det andet, uden at det egentlig har været Meningen, at de skulde følges, efterhaanden som Tidsaanden mere og mere har taget Afstand fra dem. Det er da altid en Trøst. Der er nok at undres over alligevel.

*

NAAR man husker, hvordan Samfundet i ældre Tid var skarpt inddelt i højere og lavere Stænder, undrer man sig ikke, naar man iagttager, at de Folk, der idømmes disse Straffe, saa godt som altid er de lavere ombord, Folkene »foran Masten«, de Menige, Jan Rapperne, eller hvad de kaldtes. Var det Officerer, der begik de samme Forbrydelser, var Straffene meget mere lempelige. Selv om der var Tale om Drab, hvorfor Straffen var Døden, blev Hentretelsen foretaget mere »ærefuldt«, naar det var en højere Person, der skulde lide sin Straf. Den Foragt, der herskede over for de lavere Stænder, gav sig Udtryk baade i Strafudmaalingen og Strafuldbyrdelsen. Først efterhaanden som de lavere Stænder vandt deres Menneskeværdighed, ændrede dette sig. Det er saaledes ret oplysende at læse, hvad en amerikansk Skibspræst skrev i 1826: »Søfolkene er raa og haardnakkede Mennesker, og Disciplinens Tømme maa holdes stram, men det bør aldrig forglemmes, at blandt disse Folk er der nogle, der besidder en Finfølelse, og at disse udgør den bedste Del af Besætningen; at naar slig en Mand bliver kattet, vil han anse det som en Skam for hele sin Livstid. Jeg ved, at Skammen ved offentlig Straf føles stærkt, thi jeg kendte en Matros, der var en særdeles raa Karakter, men som græd, naar han talte om den Skam, der var overgaaet ham«. Øjensynlig har Søfolkene langtfra været saa raa og haardnakkede, som den velmenende Præst — og med ham de fleste andre i Samtiden — mente var en fastslaaet Kendsgerning.

EN af de almindeligste Straffe var at sætte Forbryderne i Bøjen. Denne var en Jernstang fastgjort i Bolte til Dækket og laast fast med en svær Hængelaas; paa Stangen var der anbragt Bøjler, hvori Benene blev sluttet. Den fængslede maatte altsaa sidde ned i mere eller mindre ubekvem Stilling. I særlig graverende Tilfælde dømtes han til Krumslutning, dvs. han maatte sidde krumbøjet med sammenlængede Hænder og Fødder. Arresten laa i ældre Tid ofte i Gallionen, altsaa i den Udbygning, der var anbragt foran for Skibets Forstævn. Her var ogsaa Mandskabets Retirader, og i stærk Sogang skyllede Bølgerne ustandselig ind over de fængslede, hvad der ikke tjente til at gøre Opholdet behageligere. Man tør nok sige, at det var et særligt Raffinement, at Fangerne ovenikøbet maatte betale Profossen eller Bødden for at blive slaaet i Jern, — helt bortset fra, at de mistede deres Hyre.

Forplejningen var ikke god, for i Reglen sad de paa Vand og Brød. Hvis en af Skibskammeraterne af Medlidenhed gav dem Mad, blev han selv anbragt ved Siden af, om det blev opdaget, og blev desuden tampet.

*

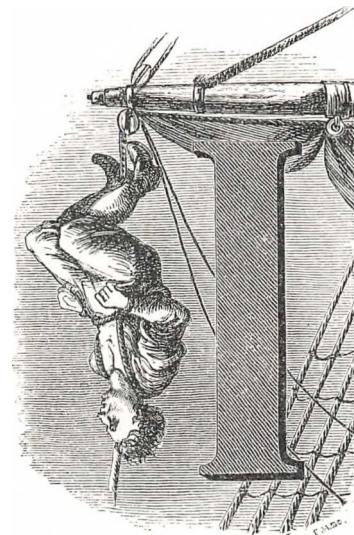
EN af de hyppigst anvendte Straffe var Tampning eller Kastning.

En Tamp var en tjæret eller utjæret Tovende, ca. $1\frac{1}{4}$ — $1\frac{1}{2}$, ja op til $2\frac{1}{2}$ Tomme i Diameter og ca. 2 Fod lang, hvorimod Katten bestod af 6—12, i Reglen dog 9, fingertykke Liner, med eller uden Knuder paa, og fastgjort til et Træskaft eller flettet til et Haandtag.

Synderen maatte blotte Ryggen, hvis han ikke fik Lov til at have en tynd Skjorte paa. Ved Eksekutionen, der til Skræk og Advarsel foregik i hele Mandskabets Paasyn, gik det ofte højtideligt til. Et Kanonskud blev affyret og det røde Blodflag blev hejst. Dommen blev oplæst, og Synderen blev surret med Ansigtet til Masten, til Vantet eller til Ankerspillet, hvis han ikke blev lagt over en Kanon; en Hængekøje eller en Halmsæk var spændt foran hans Bryst. Undertiden blev hans Arme og Hænder halet op i en Line saa han stod paa Tærerne paa Dækket. Tampningen eller Katningen foretoges af Profossen eller af en Baadsmand, og Antallet af Slag var gerne 3×3 , 3×7 eller højere op, i Reglen et Tal ganget med tre. Undertiden kunde Tampningen fordeles paa flere Dage. Slagene blev givet langsomt og med Mellemløb, saa de blev mere følelige og mindre skadelige. De anbragtes paa Midten af Ryggen og paa Skulderbladene. Smerten var næsten uudholdelig, saa undertiden fik den stakkels Fange en Blykugle i Munden at bide Tænderne i. Hvor Slagene faldt, opstod der blodunderløbne Strimer; efterhaanden blev hele Ryggen et blodigt og laset Kod. Var Antallet af Slagt stort — og man har hørt om en Straf paa helt op til 500 Slag —, kunde

Paa Olaus Magnus's Træsnit fra omkring 1550 er der fremstillet flere af Datidens strenge Straffe paa Orlogsskibe i Norden. En dødsdømt kastes i Søen, en anden med Reb om Livet kølhales, en tredje sidder bundet i Forstævnen, og ved Masten ses en, som har faaet en Kniv stukket gennem Haanden og selv maa trække Kniven ud. Heldigvis var det sjældent, at man dømte efter lovens strenge Bestemmelser.

Forberedelse til Kølhaling, som Tegneren har tænkt sig det skete paa Christian IV's Tid. Synderen er bundet og halet op under Storraaens Nok, inden han styrtes paa Hovedet i Søen, trækkes under Kølen og hales op paa den anden Side. Kølhaling blev meget sjældent brugt i den danske Orlogsflaade.

det have Døden til Følge. Saa vidt gik det dog sjældent; i Reglen var der Liv nok i Fyren til, at han bagefter kunde takke Kaptajnen for god Behandling.

Først 1881 afskaffedes Tampning og Prygletraf i den danske Marine.

Svarende til Spidsrodsstraffen inden for Militæret, kunde man lade Synderen gaa gennem to Geledder af Kammerater, hver forsynet med en Tamp, som de skulde slaa ham med. Hvis nogen af Kammeratskabsfølelse ikke slog til, fik han selv et Rap. Vi maa føle denne Form for indbyrdes Straf udpræget uværdig; formentlig troede man, at den havde en opdragende Virkning.

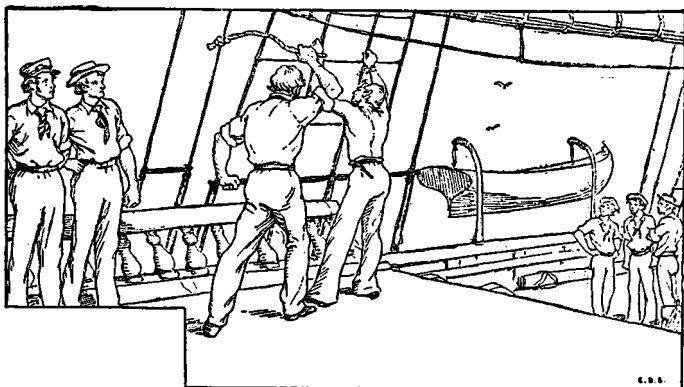
Raffineret var det ogsaa, at man kunde finde paa at lade to Forbrydere tampe hinanden. I Begyndelsen slog de selvfølgelig hinanden lemfældigt, men det varede sjældent længe, før den ene kom til at give et kraftigere Slag, som den anden saa gav tilbage, saa det endte med, at de til sidst slog løs paa hinanden af et godt Hjerte.

*

AT springe fra Raaen er en Straf, som i ældre Tid blev brugt særdeles ofte. Forbryderen blev sat paa en Haandspage, hvortil der blev befæstet et Tov, som blev skaaret gennem en Blok under Storraaens Nok (Ende) og ført ned til Dækket. Han blev surret fast til Spagen og Tovet, fik en Kanonkugle bundet til Fødderne og blev saa halet op under Nokken, hvorpaa man paa et givet Signal gav los, saa han styrtede i Søen; saa blev han atter halet op og styrtet ned, i Reglen 3 eller 3×3 Gange ialt. Dette Raaspring var ikke regnet for at være særlig farligt; det var mere den Skam, der var forbundet dermed, som skulde virke afskrækkende.

Langt mere bekendt er Straffen at blive halet under Kølen. Et Tov blev ført fra den ene Skibside under Kølen til den anden, og hertil bandtes Forbryderen, som havde faaet en Kanonkugle som Vægt under Fødderne. Han blev nu kastet i Søen og blev halet under Kølen og op paa den anden Side, i Reglen 3 Gange. Straffen blev regnet for ret alvorlig, fordi Synderen kunde miste Vejret, ligesom Blodet kunde staa ud af Næse og Ører paa ham; værst var det, at han stod i Fare for at faa Hovedet sønderskaaret af den Bevoksning af Muslinger, Langhalse osv., der havde sat sig paa Skibsbunden, hvis han ikke kunde holdes klar af Skroget. I særlige Tilfælde skete Kølhalingen langskibs fra Stævn til Stævn, men dette regnedes for det samme som Dødsstraf.

I Folks Bevidsthed staar Kølhalingen som den typiske Sømandsstraf, og den nævnes da ogsaa ofte i Søartiklerne. Det viser sig

Tildeling af Tamp paa et amerikansk Koffardiskib i 1830'erne. Sømanden er surret fast til Vantet ved Haandleddene, og den brutale Kaptajn svinger selv Tampen over hans blottede Ryg, mens Kammeraterne harmdirrende ser til. Paa dette Tidspunkt var den umenneskelige Straf ved at være forældet.

imidlertid, at den saa godt som aldrig er blevet anvendt. Der findes nok enkelte spredte Vidnesbyrd om dens Iværksættelse i ældre Tid, især paa hollandske Skibe, hvor Justitsen var ekstra streng, men i Danmark synes den saa godt som aldrig at have været brugt.

*

EN Bestemmelse, der gaar igen og igen i alle søfarende Landes Skibsartikler op gennem Tiden, er den, at hvo der drager sin Kniv og med Forsæt saarer nogen med den, skal straffes ved at hans højre Haand, hvormed han har begaaet Skaden, gennemstinges med samme Kniv mellem to Fingre og derved nagles til Stormasten, hvorefter han skal blive staaende, indtil han selv trækker Haanden ud. Bagefter faar han Tamp og maa betale Lægeløn for Helbredelsen af den saarede og af ham selv. Mens man fra hollandske Skibe har flere Eksempler paa, at denne Straf er blevet udøvet, er den formentlig aldrig blevet eksekveret paa danske Skibe, selv om den var anført i Skibsartiklerne hel op til 1758.

*

EN temmelig haard og umenneskelig Straf nævnes flere Gange i ældre Tid, nemlig at en Mand, man ikke længere vilde have ombord, men dog ikke vilde straffe med Dølen, blev sat i Land paa en øde Kyst, hvorpaa man overlod ham til hans egen Skæbne. I Reglen lod man ham faa visse Nødvendighedsartikler med, som f. Eks. en Sæk Beskøjter, en Kande Øl eller Vand, nogle Fiskekroge, en Kniv, en Bøsse med Ammunition, Fyrstøj, maaske endda en Bønnebog, saa han kunde klare sig den første Tid. Endnu Christian V's Danske Lov (1683) giver Skipperne Lov til at sætte u lydige og trodsige Søfolk, der er urolige eller knurrer, saa »nogen Oprør, Mord eller anden Ulykke ved ham er at befrygte«, i Land det første Sted de kommer, dog med den humane Tilføjelse, at det skal være, »hvor kristne Folk bor«. Det er i hvert Fald knap saa slemt som at sættes i Land blandt Kannibaler. Først 1818 bestemmes det, at Sømanden kun maa sættes i Land, hvor der bor en dansk Konsul.

Der findes ingen Eksempler fra danske Skibe paa, at denne Straf er blevet anvendt, derimod findes der flere, f. Eks. fra hollandske og engelske Skibe. Det mest kendte Tilfælde er fra 1704, hvor Styrmand Alexander Selkirk paa sin Kaptajns Foranledning blev »marooned« fra et engelsk Skib paa Øen Juan Fernandez ud for Sydamerikas Vestkyst. Han blev fundet 1709 af et andet engelsk Skib og var da sunket ned til en næsten dyrisk Tilstand. Beretningen om hans Ophod paa den øde Ø danner som bekendt Grundlaget for Daniel Defoes Roman »Robinson Crusoe«.

*

NOGEN høj Respekt for Menneskeliv havde man i Reglen ikke i ældre Tid. Dødsstraf var en meget hyppig brugt Straf, først og fremmest selvfølgelig for Folk, der havde myrdet og dræbt, men

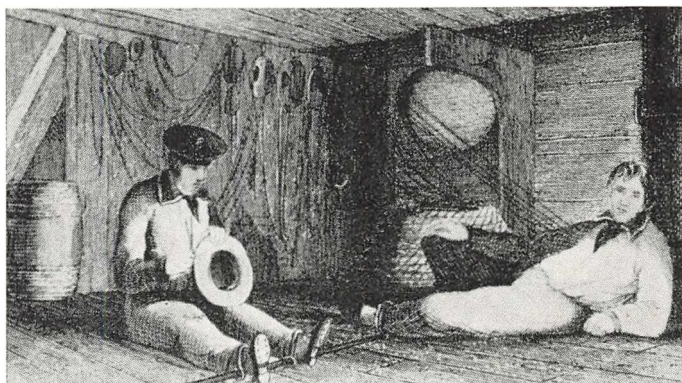
ogsaa over for andre, der havde begaaet Forbrydelser, som i vore Øjne slet ikke fortjener saa streng Straf. Lad være, at Forræderi i Krigstid kunde takseres til Dødsstraf — det kunde jo medføre Fare for mange Mennesker, — og at Forsøg paa Sammensværgelse for at myrde Officererne eller begaa Mytteri blev haardt bedømt; vi har paa den anden Side svært ved at forstaa, at f. Eks. Banden, Gudsbespottelse og Homoseksualisme skulde nødvendiggøre Dødsstraf. Men ser man det ud fra Tidens særlige Indstilling, forstaaer man bedre, at en saa streng Straf absolut ikke forekom den Tids Mennesker ulogisk: man mente virkelig, at hvis Personer spottede Gud eller bedrev Sodomi (Homoseksualisme), nedkaldte de Guds Vrede over hele Skibet, saa dette med alle ombord kunne lide derunder. Bibelen sagde jo direkte: »Dersom din Haand eller din Fod forarger dig, da hug hannem af kast hannem fra dig. Det er dig bedre, at du gaar halt ind i Livet eller en Krøbling, end at du har to Hænder eller to Fødder og kastes i den evige Ild«. Det var ikke til at tage fejl af.

Dødsstraffen kunde eksekveres paa forskellig Maade, f. Eks. ved Hængning fra Raanokken eller ved Strangulering foran Fokkemasten.

Men i ældre Tid var det meget hyppigt ombord at man kastede Forbryderen i Søen. Begik en Sømand et Drab, blev han saaledes bundet Ryg til Ryg med sit Offer og kastet overbord. Denne Bestemmelse træffes i meget gammel Tid og gaar igen og igen op i Tiden i de forskellige Sømagters Love. Endnu 1761 blev Straffen fuldblyndet over for en Sømand, der i Drukkenskab havde stukket en Kammerat ned paa Kinafareren »Dronning Juliane Marie«; de var begge forelsket i den samme Pige. I Asiatisk Kompagnis Artikler anføres Straffen saa sent som i 1794.

Under de lange Rejser var det næppe sjældent, at Tilfælde af Homoseksualisme forekom i det Mandssamfund uden Kvinder, der var ombord. Naar et saadant Forhold blev opdaget, blev de skyldige paa samme Maade bundet sammen med Ryggen til hinanden, puttet i en Sæk og kastet i Søen. Fra hollandske Skibe kendes flere Eksempler herpaa. Endnu værre var det, naar nogen havde kønslig Omgang med Dyr; endnu 1719 blev en Matros paa et dansk Skib, der havde »luggen i med et umælende Bæst«, druknet.

Ombord paa et Sejlskib, hvor der var Brug for mange Hænder for at det kunde manøvreres, var Dødsdomme altid et tvæagget Sværd, for derved formindskedes Mandskabet, som i hvert Fald i ældre Tid ofte i Forvejen var svækket af Skorbug og andre Ulykker. Der er derfor flere Eksempler paa at Dødsstraffe ændredes til Tampning eller lignende. Drejede det sig om en Skare opsætsige Matroser, der alle skulde dø, kunde det hændes, at de trak Lod indbyrdes, saa kun en eller to af dem, hvem Loddet traf, henrettedes, mens Resten slap fri. Man kunde simpelthen ikke undvære Arbejdskraften.

To Sømand i Bøjen paa fransk Orlogsskib omkring 1820. Deres Ben er anbragt i Jernbøjler paa en Stang, som er sat fast i Dækket, saa de kun kan sidde eller ligge i en noget ubekvem Stilling. Fangekosten bestod i Reglen af Vand og Brød.

PENGEBØDER, i Reglen i Form af Fortabelse af Hyren for kortere eller længere Tid, forekom ofte, naar det drejede sig om mindre Forseelser. Bøderne blev antegnet i Skibsprotokollen, og Beløbet blev fradraget ved Udbetalingen af Hyren under Afmønstringen. Ombord var der som oftest opstillet Pengebøsser, hvori kontante Bøder kunde lægges. Disse bøsser hed ogsaa »de fattiges Bøsser«, fordi Pengene eller en vis Del deraf blev anvendt til Understøttelse af fattige Søfolk og deres Enker; de blev administreret af Skipperlavet eller det Kompagni, som ejede Skibet.

Over for Officerer anvendtes Pengebøder mange Gange i Tilfælde, hvor de Menige ville have faaet Tamp for samme Forseelse.

EN hel Del Straffe for Smaaforsyndelser var nærmest af spotende eller nedværdigende Art, idet man vel gik ud fra, at de ved den Skam, der klæbde ved dem, skulde være af en vis pædagogisk Virkning.

Man kunde f. Eks. give Smaasynderne en Stroppeur ved at lade dem staa ved Pumperne hele Dagen til Morskab for Kammeraterne, eller ved at give dem ekstra Rengøringsarbejder, f. Eks. at rense Klosetterne eller skure Dæk.

Hypptigt var det brugt at lade Synderne entre op og ned i Riggens et bestemt Antal Gange. Andre blev sendt op i Merset eller Salingen og maatte sidde deroppe uden Mad og Drikke, indtil de blev kaldt ned igen. Som et Ekstraraffinement kunde man forlange, at de f. Eks. med visse Mellemrum galede som en Hane.

Af stor Virkning var det ogsaa at lade en Delinkvent gaa Vagt med en Haandspage eller en Kost frem og tilbage paa Dækket og lade ham præsentere Gevær dermed. Han kunde oven i Købet faa et Skilt paa Brystet, hvorpaa der kunde staa »Doven«, »Drukkenbolt«, »Tyv« eller lignende.

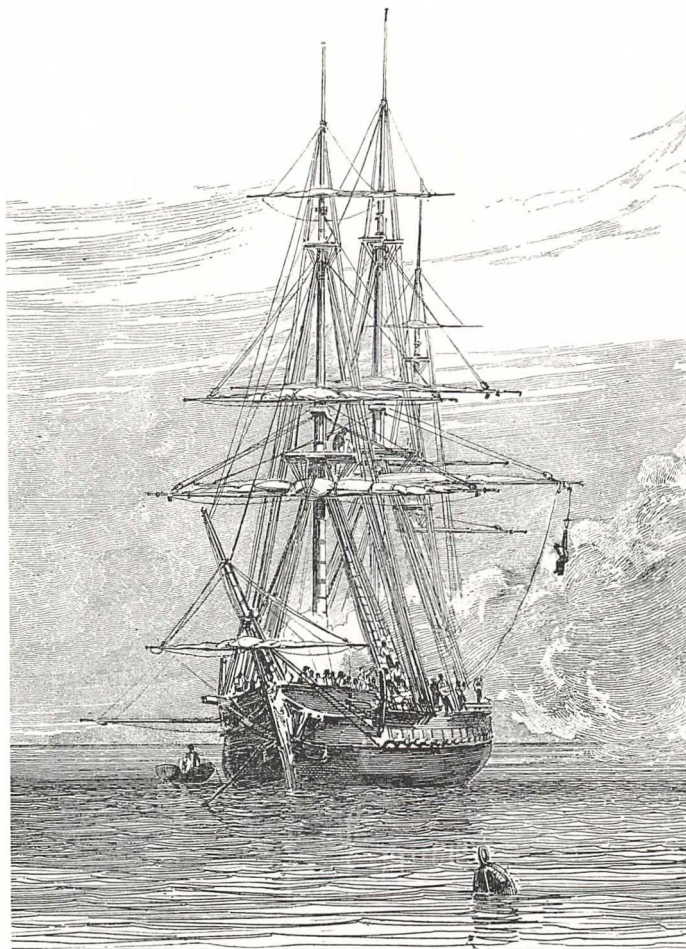
Saadanne Straffe var selvfølgelig ikke foreskrevet i Skibsartiklerne, men afhæng af Chefens Fordomsfindende. I ældre Tid var man ikke saa blødsøden; Rikard Løvehjertes Søartikler 1190 bestemte saaledes, at en Tyv skulde klippes, have Beg hældt over Hoved og Krop og derpaa overdrysses med Sengedun. Det er kort sagt den Straf at »dypes i Tjære og rulles i Fjer«, som vi kender fra Eventyrene.

HVIS vi gennemlæser de utallige Søartikler, som er bevarede fra 15—16—1700-Tallet, ser vi, at det i Reglen er de samme Forseelser, der nævnes. Ganske vist er Straffene yderst vekslende i de forskellige Landes Flaader og til forskellige Tider. Lad os se, hvad det er for Forbrydelser, der især tages Stilling til.

De fleste Søartikler begynder med at opstille Straffe for *Sværgeren, Banden og Gudsbespottelse*. Det var for Datidens Folk saare haandgribelige Forseelser, og selv om Straffene næppe hjalp meget, forsøgte man dog at dæmme op for dem ved at idømme Synderne Bøder, Fængsel, Tamp, Kølhaling, ja Dødsstraf. Paa engelske Skibe skulde en Gudsbespotters Tunge gennembøres med et glødende Jern eller skrubes ren med et Stykke Tøndebaand. 1752 siges i Frederik V's Søkrigsartikler, at Tungen skal skæres ud af Gudsbespotters Mund, hvorefter han skal miste Hovedet med Økse. Den der forsømte den daglige Gudstjeneste eller gav sig til at diskutere religiøse Spørgsmaal, blev idømt Bøde eller Tamp og maatte gøre Afbigt paa sine Knæ efterpaa.

For *Drukkenskab* blev der ogsaa givet strenge Straffe: Arrest, Tamp, Fortabelse af Hyre, o. lign. Det var jo uberegnligt, hvilke Følger Drukkenskab kunde have. Blandt andet kunde al Slags *Kiv og Skænderi* med paafølgende *Slagsmaal* opkomme. Tamp, Kølhaling var Straffe herfor, i slemme Tilfælde Dødsstraf. Straffene for at *trække Kniv, saare og dræbe* nogen er allerede omtalt.

Al Slags *Spil med Kort og Terninger* om Penge var strengt forbudt ombord, da det kunde give Anledning til Slagsmaal og kunde lokke Sømændene til at spille alle deres Ejendele bort. Det var forøvrigt almindelig Overtro, at Kortspil ombord bragte Ulykke. Der er dog Eksempler paa, at Kaptajnen har givet Tilladelse til uskyldigt Skak- eller Damspil eller Spil med Kegler, for at Søfolkene kunde faa Tiden til at gaa paa de lange Rejser. Tab af Hyre, Tamp, Raaspring o. lign. var Straf for Spillefugle.

Raaspring paa fransk Orlogsfregat i 1830'erne. Til Skræk og Advarsel samles Mandskaberne fra de andre Skibe i Flaaden for at se, hvorledes Synderen styrtes i Søen. Han hænger under Stornokken, og en Kanon affyres for at markere Højtideligheden.

En af de Forbrydelser, der altid har været dybt forhadet og foragtet, er *Tyveri*. Ikke mindst ombord, hvor man er afhængig af sine Kammerater, og hvor ingen maa laase sin Skibskiste, blev Tyveri anset for en alvorlig Forbrydelse, selv om den var nok saa ringe. Den der blev grebet i Tyveri til en Værdi af 4 Skilling, skulde hænges under Bovsprydet, siger Christian IV's Artikler 1611 endnu, kort og godt, og Dødsstraffen har været i Brug for Tyveknægte ret langt op i Tiden. Straffe som Landsætning paa en øde Ø, Brændemærkning, Smedning i Jern og Fængsel paa Livstid, Ophængning i Tommelfingrene i Rigningen med paafølgende Tampning, Spidsrodløbning osv. viser tydeligt nok, hvor alvorlig en Forbrydelse det var. I hvert Fald var en Omgang Kat eller Hudstrygning med Ris Tyven vis; de Tyvekoster han havde stjaalet, blev ofte ophængt ved Siden af ham som et haandgribeligt Tegn paa, hvorfor han blev straffet.

Heldigvis var der i Praksis i Almindelighed mere Naade end i Lovens Teori. Humane Kaptajner forstod at vurdere Forseelserne efter Omstændighederne og at se sig deres Folk an, inden de greb til Søartiklernes strengeste Straf.

Men alligevel var det, som man vil kunne forstaa, ikke altid lige morsomt at være Sømand i de gode gamle Dage. Det er ikke mere end 100 Aar siden, at følgende skete: et dansk Orlogsskib kom hjem fra et Togt; alle Gasterne havde faaet Tamp undervejs undtagen én, som havde opført sig eksemplarisk, men næstkommanderende dømte denne for en Bagatel til ogsaa at faa en Omgang, for, som han sagde: »Du skal ikke kunne rose dig af, at du er den eneste Mand i Skibet, der ikke har faaet Tamp!« Set med vore Øjne er dette himmelraabende uretfærdigt, ja, dumt, men det er nok muligt, at det ikke var det efter Datidens Mening. Og det er selvfølgelig det vigtigste.

En Ramme
om et Billede:

Juleliturgien

OG DENS MESTER

*I. P. E. Hartmann,
en af de store i forrige Aarhundredes
danske Musik*

I. P. E. Hartmann spiller Orgel i Frue Kirke.
(Radering 1899 af Hans Nikolaj Hansen)

TONER har stor Betydning i Billedet af den danske Jul saaledes som vi fejrer den hjemme og ude. Men de har først faaet det efterhaanden, for Højtideligholdelsen af den store Fest som det vi forstaar ved dansk Jul, er af forholdsvis nyere Dato, maalt med store Aalenmaal. Det er ejendommeligt at tænke paa, at Juletræet, der nok i de allerflestes Øjne er det fuldgyldige ydre Symbol paa Højtiden, endnu kun har været kendt og brugt herhjemme i godt et Aarhundrede.

Mange af vore prægtige Julesalmer er jo langt ældre og har, delvis med ærværdige Toner, været uløseligt forbundet med Højtiden i Sekler. Men megen Julemusik og ogsaa Julesalmer, er kommet til os efter at vi er begyndt at fejre Højtiden som vi nu engang gør det: Med Tilføjelse af adskilligt, som egentlig ikke hører Julen som saadan til, fordi det er af saa verdslig Karakter. I helt gamle Dage fejrede man ogsaa Jul, naturligvis, men man koncentrerede sig i hine Tider mere om det egentlige.

Man kan mene, at vor danske Jul i den Form, den nu har, i mange Henseender gaar udenfor netop det egentlige. Men ingen vil bestride, at den derved ogsaa er kommet til

at rumme Værdier, der er blevet særprægede Træk i vor Kultur. Ikke mindst gælder dette paa det musikalske Omraade. Julens Toner har vi herhjemme saa at sige i national Udgave. Det gælder dens verdslige Del. Det gælder ogsaa, og især, dens kirkelige Del. Vi har en stor Skat i vore danske Julesalmer, gamle Toner og nyere — og nyere med deres egne Toner.

*

Noget væsentligt, hvor det drejer sig om Julens Toner, er kommet til os fra Danmarks Hovedkirke, Domkirken, Vor Frue Kirke i København. Her virkede i et Tidsrum, der næsten dækkes af hele forrige Aarhundrede, efter hinanden to af vore største Komponister C. E. F. Weyse og I. P. E. Hartmann i Kirkens Organistembede. De havde — og det gælder ikke mindst Hartmann — ogsaa andre Gøremaal, men Tjenesten i Frue Kirke var stedse for ham noget meget væsentligt, og den inspirerede ham til megen Musik, som i Tidens løb kom til at klinge i det rene klassiske Kirkerum og langt videre ud.

Af Niels Friis

Han komponerede for sit Instrument, Orglet, og han skrev kirkelige Korværker til praktisk Brug, om det kan udtrykkes saaledes: Liturgier, Musik til Bispevielser, til Universitetsfester og til andre særlige Højtideligheder i Danmarks Hovedkirke. Han var — højt op i sine Oldingear — en Musikkens Stormester, der ud fra sin dybe Indtrængen i Kirkeaarets Fester til de vekslende Højtider, som ogsaa i Dagligdagen — forstod at ledsage Gudstjenesten med sine Toner paa saadan Maade, at ogsaa de blev en Gudstjeneste i sig selv.

I denne Forbindelse er det, vi kan mindes I. P. E. Hartmanns Juleliturgi, der uden Tvivl er hans mest kendte stykke Brugsmusik. Mindes er iøvrigt et lidt skævt Udtryk for Liturgien er i høj Grad levende den Dag i Dag. Den er uløseligt knyttet til Vor Frue Kirke — som i Hartmanns Tid ikke var Domkirke af Navn, omend naturligvis af Gavn — og er naturligvis bevaret her — ikke blot af Pietetshensyn. Men ogsaa i mange andre Kirker i Danmark klinger den Juleaften, og sikkert ogsaa visse Steder i det fremmede, hvor der leves et dansk Kirkeliv.

Hartmanns Juleliturgi er et Stykke Musik, som for flere Generationers Vedkommende har farvet Julens Stemning med sine Klange. Den er, som det meste af hvad Mesteren har skrevet, levende og inspireret og giver smukt Udtryk for det, der forkyndes gennem Teksterne. Man kan nok høre, at det er en af den danske Romances Mestre, der har skrevet den, men den ejer ogsaa en Del af det monumentale, der laa Hartmann saa nær — og saa føles den i saa høj Grad som et afsluttet Hele.

Som Følge af, at den er opstaaet i den Periode, i hvilken Romantikken dominerede i Danmark, er Juleliturgien skrevet i dennes Atmosfære, om det kan udtrykkes saaledes. Den er dog maadeholdende i sine Virkemidler, er holdt i en smuk og værdig Stil, omend ikke i den gamle klassiske Stil, der nu i de sidste Aartier har været paa Mode i dansk Kirkemusik. Dette har bevirket, at Liturgien paa en Maade er kommet i en Slags Miskredit og maaske ikke har lydt saa ofte og saa vidt ud som tidligere — men at den vil bestaa, og maaske endda faa en Renaissance, kan der ikke være Tvivl om.

Vor Frue Kirkekor, der regelmæssigt fremførte Juleliturgien i Kirken i Hartmanns egen Tid, ligesom hans andre store kirkelige Korværker, var en Kreds af Damer og Herre, han havde Tillid til, og som — det gjorde iøvrigt alle — nærede den største Beundring for ham. Som Regel en Gang hver Sommer inviterede han Korets Medlemmer ud til sit Landsted i Nærum. Der findes blandt Hartmanns Efterlæderskaber et Brev, som Koret sendte ham efter et Sommerbesøg derude i 1878, og som smukt udtrykker deres Taknemlighed og Hengivenhed.

Interessant vilde det være at faa konstateret, om Juleliturgien skulde have nogen Slags Tilknytning til den skønne nordsjællandske Natur, i hvilken Hartmann hvert Aar i saa mange Aar rekreerede sig, og som ogsaa nok har inspireret ham til adskillige af hans Værker. Det lader sig imidlertid ikke gøre for, Juleliturgien hører til de Hartmann'ske Værker, hvis Tilblivelse og øvrige Historie man faktisk kender mindst til — bl.a. maaske netop fordi han selv fra Begyndelsen kun har regnet den for en Slags »Brugsmusik«.

Det var ikke blot som Komponist, men i endnu højere Grad som Organist, I. P. E. Hartmann fik saa stor Betydning for Vor Frue Kirke gennem henvendte seks Aartier. Han, der havde saa brede Berøringsflader med dansk Musik, og skrev for Teatret, baade Opera og Ballet, var udøvende Musiker tillige, spillede Klaver, naturligvis, men samlede sig iøvrigt først og fremmest om sit kære Orgel i Frue Kirke.

Her spillede han, højt beundret og med usvækket Kraft lige til sin Død.

Naar han forenede Komponistens og Organistens skabende og udøvende Virke, blev det særlig fremragende. Det store Eksempel herpaa er Sørgemarchen over Thorvaldsen, der er skrevet for Orgel, Trompet, Basuner og Gongong. Højt inspireret er dette Stykke berømte danske Musik, skrevet paa faa Dage ved Efterretningen om Mesterens Død. Gribende har det virket paa den vældige Sørgeskare omkring Baaren i Frue Kirke, da Hartmann selv lod disse Toner klinge ud gennem Rummet, mens den store bortgængnes Kiste langsomt førtes ud.

*

Hartmann havde med disse Toner, der siden har lydt ved Kongers og Stormænds Baarer, paa særlig Maade grebet en Stemning og vidst at tolke den, saa hver og en, hvem Musik overhovedet talte til, bevægedes derved. Det gjorde han ofte ogsaa i sin daglige Tjeneste — thi han var en Improvisationens Mester. Det kom ham — og Vor Frue Menighed — til Gode, naar han spillede frit ud af sit rige musikalske Sind som han gjorde det i Postludierne til Gudstjenesterne, der blev særlig omfattende, naar der var mange Mennesker i Kirke, som f. Eks. i Julen og de øvrige Højtider.

Endnu lever Mennesker, der har set — eller ihvert Fald hørt — I. P. E. Hartmann spille Orglet i Frue Kirke — været Vidne til hans højt beundrede Improvisationer. Disse døde bort i Rummet i samme Øjeblik, de klang ud, for i hans Tid havde man — desværre kun — ingen Staalbaand til at fastholde hans Spil og bevare det for Eftertiden. Anderledes med Synet af Oldingen, der skønt spinkel og skrøbelig alligevel mestrer det vældige Instrument og alle dets rige Klange. Det var imponerende, og Kunstneren Hans Nik. Hansens skønne Tegning, der ledsager disse Linjer, illustrerer det smukt.

Til sin Død, op i sit 95. Aar, sad I. P. E. Hartmann paa Vor Frue Kirkes Orgelbænk og spillede ved hver eneste Højmesse. Hver Juleaften samledes Tusinder i det stærke, stille Kirkerum, og det er kendt, at mange først og fremmest kom for at høre den gamle Mester spille Julen ind. En Juledag, da han var i Slutningen af Firserne, traf han i et stort Selskab en af Handelens Dignitarer, der i Ærbødighed bøjede sig for ham, Professoren og Storkorsridderen med det rød-hvide Baand over Brystet, og sagde ham Tak for hans Spil Juleaften. Ja, sagde Hartmann med et stilfærdigt Smil — den Gudstjeneste holder jeg meget af, og den haaber jeg heller ikke, jeg kommer til at forsømme den første halve Snes Aar!

Vor Tid kan jo — desværre — ikke gøre sig nogen Forestilling om, hvordan Hartmann spillede Vor Frue Kirkes Orgel, naar han fantaserede paa det, som hans Samtid sikkert nok har sagt. Vi kender ham kun paa hans Værker, blandt dem altsaa den Liturgi, der forskønner Julehøjtiden i mange danske Kirker. Den, og hans Salmer, skylder vi ham Tak for. De er værdifulde Bidrag til den Musik i vore Kirker, der har sit Udspring af dansk Aand og Kultur.

CYKEL-TYVERIET

En lille Mand
med daarlige Nerver
og hans Cykel

i
Gilleleje

Af
RAUER BERGSTRØM

DETTE, kære Læser, er paa en Gang Kriminalgaaden om det store Cykeltveri i Gilleleje By og Historien om en lille Mand med nogle elendige Nerver. Finder De den usandsynlig og overdreven, kan De prise Dem lykkelig, for saa har De Nerver af Staal. Hvis De derimod nikker, ja, maaske endog smiler genkendende ad den Maade, den lille Mand reagerede paa, saa er det paa Tide at raabe Vagt i Gevær, og jeg vil give Dem samme Raad, som han modtog af sin Læge — Tidligt i Seng, ikke flere stærke Cigarer, ingen Spiritus, Masser af kolde Styrtebade. Men lad nu den lille Mand selv fortælle:

Den lille Mand glippede nervøst med Øjnene.

— Tja, det var jo en skrækkelig Historie, begyndte han tøvende, og det var altsammen den langnæsedede Slubberts Skyld. Havde han ikke været, vilde jeg den Dag i Dag ikke have haft noget udstaaende med Loven — i hvert Fald ikke i Gilleleje By. Men for at begynde med Begyndelsen . . . . Den lille Mand tog en dyb Slurk af sit Glas, før han fortsatte:

— Det var koldt og blæsende, da jeg hin fatale Aften omkring Midnat gik ned ad den Gade, De ved, der løber langs Kanalen eller Aaløbet ned til Gilleleje Havn. Jeg gik og glædede mig til min lune Seng. Jeg trængte til at komme i Seng og hvile, mine Nerver havde paa det sidste været lidt overspændte . . . . Da jeg nærmede mig min Bopæl, fik

jeg Øje paa »Jensen«, der stod forglemt i Rendestenen. Jensen, det er min Cykel. Jeg kalder den Jensen, saadan i Spøg forstaar De. Det er en ganske almindelig, jævn, pæn Cykel. Der er ikke meget Stads ved den, men der er, hvad der skal være.

Men altsaa, Jensen stod forglemt i Rendestenen. Jeg kviede mig lidt ved at stille den i Skur. Det var dels koldt, og dels var jeg søvnig. Desuden er den Opgang, hvor jeg bor, saa fuld af Krinkelkroge og Faldgruber, daarlig oplyst som den er, at det er en ret omstændelig Proces at stille Cykler ind der. I Stedet besluttede jeg at stille den over paa den anden Side af Gaden i Skyggen af et Arbejdsskur ovre ved Kanalen eller Aaløbet . . . Mine Fingre rodede i Lommen efter Nøglen. Det var en gammeldags Cykellaas med Nøgle. Bandsat osse- Nu laa den i det andet Tøj. Naa, ja, saa maatte jeg vel bære Cyklen over Gaden. Op paa Nakken med den da! Jeg lod Handling følge Tanken.

Idet jeg hev op i »Dyret«, kom en høj, tynd Mand i imprægneret Frakke forbi. Han havde et rigtigt ubehageligt Ansigt og smaa, lumske, stikkende Øjne, rigtig Knapøjne, der sad tæt sammen over en lang, tynd Næse, der var rød af Kulde.

Jeg syntes, han saa saa underligt paa mig, følte med et, at det i Grunden ogsaa maatte se underligt ud paa denne Tid af Natten at se en Mand komme gaaende og uden videre hive en Cykel op paa Nakken og gaa tværs over Gaden med den mod Kanalen. Det kunne se ud som . . . Du gode Gud! Han troede vel ikke, at jeg havde i Sinde at smide den i Kanalen eller endnu værre — at stjæle den?

Jeg kunde mærke hans mistroiske Blok bore sig ind i min Nakke. Aah, Sludder! Det var vel blot mine fjollede Nerver, der løb af med mig. Jeg skulde bare se at gaa lidt tidligere i Seng om Aftenen, saa gik det nok over . . . Jeg begyndte at fløjte højt og skingert for at overbevise ham om, at jeg var en ærlig og ubekymret Sjæl. Cykeltyve fløjtede vel for Pokker ikke under Arbejdet, skønt, man kunde jo aldrig vide, hvor frække de var nuomstunder.

*

MIN Fløjten lød idiotisk i den nattestille Gade, og jeg holdt op lige saa brat, som jeg var begyndt og nøjedes med at stille Cyklen op mod Skuret. Et Øjeblik blev jeg staaende i Skyggen for at give Manden Tid til at forsvinde. Efter en Stunds Forløb stak jeg forsigtigt Hovedet frem . . . Manden stod ubevægelig ovre paa det modsatte Fortov med Ansigtet vendt lige mod mig. Forfjamsket trak jeg Hovedet til mig igen.

Det var da osse bandsat med den vedholdne Nysgerrighed. Havde jeg maaske ikke Lov til at flytte min egen Cykel? Skulde hele Gaden partout staa stille og glo paa? Skulde man vinke over til ham og sige saadan noget lignende som: — Bare rolig, min Herre, jeg er ingen Cykeltyv? Jeg vendte og drejede denne Sætning inde i mit Hoved, men jo mere, jeg arbejdede med den, jo mere idiotisk syntes jeg, den lød. For sæt nu, at Manden slet ikke havde mistænkt mig for noget ulovligt, saa vilde det medføre lange og ind-

viklede Forklaringer i den tavse Gade om, hvad jeg troede, han havde ment eller omvendt. Næh, Chancen for en naturlig Udgang paa det hele var forspildt fra det Øjeblik, da jeg begyndte at fløjte og opføre Mummiespil bag Skuret. Men vilde det Menneske da aldrig forsvinde, klynkede jeg ved mig selv.

Saa fik jeg, mente jeg da, en Inspiration fra oven. Nu er jeg nok klar over, hvor den kom fra. . . Jeg vilde spille fuld Mand. . . Simpelt, men genialt! En fuld Mand er fri som Fuglen i Luften. Han kan indenfor passende Rammer tillade sig alle Slags Fjollerier. Herregud, det er jo bare en fuld Mand, ikke sandt. Glimrende! Jeg ville bare lige lalle en Gang rundt om Huset og saa, naar jeg kom tilbage, var Manden nok væk. . . Maaske troede han virkelig paa Grund af min pjankede Opførsel, at jeg var under Indflydelse af alkoholiske Drikke. Maaske var hans, hvad jeg troede, pinlige Mistro, kun medborgerlig Bekymring for, at jeg i min Beruselse skulde falde i Vandet. Jeg besluttede mig til skyndsomst at berolige den rare Mand og dinglede med en fuld Mands usikre Bevægelser ud fra Skyggen. Med ru Røst istemte jeg en lille Sang.

*

JO, han stod der endnu. . . Voklende strøg jeg ned ad Gaden omhyggeligt passende paa skiftevis at støde mod Husmure og Havestakitter. Joh, naar jeg gør noget, gør jeg det grundigt. Der var ingen Tvivl om, at denne Forestilling maatte overbevise selv den mest skeptiske.

— Du er en stor Skuespiller, komplementerede jeg mig selv. Kommet hen til Hjørnet skævede jeg forsigtig tilbage for at konstatere Virkningen af min lille Forestilling. . . Han stod stadig under Gadelygten og gloede efter mig. . . Men hvad var det? Han var ikke længere alene. . . Almægtige Kineser! En Politibetjent! Og en meget stor én endda.

Den store Rædsel sænkede sig over mig. Lige fra Drengaaarene har jeg bevaret et Kompleks med Hensyn til Politibetjente stammende fra en Episode i hvilken jeg selv, en Snebold, en ældre Herres høje Hat samt altsaa en Politibetjent spillede en fremtrædende Rolle. . . Siden den Tid har jeg aldrig kunnet beherske mine Ben, naar en Politimand ser paa mig. Benene sætter sig automatisk i Gang, bort fra Betjenten. Det sker ganske instinktmæssigt og meget hurtigt.

Saaledes ogsaa nu. Synet af Politibetjenten fik den sidste fattige Rest af Fornuft til at fordampe og efterlod mig helt i mine Impulsers Vold. Min første Impuls var at stikke af — jeg fulgte den aldeles omgaaende.

Bort kastede jeg den fulde Mands skærmende Ham og flintrede rundt om Hjørnet i vanvittig Fart. Jeg løb, til jeg var aldeles udmattet. Saa standsede jeg op foran en lille Cigarforretning. I Spejlglassrudens Refleks kunde jeg se min egen sørgelige Fremtoning. Tøjet sad forpjusket, Øjnene var vilde og flakkende. Jeg saa paa Skikkelsen derinde med Foragt. Foragten genspejlede sig og ramte mig selv.

— Ved du, hvad du er? spurgte jeg i en streng Tone Spejlbilledet — Du er Kongen over alle Idioter. Kun en

Jubelidiot som dig kunde forkludre det hele saa grundigt. Hvad gør andre Mennesker? De tager deres Cykler og slæber dem hen, hvor Pokker de har Lyst. Men du, din Odder! skal nødvendig lave en hel Teaterforestilling ud af det, blot fordi en Mand tilfældigt ser paa dig. Her kunde du forlængst have ligget i den lune Seng i Stedet for at pjanke rundt i Blæst og Kulde, din nervøse Kanin. Spille fuld Mand, hæh, snøftede jeg foragteligt til mit stadig mere og mere modfaldne Billede derinde i Ruden ... ikke engang det kunde du gennemføre. Jo, du er sandeligen en fin Skuespiller, er du. Næh, en stor Idiot er du, min fine Ven.

I en halv Time gik jeg rundt i de mennesketomme Gader og forbandede med klaprende Tænder mit forfrosne Ego. Saa begyndte jeg forsigtigt Tilbageetoget spejdende frygtsomt til alle Sider.

*

ALt var roligt i Shipcapasset. Nu skulde det være Løgn. For Fremtiden skulde »Jensen« komme i Stald hver Aften, ja, allerede i Aften skulde det ske. . . Jeg sneg mig nærmere til Skuret. Der var ikke en Sjæl i Sigte. Hej Hop! Op paa Nakken med Jensen, go'e gamle Jensen!

To Skikkelser traadte i det samme ud fra Skyggen ved Skuret. En tung Haand lagde sig paa min ene Skulder — Politibetjentens. Den anden Person var min langnæsedede Plageaand. — Hvad laver De her? spurgte Politibetjenten brøstigt. Jeg »kvak«, som Nordmændene siger, sammen i Knæene.

— Jeg? Mig? spurgte jeg forfjumret. Jeg er bare ved at sætte min Cykel ind.

— Naa, det er De. Hvorfor satte De den saa ikke ind, da De var her for en halv Time siden? Der var dyb Mistro i Politimandens Stemme.

— Fordi, æh, fordi. Ja, jeg gad altsaa ikke sætte den ind dengang, svarede jeg, men kunde godt høre, det lød mærkeligt.

— Hm, og nu gider De altsaa lige med Et. Der var Sarkasme i Lovens Røst nu.

— Ja, nu gider jeg absolut, svarede jeg med Overbevisning.

— Hm. Naa. Men De er jo ikke fuld, eller er De maaske?

— Jo, æh. Det vil sige Næh, stammede jeg, idet jeg med febrilsk Hast prøvede at regne ud, om Rollen som fuld Mand med Held kunde bruges en Gang til. Facit var — Nej. Betjenten borede sine Øjne ind i mine under det videre tredie Grads Forhør.

— Hvorfor dingledede De saa saa underligt afsted før?

— Fordi — jeg saa op i hans massive Ansigt. Nej, det kunde ikke nytte at forklare denne Kæmpe noget om tyndslidte Nerver. Han vilde ganske afgjort ikke forstaa det. Jeg svarede i Stedet: — Fordi jeg blev svimmel.

— Ja, saa. De blev svimmel. Betjenten anslog en ironisk Tone. Jamen, hvorfor løb De saa?

— Fordi, fordi. Aah, jeg ved det ikke, halvvejs hulkede jeg. Det var bare saadan en pludselig Idé, jeg fik.

— Naah, det var bare saadan en pludselig Idé, De fik,

vrængede han. Den langnæsedede rystede alvorligt paa Hovedet, som vilde han antyde, at nu saa det skam slemt ud for mig.

— Hvad Nummer har Deres Cykel da? fortsatte Betjenten ubarmhjertigt.

— Nummer? Jeg gloede paa ham. Det var aldrig faldet mig ind, at min Jensen havde et Nummer. Jeg havde arvet Cyklen efter min Fætter, da han tog ud at sejle, forøvrigt den eneste Cykel jeg nogensinde har haft.

— Naa, hvad Nummer har den saa? gentog han utaalmodigt. Det må De da vide, om Cyklen ellers er Deres.

— Det ved jeg heller ikke, næsten flæbede jeg, for jeg befandt mig nu i en Tilstand, der grænsede til Hysteri. Bare de dog vilde lade mig være i Fred.

— Jeg kalder den Jensen, tilføjede jeg i et ynkværdigt Forsøg paa at være morsom. Betjenten og den langnæsedede udvekslede et Blik, sidstnævnte udførte en udtryksfuld Pantomime med Pegefingeren mod sin Pande, en Gestus, der var meget krænkende for min mentale Tilstand.

— Aldeles ikke, afbrød jeg harmdirrende hans lille Forestilling. Jeg har faaet Cyklen af min Fætter, og jeg har bare glemmt at se efter Nummeret.

— Naa, javel. Politibetjenten vendte Øjnene mod Himlen som for at kalde den til Vidne paa hans Taalmodighed. — Og hvor bor saa Deres Fætter? Storinkvisitoren borede sit Blik ind i mit.

— Han bor ikke, fniste jeg nervøst, for han sejler. I Øjeblikket er han i Sydamerika. I Buenos Aires.

. . . . Pludselig syntes jeg, at Tanken om, at min Fætter var i Buenos Aires, medens jeg stod her i Gillelejes natstille Gader i denne fortvivlede Situation paa Grund af hans Cykel var saa grotesk, at jeg opslog en Skoggerlatter.

— Næh, nu kan det minsandten være nok med det Pjat, udbød Betjenten harmdirrende — De maa hellere følge med paa Stationen. Der kan De forklare Dem. Og med mig imellem dem skridtede de af, Betjenten og den langnæsedede. Hen over mit Hovede udvekslede de Bemærkninger om min Person. De syntes at vakle mellem to Teorier, at betragte mig som en uskadelig Idiot eller forhærdet Cykeltyv. Den langnæsedede hældede mest til den sidste Anskuelse, og inden vi naaede Politistationen, var Betjenten tilbøjelig til at give ham Ret. Ved Indgangen sagde Politibetjenten ham Tak for udvist Agtpaagivenhed og Assistance.

— Hvis blot alle Borgere var saa paapasselige, som De, sagde han, saa skulde vi snart faa Has paa alle Cykeltyve og Lovbrydere i det hele taget. . . Den gode Borger slog beskedent afværgende ud med Haanden og forsvandt ned ad Gaden ledsaget af mine inderligste Forbandelser.

*

PAA Politistationen tog det mig en kvalfuld halv Time eller mere at overbevise Politiet om, at jeg aldeles ikke var identisk med Cykeltyvenes Konge, men at jeg virkelig var den, som jeg gav mig ud for samt, at min Adresse virkelig var den opgivne. Men først efter at have ringet en Del af mine Bekendte op — Klokkeren var paa det Tidspunkt

henad halvto — opgav Politiet modstræbende deres Mistro. Det var den vagthavende Overbetjent, der foretog Opringerne, og jeg kunde saa levende forestille mig mine Bekendtes Ansigter, søvndrukne og arrige, naar de tog Telefonen.

Overbetjenten grinede henrykt, naar han hørte paa deres nedsættende Bemærkninger om min Person.

— Om de kendte en Mand af det og det Udseende? (her fulgte en alt andet en flatterende Beskrivelse af min Person, men til Trods herfor maa jeg sige, at de genkendte mig forbavsende hurtigt). Om det var rigtigt, at jeg kaldte min sortlakerede Herrecykel for Jensen? spurgte Overbetjenten videre. . . Hva' si'er De? Er han skør nok til det — Overbetjenten straaede som en Sol og spurgte videre — Er det rigtigt, at han har faaet den af sin Fætter og, at denne Fætter nu befinder sig i Sydamerika. . . Naa, det kan godt være. Hva' si'er De? Er han for dum til at stjæle Cykler? Ja, der er noget ved hans Udseende, der gør mig tilbøjelig til at give Dem Ret. . . Om jeg vil hilse ham og sige, at han er et rigtigt Skvadderhoved? Jo, det skal jeg, med største Fornøjelse. Godnat, Godnat!

Overstrømmende venligt lod Overbetjenten Beskeden gaa videre til mig, maaske endda i forstærket Form. . Saa endelig

fik jeg Lov til at gaa. Min mærkelige Opførsel ved Anholdelsen tilskrev man velvilligst momentan Sindsforvirring, men inderst inde er jeg overbevist om, at de ansaa den for permanent. . . Inden jeg gik, oplyste Betjenten mig om, at min Cykel havde Nummer 11.043, om jeg vilde være saa venlig at indprente mig det for alle paakommende Tilfældes Skyld?

— Jo, det skal jeg nok, sagde jeg højt, og inderst inde tænkte jeg — Gid Pokker havde jer allesammen. Saa gik jeg.

*

FEM Minutters Gang bragte mig for tredie Gang den Nat til den stille klukkende Aa. . . Nu ikke flere Narrestreger, formanede jeg mig selv. Lige op i Seng med dig, ingen Svinkeærinder. . . Jeg kastede et Blik over mod Skuret. . . En Mand i imprægneret Frakke satte sig op paa en Cykel og spurtede af Sted. Idet han passerede mig, vendte han et grinende Ansigt med en lang, rød, spids Næse imod mig. . . Min onde Aand fra før. Den gode, langnæsedede Borger.

Grebet af en uhyggelig Anelse styrtede jeg over mod Skuret. . . Ganske rigtigt! Væk var Jensen. Laasen laa opbrudt paa Stenbroen. Jeg naaede lige at se Ryggen af »den gode Borger« forsvinde omkring Hjørnet — paa Jensen.

Vinter-Forkølelse

AF M. W.

En Skildring, der former sig som en Protest paa utallige Mænds Vegne mod den besynderlige Kendsgerning, at Kvinder nægter at tage Mænds Forkølelses-Tilfælde alvorligt — en Protest især beregnet paa, at den skal blive læst af Kvinder.

Tegning af Jensenius

MAN har set Kvinder, der ligefrem ironiserede over, at Mænd altid føler sig saa forfærdelig syge, naar de altsaa er syge. Det har jeg altid ment var forkasteligt. Kvinder kan jo da ikke sætte sig ind i, hvad det vil sige for en Mand, der er med i det levende, pulserende Liv, pludselig at skulle lade sig pakke ind i Bomuld. Ingen Mand gaar dog i Seng, uden at Benene bogstavelig talt er slaaet væk under ham. Jeg finder det i hvert Fald saarende, naar min Kone siger til Venner og bekendte, at jeg har en »en lille Forkølelse«, mens jeg føler, det er en feberhærgende Influenza. Og jeg bryder mig slet ikke om min Datters Teenage-Facon: . . . Dags, Farmand, du er nok blevet godt snotnæset.

Jeg ved i det hele tgaet ikke, hvorfor Mænd aldrig maa være syge. Kvinder og Børn maa jo godt lide af Influenza

og gaa til Sengs og ligge og hygge sig med nogle Blade. Men Mænd skal kæmpe deres ensomme, bitre Kamp paa Arbejdet, bryde ned, traske hjem o slæbe sig op af Trappen — og endda blive modtaget med et:

— Gu-ed, hvor *ser* du lidende ud.

Til Trods for, at det dog vilde være mærkeligt, om man stod der paa Trappen og grinede fjoget.

For et Par Dage siden kom det over mig, jeg gøs og nøs og havde en infam Kildren i Halsen, rimeligvis en eller anden Slags ny Virus-Hoste. Jeg tog Temperaturen, og den var da ogsaa et Par Streger over Normalen.

Nu er det jo forskelligt, som Folk kan taale Feber, Kvinder kan i Almindelighed tage helt op til 39, uden at det rører deres Konstitution, de *er* jo bygget noget anderledes end Mænd. Personligt er jeg temmelig daarlig omkring de 38, hvilket jeg ikke kan gøre for og ikke bryder mig om at faa revet i Næsen. Jeg havde det rigtig skidt, men vil være sanddru: min Kone tog pænt imod mig.

Hun puttede mig i Seng og stivede mig af med et Par Puder i Ryggen, da jeg lige vilde se, om det var nødvendigt at lægge sig helt *fladt* midt paa Dagen. Man giver heller ikke saa gerne op uden Sværds slag.

— Giv mig et Par Aviser, Skat, sagde jeg.

Jeg fik dem, men det viste sig, jeg havde læst dem.

— Gider du hente et Par friske til mig?

— Ja, og saa sætter jeg Vand over til Kamillete imens.

— Kamillete, sagde jeg lidt forskrækket. *Tror* du virkelig paa det gamle Sludder med Kamillete. Kan der ikke bevilges en lille bitte Rom og saa Te. Ganske almindelig Te —?

— Er det ikke ogsaa gammeldags?

— Det gaar aldrig af Mode, saa længe der er syge Mænd. Jeg *er* rigtig, syg, Skat.

— La' vær' at tal saa ynkeligt, jeg tror da gerne, du er skidt tilpas.

— Nej, du tror det ikke, sagde jeg og fik et ret hæftigt Hosteanfald. Du tror aldrig paa, at jeg kan være syg . . .

*

OG i dette Øjeblik følte jeg, at jeg talte paa Millioner af Mænds Vegne Verden over. Jeg saa dem for mig, disse ellers saa stærke, ubøjelige Mænd, der gaar forrest i Menneskenes Kamp for Brød og Fremskridt, jeg saa dem ligge der og glo dumt op i Loftet med svulne Næser. Og jeg hørte dem gøre sig smaa og indynde sig hos de Millioner af Kvinder, der sad inde med Resten af Husholdningspenge, til Mad, Aviser og en enkelt lindrende Toddy.

Men min Kone var allerede gaet. Lidt efter fik jeg en skoldende hed Toddy.

— Det er noget, saadan en Hoste har rigtig godt af, sagde jeg. Gider du hente et eller andet Bræt og min Skrive-maskine, jeg har det en Anelse bedre.

— Du *kan* ikke sidde og skrive paa Maskine i Sengen. Du har prøvet det saa tit. Dine Pusselanker kommer til at sove. Læs nu de Aviser, ganske stille, ikke. Jeg *skal* altsaa ud i Køkkenet.

Jeg løb Aviserne igennem, men følte, jeg var nødt til at banke paa Væggen ud til hende:

— Giv mig lige Malerkassen, jeg kunde jo ligge og . . .

— Ikke Tale om, at du skal smøre Lagnerne ind i Maling.

— Saa en Blyant da. Kryds og Tværs smitter ikke af.

— Ja, og saa sig Resten samtidig . . .

— Tak, hent saa Radioen herind og et Par Kriminalromaner.

Men selvfølgelig løb hun rundt i alle Snorværkerne og stod og strittede med Kassen i Favnen. Jeg maatte springe op for at redde Radioen. Paa bare Ben og i den Tilstand. Jeg nævnte ogsaa, at jeg ikke troede, Sygdommen blev bedre af det. Hun gik hurtigt ud i Køkkenet og begyndte Opvasken. Jeg syntes, hun skramlede noget rigeligt. Det skulde ikke være nødvendigt at provokere mig, syg som jeg dog var. Jeg maatte desværre banke temmelig haardt paa Væggen.

— *Kunde* du ikke vaske op paa en lidt mere kultiveret Maade?

— *Kunde* du ikke være lidt mindre urimelig?

Jeg satte Radioen i Gang. Kvindernes halve Time. Det hører jeg kun, naar jeg er syg. Det var Rundbordssamtale om Fisk paa otte Maader. Sikke en Masse Kvinde-Snak, frem og tilbage. Men mærkeligt nok, trods min paaviselige Sygdom laa jeg og blev halvsulten af det.

— Hallo, raabte jeg, hvad skal vi ha' at spise?

Min Kone viste sig i Døren:

— Vi skal først ha' Kaffe, nu *skal* du holde op med at raabe saadan.

— Hvad med stegt Aal til Aften?

— Det er saa urimelig dyrt.

— Det er ikke hver Dag, jeg er syg og skal plejes lidt ekstra . . .

— Nej, Gudskelov, sagde hun og gik ud.

Men jeg tror, Aalene blev bevilget.

*

NU laa jeg længe og døjede med Sygdommen og Ensomheden. I gamle Dage, da man var Barn, kunde man dog ligge og tælle Striber paa Tapetet, men nu er alle Vægge jo ensfarvede.

Saa kom Datteren hjem fra Skole:

— Davs, Farmand, hva' ligger du der og glor efter?

— Jeg er syg.

— Naada, da, da, du har nemet dig en halv Fridag.

Da blev jeg ærlig talt vred, jeg sprang op, ikke for lige-frem at slaa, men der kan ogsaa ligge en pædagogisk Værdi i Forskrækkelsestaktikken. Jeg for efter hende og baskede med Armene. Min Kone kom farende. . . Næ, hov, op i Seng med dig. *Tror* du Sygdommen bliver bedre af det?

Min Kone gik ud igen. Jeg kaldte Datteren hen og tilbød Fred. Vi stødte Tommelfingrene samme.

— Hvad skal jeg i Byen efter? spurgte hun.

Naa, ja, jeg kunde ønske mig et Par Cigarer.

— Cigarer? Vil du ligge og ryge i Sengen? Saa kan du lige saa godt rende rundt om Bordet ligesom før. . .

— Det er kun til Brug, hvis jeg bli'r lidt raskere — senere paa Dagen, sagde jeg. Du skal ikke sige noget til Mor, hun skal selv se det og glæde sig over det, hvis jeg bli'r saa rask. . .

*

UD paa Eftermiddagen følte jeg mig en Del bedre. Jeg tog igen Temperaturen. Den var faldet et Par Streger. Jeg kaldte paa min Kone.

— Det er ikke *slet* saa galt mere. Men kan I ikke skaffe lidt Lakridskonfekt. Det synes jeg godt, man kan være bekendt at købe i Sygdomstilsælde. Det lindrer i Halsen.

— Jeg ordner Lektier, sagde Datteren, kan du saa ikke regne Opgaverne, naar du alligevel ligger der til ingen Nytte.

— Tænk, sagde jeg til min Kone, *jeg tror slet ikke, I synes, det er hyggeligt at ha' mig hjemme saa tidligt.*

Da ingen af dem svarede, tændte jeg koldblodigt en stor Cigar. Nu kunde det være det samme.

Det ringede paa Døren. Ind traadte Doktor Bang, vor Huslæge, der sommetider kikker op til min Kones Gigt. Og

der sad jeg med et mægtigt Kanonslag i Munden. Røgen svøbte sig om Sengen og bølgede ham om Næsen. Det var min *egen* Sygdom og min *egen* Cigar, og jeg havde *ikke* haft Bud efter ham, men jeg blev alligevel saa underlig ubehagelig til Mode.

— Naa, sagde han, jeg ser, at Herren er slaaet omkuld af sin Cigar. Og Fruen?

Han rynkede Brynene, da han saa hendes Ansigt.

— Nej, *det* gaar ikke, Frue. De er jo ligbleg. De har overanstrengt Dem i Dag, nu har De værs'god at gaa tidligt i Seng ligesom Gemalen.

Jeg brød mig ikke meget om den Situation og bakkede kraftigt paa Cigaren. Jeg kom til at hoste.

— Gider De ogsaa se mig ind i Hovedet, i Halsen? sagde jeg. Jeg tror. . .

— Med Fornøjelse, sagde han. Vil Patienten være saa venlig at ta' Cigaren ud imens, saa De ikke kommer til at sluge den.

Det er muligt, min Kone var ligbleg for lidt siden. Men pludselig var hun tulipanrød i Hovedet. Hun *kom sig paa Stedet* — i en eksplosionsagtig Latter, som jeg maa indrømme smittede baade Doktor Bang og mig.

HERTZ HEIBERG OG HØRSHOLM

Redaktør Eyvind Rafn bringer her samtidig med ikke tidligere kendte Portrætter nogle ikke før offentliggjorte Breve fra den berømte Ferie, Hertz tilbragte i Hørsholm sammen med Ægteparret Heiberg og Forfatterinden Thomasine Gyllembourg.

Af
Eyvind
Rafn

David Monies (1812-94): Henrik Hertz (1798-1870).

HØRSHOLM-SOMMEREN 1832 blev et saa almen-gyldigt Udtryk for Begrebet Hygge og Idyl, at der ikke er Aarsag til at repetere Fortællingen derom nogetsteds — og da slet ikke i Nordsjælland — om Digteren Johan Ludvig Heibergs berømte Sommerferie dér sammen med sin Hustru Skuespillerinden Johanne Luise Heiberg og Digteren Henrik Hertz.

Der er nærmere Grund til at fortælle lidt om, at en saa fuldstændig Idyl, som Eftertiden og vist forresten ikke

mindst som Følge af Professor Carl Thomsens Tegninger i Juleroser i 1905, tror Hørsholm var, *det* var Byen nu allige-

Hanna Nathanson, gift Jacobsen, født 1803, død 1891. Henrik Hertz's ulykkelige Kærlighed. Fotograferet af kgl. Hoffotograf Jens Petersen (1829-1905). Ikke tidl. offentliggjort. Visitkortformat.

vel ikke! Dette er efterhaanden vist gaet saa meget i Glemmebogen som Følge af Henrik Hertz Dagbøger fra hin Sommer, at der er Aarsag til at offentliggøre ogsaa følgende Brev fra Digteren til hans nære Ven, den i sin Tid kendte Forfatter, Etatsraad og Kommitteret i Rentekammeret P. V. Jacobsen, der levede fra 1799 til 1848. Han blev Student samme Aar som Hertz, der senere i Livet karakteriserede ham som en Mand, der var ligesaa agtet for sin retskafne, ordholdende og elskværdige Karakter som for sin Kundskabsfylde. Til Jacobsen, der vedblev at være Digterens fortroligste Ven Livet ud, sendte Henrik Hertz fra Højsommeridyllen følgende Brev, hvori Henrik Hertz har sat flere runde Paranteser, jeg enkelte skarpe, indeholdende lidt Oplysninger.

Hirschholm, 14de Juli 1832

Kjære Jacobsen. Jeg kan ikke noksom takke dig for dit moersomme og nyhedsrige Brev. I en By som Hirschholm, der kun har een Barber, en gammel Husar, der ovenikøbet nu har Koldfeber, saa at den ingen har; en By, hvori man ikke engang kan faae Pibe-kradsere tilkjøbs, og hvor man har en saa ringe Tillid til Folk, at man imorges gjorde Omstændigheder ved at betroe mig et Stykke Kridt paa Kridt! (jeg havde glemt min Pengepung hjemme), en By, hvor jeg maatte give en Rdl. i Pant og en Mark i Leie for en Ridepisk (den skulde blandt andet have drevet Postmesterens Øg til Lyngbye, dersom Veiret ikke havde været saa slet), i en saadan By er et saadant Brev Manna i Ørkenen. Og faer man det ovenikjøbet

paa Sengen i Selskab med 2 andre og med et i Klareboderne [Hertz havde dengang sin Bolig i denne Gade i København] aflagt Visitkort fra Aug. Baggesen [Søn af den i 1826 afdøde Digter Jens Baggesen, som nu i Hørsholm-Sommeren var blevet Kaptajn og endte som Generalmajor], saa ser du vel, at der er ingen Ende paa Herligheden.

I Hirschholm er der saa at sige ikke andet Godt end vi selv, den skikkelige Postmester-Familie [hans Navn var Hvidt] (hans Øg indbefattet), den deilige Omegn (et Panorama fra en Høi ved Vallerød er ubestrideligt det smukkeste i hele Danmark) og skønne og billige Jordbær (1 Mark Pundet). Men med saadanne Goder og Breve fra Kjøbenhavn etc. kan man unægtelig ogsaa befinde sig ret vel, og jeg befinder mig ogsaa for det meeste meget vel.

— — Og hermed og med Hilsen til Kilde [Frederik Lorenz Kilde, født 1798, Literat, Skolekammerat af Hertz] er jeg din hengivneste

Henrik Hertz.

*

— At Hertz imidlertid var yderst charmeret af det hyggelige Hørsholm, saadan som Livet levedes der i Højsommeren 1832, det er der ingen Tvivl om at dømme efter Digterens berømte Dagbogsnotitser, som den afdøde Forfatter Professor Karl Larsen offentliggjorde i Juleroser i 1905 sammen med Kunstmaleren Carl Thomsens ligesaa kendte ni Smaategninger af Hørsholm som det saa ud i 1832 — Tegninger som Skaberen af Musæet for Hørsholm og Omegn Forfatteren H. C. Rosted længst har erhvervet til dette Musæum. Karl Larsen var en stor Elsker af Hørsholm og boede der paa Sandskebakke fra 1910 til sin Død i 1931 i sin nu nedrevne, saa morsomt og hyggeligt indrettede Villa »Det brogede Hus«, som hans elskelige Hustru Malerinden Mimi Schwartz havde døbt deres Bolig. Ogsaa hun havde mange Venner paa Egnen, som hun først definitivt fraflyttede, da hendes Mand var gaet bort, og tog Ophold i Hovedstaden, hvor hun lukkede sine Øjne Aaret efter 81 Aar gammel.

N. Chr. Fausing (1806-57):
Johanne Luise Heiberg.
Silhouet udført i 1838.
Det kgl. Bibliothek fot.

Ganske som mange andre satte Henrik Hertz Pris paa Hørsholm og Omegn. Han var Ægteparret Heiberg taknemlig, fordi det havde opfordret ham til at holde Sommerferie der sammen med dem, hvem han havde lært at kende, ved engang at aflægge dem Visit og »den lille tunghøre Mand med de gode kloge Øjne«, som Fru Heiberg karakteriserede ham, blev hurtigt Husven, saa da Fru Heiberg fik den hyggelige Hertz med til Hørsholm for at holde sig ved Selskab, naar hendes Mand var i København engang imellem, havde man gjort et godt Valg. Hertz var fra Barndommen vænnet til Nøjsomhed. Hans Far var Bager. Ved Englændernes Bombardement i 1807 af København, lagdes Bageriet, som laa i Klosterstræde, øde og især kun ved hans dygtige Mors Flid bragtes Familien helt paa Fode igen. Hertz havde skrevet sine første Skuespil og faaet Succes med dem ved Opførelse paa Det kongelige Teater, da Sommeren 1832 stundede til og da Fru Heiberg, som nylig, knap tyve Aar gammel, var blevet gift med den 40 Aar gamle Heiberg og ikke havde haft Tid til at holde nævneværdige Hvedebrødsdage, var det naturligt, at man ved at bo i Hørsholm valgte en Egn, hvor de, som Fruen skriver, »haabede at kunne nyde Naturen i Stilhed og Ensomhed. Hertz havde ytret, at ogsaa han ønskede at ligge paa Landet langt fra Byens Tummel, Heiberg tilbød ham nu at bo hos os i Hørsholm, og Hertz tog med Glæde imod Tilbudet.« Fru Heiberg var desuden ret udkørt efter at have optraadt efter faa hektiske Prøver hver Aften i Scribes »Et Feiltrin«, som sluttede Sæsonen 1831—32 og saaledes glad for, at ogsaa Heibergs Mor Forfatterinden Thomasine Gyllembourg tog med til Hørsholm. Henrik Hertz var optaget af, hvordan det var gaaet hans Børn, som han kaldte sine første Teaterstykker, paa Kongens Nytorv og fulgte dog ogsaa godt med i, hvad der skete udenfor Danmark. Saaledes skænkede han den 11. Juli Fru Heiberg et af de første her til Landet ankomne Eksemplarer af nogle af Bellmanns Sange og tre Aftener senere sang hun for første

Ukendt Kunstner: J. L. Heiberg (1791-1860). Ungdomsprofil. Pastel. Tilhører Det kgl. Bibliothek.

Johanne Luise Heiberg. Fotografi. Visitkortformat. Optaget af det kendte nu hensøvede Firma Hansen, Schou og Weller, Bredgade 28, der ogsaa tog de nu verdensberømte Fotografier af H. C. Andersen.

Gang deraf. Hørsholmegnen havde hurtigt jaget al Vintertræthed bort. Der er ægte Stemning i det Brev Hertz antagelig et Par Dage senere skrev til den unge Hanna Nathanson, som var Digterens første, store — og som man véd — ulykkelige Kærlighed. Hanna var Datter af Berlingske Tidendes mangeaarige Redaktør Etatsraad M. L. Nathanson. Hun er Modellen til Antonie i Hertz's Skuespil Sparekassen, som stadig staar paa Repertoiret paa Kongens Nytorv. Det er netop om hende, at Hans Brix i sit Værk Danmarkt Digtere skriver: Man træffer i denne Komædie en af de mest livagtige og indtagende unge danske Piger ud af Hverdagslivet, som vor dramatiske Litteratur kan opvise, nemlig Antonie. Hun har det tapreste lille Hjærte og hendes Sinds Bevægelser toner i alle Farver. —

Hanna giftedes med Galanterihandler Jacobsen i København og det varede Aar, ført Hertz helt forvandt sin Hjærtesorg og helt glemte han aldrig sin Kærlighed til hende, hvem han, 34 Aar gammel, tilskrev følgende ikke tidligere offentliggjorte Brev, hvor man kun ikke er helt sikker paa Dateringens Korrekthed.

Hirschholm, den 13. Julii 1832.

»Jeg er i dette Øieblik særdeles blidt og behageligt stemt. For ½ Time siden var mit Værelse bælmørkt; en svær Tordensky med et blaaligt Skjær bedækkede hele Himlen og ligesom pressede Luften og mit Aandedrag ned. De stakkels Spurve, der daglig søge et tarveligt Udkomme i Laden ligeoverfor mig, vidste ikke hvor de skulde hen. I Forvirringen fløi de mod mine Vinduer; men da de sagtens betænkte, at jeg selv knap havde et Tag over mit Hoved — at sige: figurligt; thi det Huus jeg boer i herude, har ellers et Tag —, saa skyndte de dem hen til den gamle Slotshave, hvis store, hvælvede Alleer engang skjænkede en herlig Konge-Familie Ly og Lykke, og endnu staaer den frisk og blomstrende, mens Slottet er jævnet med Jorden [det skete i 1810] og ingen Myg længere finder Ly der. — Det begyndte med fjernt og smaat at lyne og tordne, og Regnen styrtede ned i Strømme. Postmesterens Pige, der skyllede Tøi i Gaarden, var nær selv blevet skyllet, havde hun ikke slaæet sit

N. Chr. Fausing (1806-57):
Henrik Hertz. Silhouet.
Efter Oplysning af
Overbibliothekar Ochsner
udført i 1838.
Ikke før offentliggjort.
Det kgl. Bibliothek fot.

Skjært over Hovedet og rendt ind. Et Par barbenede Dreng klemte sig tæt op til Muren af vort Huus, for at Tagskjægget skulde holde Regnen lidt ude og Ingen synes at være ret fornøjet med denne Tordenbyge undtagen en Flok Ænder, der kom vraltende ned ad Gaden og plaskede i Regnpytterne og skreg og gjorde et ugudeligt Spectakkel: som det nu engang gaaer i Verden: simple Naturer gjør sig altid brede, naar de en enkelt Gang forstaae eller kunne benytte noget, andre ikke kunne. Ændernes Travlhed og Folks og Fugles Hastværk med at komme under Tag dannede paa samme Tid en besynderlig Contrast til et Par store, stærke Forpagterheste, der holdt udenfor et Huus, spændte for en Fragtvogn, og mens det skyllede ned, taalmodigen stod stille og hængte med Hovedet; det høieste de gjorde, var at de nu og da rystede Regnen af Hovedet eller flyttede et Been, som Heste pleie, naar de ere trætte af at hvile derpaa. —

Ingen Regn varer evig. Denne Egenskab har Regnen i Danmark tilfældes med Regn i andre Lande; hvilket er en stor Lykke. Ogsaa i Formiddags sagtredes den efterhaanden, Skyerne blev først lysere og tyndere og klarere og forduftede omsider ganske i Straaler af den frembrydende Sol, der nu med fordoblet Kraft og næsten brændende skjød ned mod Jorden — lutter Apollopile, der traf Hjertet af Planter og Blomster og Mennesker, men ikke gav Døden, men bragte Livet. Jorden dampede som i varme Sommernætter, Regndraaber paa Træer og Buske saae i Solskinnet ud som glimrende Perler, og Fuglene, der glade og quiddrende hoppede fra Green til Green, brugte Bladene som Drikkekar og nippede af de første Draaber. Postmesterens Pige kom igjen ud i Gaarden og gik til sit Arbeid, meget fornøjet over at have slaaet en Sladder af med Madammen om at der ingen Tørring var i Veiret, de to smaa barbenede Dreng smøgede deres Benklæder op og plaskede omkap med Ænderne i Regnpytterne, mens Forpagterens Karl kom ud fra Folkestuen eller, om De vil, blev kastet ud af en rødmosset Malkepige, hvem han i Forbigaaende havde sagt nogle uanstændige Ord til. Hans Heste trak derpaa den sværtbelæssede Vogn i et langsomt Skridt nedad Gaden, indtil de forsvandt for mig paa Veien til Vedbek. — Gjennem de aabne Vinduer strømmede den friske Luft og Sollyset ind i mit Værelse; en deilig Rosenbouquet, der staaer i et Glas paa mit Bord — Fru Heiberg har foræret mig den — duftede engang saa smukt som før. Jeg folte mig behageligt stemt og oplagt til at arbeide eller i det mindste til at skrive til Dem, min Veninde!«

— I nogle afsluttende Linier udlægger Hertz derpaa det forbidragende Tordenvejr som et Symbol paa Oehlenschlägers »Prometheus«, der dadles. Sandhedens Sol vil gennemtrænge denne mørke Sky og gavne.

*

— Medvirkende til Hørsholm-Sommerens solmættede Succes var ogsaa den Omstændighed, at man i just de Uger fik et nært Kendskab for første Gang til mere af den svenske Visekonge Bellmanns Digtning og Musik. Fru Heiberg sang Viserne for aabne Vinduer paa de stille lune Sommeraftener i den lille Lejlighed, man havde lejet i det nu nedrevne Hus lige overfor Hørsholm Hotel. I følgende ikke før offentliggjorte Brev fortæller Hertz Vennen P. V. Jacobsen, at Familien Heiberg er meget indtaget i Skuespillet Emma, som han netop har skrevet færdigt og som Heiberg næsten ikke ønsker forkortet, og saa fortsætter Hertz:

Hirschholm, den 23de Augusti 1832.

Kjære Jacobsen!

Vor idelige Syngen og Studeren af Bellman herude har bragt Heiberg og mig til det Ønske at skildre eet og andet herudfra, om

just ikke paa Bellmanns Maneer, saa dog til een af hans Melodier. Jeg har da nu langt om længe faaet noget færdig, som jeg har kaldt »Posthuset i Hirschholm« paa en 16 otteliniede Vers og skrevet til Melodien »Klang, mina flickor«, der forekommer i »Kjøge-Huuskors« og er en overmaade dejlig Melodie, at sige, ikke naar jeg synger den. Bemeldte Digt, der i Maneren eller Grundtonen har nogen Lighed med Spadseretouren (tidligere Digt af H.), har gjort meget Fortune hos dem herude, hvorover jeg er meget fornøjet. Naar jeg kommer til Byen, skal du faae den.

Din H. Hertz.

— Det blev en sen Lykke, som blev Hertz til Del, da han giftede sig i en Alder af 52 Aar ved den 26. April 1850 i Vor Frue at indgaa Ægteskab med Frøken Louise von Halle — en Søsterdatter til hans ulykkelige Kærlighed Hanna. Og hvor gik saa vor sent gifte Digtters Bryllupsrejse hen — den gik til Hørsholm. Men om Bryllupsrejsen og Hvedebrøsdagene i de fra hin glade Sommerferie i 1832 saa elskede Omgivelser tier alle Kilder hidtil. . . og dog findes der maaske en Dag ikke tidligere trykte Breve fra ogsaa hin Periode, saadan som Digtterens Oldebarn stadig ejer nogle utrykte Breve fra andre betydningsfulde Aar for Hertz, der var kommet til at elske Hørsholm saavel som Rungsted-Egnen saa højt og forlod Byen sammen med Heibergs den 29. August — han paa sin Side for i København at begynde Forberedelserne til den lange Studierejse til Rom, der bragte ham den store Glæde, at Studenterforeningen indbød ham til flot Afskedsfest før Afrejsen, hvad der greb ham saa inderligt, at han i sin Takkeskrivelse, der opbevares paa Det kgl. Bibliothek og her aftrykkes første Gang, skrev

den 24. Mai 1833.

Idet jeg med Glæde og Taknemmelighed modtager mine Venners velvillige Indbydelse, beder jeg Dem modtage min Forsikring om, at dette Bevis paa Godhed vil paa min hele Reise ledsage mig fornøende og opmuntrende.

— Festen forgyldtes med Christian Winthers Afskedssang, hvis sidste Vers lyder

*Dybsindig, snild med mandig Røst
Han tugted Kunstens blinde;
Han sang med dybt bevæget Bryst
De faldne Danskes Minde;
Hans Børn vi saae — en broget Rad!
Paa Kongens Torv derhjemme.
Og spørges, hvad han ellers quad?
Maae vi ei Hirschholm glemme.*

Et ikke for kendt, meget smukt og ulasteligt velbevaret Maleri forestillende Thomas Thaarup - nu indkøbt af Menighedsraadet i Hørsholm og ophængt i Kirkens Præsteværrelse.
(Københavns Stadsarkivs Atelier Foto)

DET var ikke som simpel Ejendomspekulation, at Digteren Thomas Thaarup i Slutningen af 1790'erne købte en Bondegaard med 65 Tønder Land i Smidstrup paa Vedbækegnen, søgte og fik sin Afsked i Naade og med god Pension fra 1800 som Direktør for Det kongelige Teater, flyttede ud paa Gaarden, som han døbte Sophiesminde og blev der til sin Død i 1821 — det var en saavel medfødt Trang til Vegeteren som Mangel paa almindelig Energi og Handlekraft, som drev ham til et tidligt Otium. Det er saaledes ikke ukendt, at da han skrev paa sin Samtids største Teatersucces »Høst-Gildet« med de endnu kendte og folkeyndede Sange »I Dalens Skød en Hytte laa« og »Nys fyldte skøn Sired sit attende Aar«, saa maatte en af hans Venner blandt de kgl. Skuespillere lukke ham inde paa et Værelse i sin lille Lejlighed i Lille Kongensgade for at sikre, at det berømte Sangspil blev færdigt til Tiden, alt mens han serverede frisk Kaffe til Digteren hver Time i det Døgn, Thaarup var om Slutningen. Skuespilleren var Nordmanden Michael Rosing.

»Altfor doven« var Vennernes Karakteristik af ham, efter at han 1763 var dimitteret som Student fra »Helsingør lærde Skole«, hvor han, skønt født i København, havde sin Skolegang, fordi hans Far, en kendt Jærnhandler i Hovedstaden, var gaet fallit og flyttet til Læsø, hvor han fik

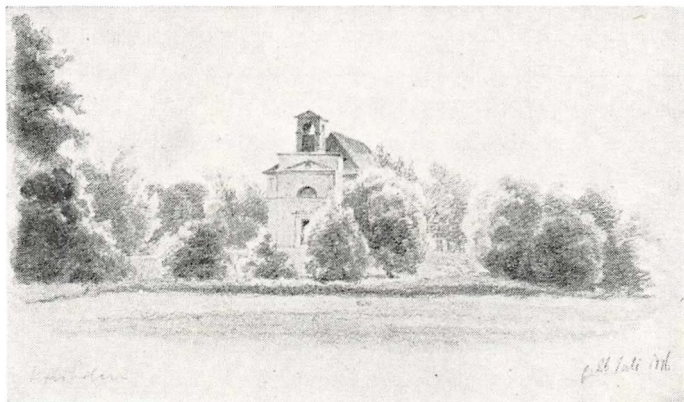
Ukendte Digte

AF

THAARUP

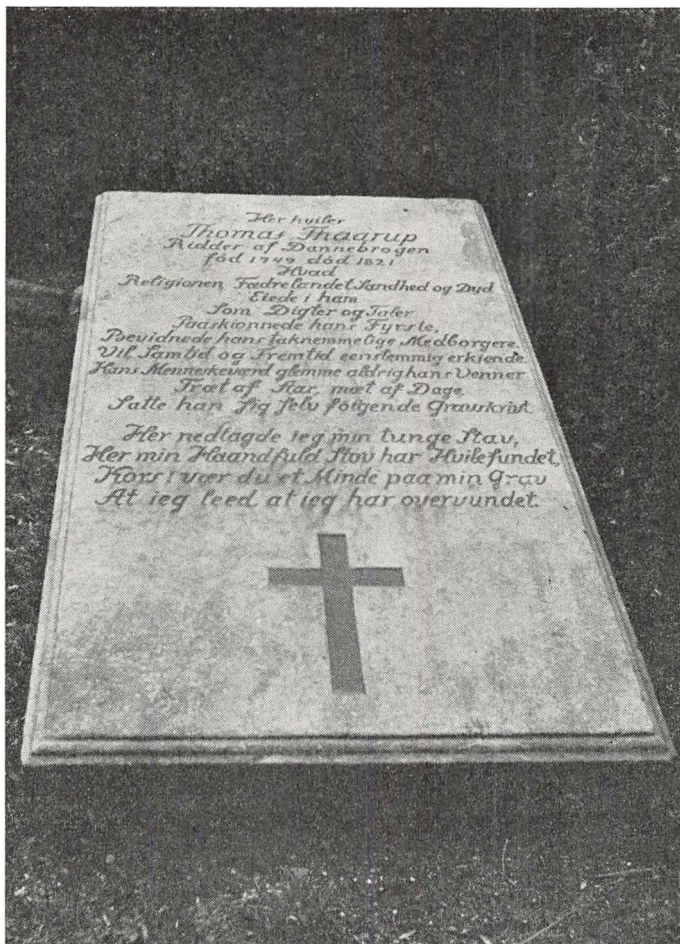
Forfatteren til denne Artikel fandt i Bunden af et gammelt Mahogny-Klædeskab, som var købt i Sønderjylland af en københavnsk Antikvitethandler, et hidtil ukendt Maleri forestillende Hørsholms første Kirkevæрге Digteren Thomas Thaarup sammen med ukendte Digte af Thaarup. Maleriet erhvervedes af Menighedsraadet i Hørsholm, hvor det har sin blivende Plads i Præsteværelset, og mens Det kgl. Bibliothek indkøbte Digtene, saa fik Hørsholm Sognepræste-Embedet et Eksempplar af den næsten uopdrivelige Bog: Thaarups efterladte Skrifter, udgivne 1822 af Rahbek. Her fortæller Eyvind Rafn om Digteren og meddeler en Prøve paa de ukendte Vers. Fundet gjordes hos Antikvitethandler Tage Hansen i Mikkels Bryggersgade.

bevilget en lille Stilling ved Toldvæsenet. Der var gaet længere Tid, før Digteren efter adskillige Aars Æsthetiseren og Diskussion i Hovedstadens mange Klubber med Digterkollegerne *Rahbek* og *Storm* samt Theologen *Claus Pavels* fik Ansættelse som Lærer for Søkadetterne og dermed Foden under eget Bord. Men disse Aar var ikke spildt. Han udviklede i dem sin Evne som officiel Festtaler og som Lejlighedsdigter, der senere gjorde ham selvskreven som Deltager ved enhver større Festlighed i Residensen ikke

Hørsholm Kirke, Akvarel af Litografen Otto Bentzen, Billedet er dateret 26. Juli 1876.

Paa Thomas Thaarups Grav paa Hørsholm Kirkegaard ligger denne ulasteligt velholdte Gravsten, som i mange Aar Aaret rundt var beskyttet især mod Sne og Frost med et centnertungt Zinkdække. Dette er nylig fjernet og lader Beskueren nemt læse Teksten paa Gravmælet, som ikke tidligere har været fotograferet. - Her hviler Thomas Thaarup Ridder af Dannebroggen - begynder Inskriptionen, som slutter med den af Digteren selv forfattede Strofe:

Her nedlagde jeg min tunge Stav,
Her min Haandfuld Stov har Hvile fundet,
Kors! Vær du et Minde paa min Grav
at jeg leed, at jeg har overvundet.

- Og den lader jo høre som et Hjertesuk, mens man forgæves søger Hustruens Navn. (Cheffotograf Mogens Falk Foto)

mindst, naar den gjaldt Kongehuset. At han var den fødte Leverandør af Digte ved saadanne Lejligheder, kendes der talrige Eksempler paa. De var naturligvis alle holdt i den for hin Tid typisk meget højtidelige Stil.

Hans Sang til Kong Frederik den Sjette for Det harmoniske Selskab den 15. Maj 1810 er et klart Eksempel herpaa:

*Nyd Frederik! Nyd Din Idræts Glæde,
Nyd den i Flide som i Fred!
Dit Ønske var en Borgerglæde,
se her den knyttet Led til Led.
Hør alle, alle stemme i:
Held være Nordens Harmonie.*

*Et helligt Baand os alle binder,
Til Fædrelandets Værn og Gavn!
Den Hæder bør det os at vinde
I Stridens Storm, i Fredens Favn!
Syng Nordens sidste Slægt som vi:
Held være Borgerharmonie!*

*

— Der kendes jo flere Festdigte fra Thaarups Haand og-saa fra Aarene, hvor han levede i landlig Ro og Fred paa den idylliske Egn, hvor kun det ikke altid harmoniske Forhold mellem ham og hans Hustru svarede til Stedets Yndighed — hun stod i Dannelse langt under ham, staar der at læse i den indholdsrige Dagbog som Ungdomsvennen Pavels, der blev Sognepræst i Hørsholm, efterlod sig ved sin Død som Biskop i Bergen.

Frøken Sophie Lund, som hun hed, før hun i 1792 giftede sig med Thaarup, var Datter af Toldkontrollør H. H. Lund, som levede 1699 til 1764 og Hustru Johanne Sophia

Her ses det andet Portræt - tilhørende Museet paa Frederiksborg - som kendes forestillende Thaarup, og desuden eksisterer der et kun sjældent set Kobberstik udført af Andreas Flint efter Tegning af Billedhuggeren Bertel Thorvaldsen samt nogle forskellige Efterligninger af dette. (Foto Frederiksborg Museet)

Diner-transportable
overalt paa Sjælland

1. Klasses
nyrestaurerede
Værelser

Selskabslokaler

Hyggelig og intim
Restaurant venter
Deres Besøg

Hotel „Isefjord“

»VIKINGEBYENS PERLE«

Frederikssund . Telefon 2 og 702

F. FLINDT
»The Flintstone family«

Stort Udvalg
Kød-Flæsk-Paalæg
Fin Kvalitet

Til Hverdag og Fest
faar De bedst
alt i baade varmt og koldt -
gør derfor Holdt
hos

Slagtermester Jacob Lyng Madsen
Østergade 17 . Helsingør . Telefon 34

Viggo Jørgensen

HANDELSGARTNER

Vestergade 3 . Helsingør . Telf. 223 - 201

BLOMSTER . GRØNT . FRUGT

Smukke Buketter og Sammenplantninger
Stort Udvalg i Julekranse

Koch (født ca. 1714, død 1789). Tydeligt nok kender vi ikke nogen Gravskrift over Fru Thaarup, hvis Dødsdag vi dog kender nøjagtigt som værende den 6. juni 1819 og lige saa sikkert ved vi, at Fru Thaarup sov hen paa Sophiehøj, hvor ogsaa Digteren drog sit sidste Suk, da han gik bort en Sommerdag i 1821 og blev baaret i sin Kiste af de omkringboende Bønder den lange Vej over Fris's Eng og gennem Folehave til Hørsholm Kirke, hvis første Værge Thaarup var samtidig med at være Byens første Skolepatron. Thaarup sad saaledes ikke med Hænderne i Skødet som almindelig Pensionist i sine sidste Aar og lod Tiden gaa med ørkeslks Snak om dette og hint — en virksom og ofte uegennyttig Mand, der tit har gjort godt i Stilhed, som saadan møder vi ofte hans Navn f. Eks. i Hørsholm gamle Kirkebog, der fortæller, at Gang paa Gang stod Ridder Thaarup Fadder for Børn født udenfor Ægteskab, hvad der jo som bekendt var en langt mere ulykkelig Hændelse dengang end i vor Tid. — Bøndernes Ven var den Karakteristik Samtiden gav ham, der ikke lod det blive ved Ordene i Indskriften paa Frihedsstøtten foran Hovedbane- gaarden i København, som han digtede men ogsaa efter- levede med værdig Frimodighed i sin landlige Ensomhed til Landbrugernes Gavn.

R.

Thaarups egenhændige Underskrift paa et Brev 1805.

Helsingør Hotel og Kro

ved
Chr. Asmussen
Telf. 6

Udmærket Madsted
Dejlig Kaffe
Komfortable Værelser
Selskabslokaler
Teatersal

HELSINGØR BOGHANDEL

P. Schwartz Sørensen

TELEFON 1
ØSTERGADE 19

JULEGAVER

til
hele
Familien

VIGGO SVENDSEN
Urmager Guldsmed Optiker
Frederiksværk . Telefon 201

ARNE HENRIKSEN

TØMRERMESTER - MASKINSNEDKERI

Karsemose

Telefon Frederiksværk 97

- ogsaa alt vedrørende Sommerhuse

Gennem Generationer det rigtige
Indkøbssted for gode
Manufakturvarer
af enhver Art

Den gamle Smedie

J. THISTEN-NIELSEN
Frederiksværk - Telefon 556

Hegn - Gelændere

Laager - Porte

Alt i Kleinsmedearbejde

Hotel Strandborg

FREDERIKSVÆRK . TELF. 293

De smaa Haver
med god og
billig Mad
Hyggelige Værelser
med Central-
varme

Einer Petersen

Se Julevinduet!

Faa
Gaveideen
hos

N. SANDNER

Nørregade 26, Telf. Fr.værk 65

Ferm VASKEMASKINER

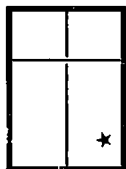
med El-Varme
med Gas-Varme
uden Varme
med El-Vridemaskine
Tørrecentrifuger
købes hos

Agenda Torvets Isenkram
Fr.værk . Telf. 515

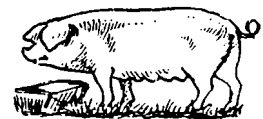
den hyggelige
Forretning
med det store
Udvalg

Glarmester H. Koppel-Andersen

FREDERIKSVÆRK TELF. 367 - 223

Harald
Korsgaard
Petersen

Slagter- og Viktualieforretningen

Strandvejen 96
Frederiksværk
ved

Staalvalseværket
Telefon 626

Prøv vor hjemmelavede Medister,
den er lavet af Flæsk, og ikke af Klister

Alle vore Varer er gode, friske og delikate
Een Gang Kunde - altid Kunde

KOSMORAMA

Frederiksværk

Telf. 455

Vagn Nielsen

STATSAUT. SKIBSMÆGLER
FREDERIKSVÆRK

Telegram-Adresse: »Neslein« . Telf. Frederiksværk 185

Køb Manufakturvarer

hos FIRMA

KNUD ANDERSEN

Nørregade 13, Frederiksværk
Telefon 107

Joh. Reitzels Efterfølger

E. Skougaard Rasmussen

Murermester

Tscherningsgade 5
Frederiksværk
Telefon 587

Alt elektrisk

Smukke Bordlamper
Moderne Lampetter
Brødrister og Strygejern
Alt i El-Køkkenudstyr

Knud Løth

Aut. Installatør
Telf. Frederiksværk 177
Nørregade 20

OSVALD KRAFT

Smedie og Maskinværksted
Havnevej, Frederiksværk
Telefon 422 og 366

Centralvarme og Oliefyr

Baade til Jul og til Nytaar,
ja, Aaret rundt, De faar
altid fine Varer hos LARSEN:
Flæsk og Kød, Paalæg og Farsen,
aldrig forgæves hos os De gaar!

Sv. E. Larsen's

Slagter- og Viktualieforretning
Strandvejen 17, Telf. Fr.værk 254

UDSØGTE VINE

fra

Den gamle Købmandsgaard

P. BJØRNSBÆK-OLSENS VINHANDEL
FREDERIKSVÆRK

Telefon Hald 35

Torup Kro

Torup pr. Dyssekilde

NORDSJÆLLANDS ÆLDSTE KRO

Hyggelige Selskabslokaler og à-la-carte
Stor gammel Have

HVER DAG HELE AARET RUNDT NYSTEGTE HALSNÆS-AAL

Musik og Underholdning hver Aften

FISK

er en god og sund Spise

Hans Rasmussen

Fiskehuset, Nørregade 5
Frederiksværk, Telf. 855

FRISKE
VARER
BILLIGE
PRISER

Se den nye Drengeddeling

Aage Løkke
FREDERIKSVÆRK

Tlf. 345 - en god Forbindelse i Tøj

Alt i
Børne-
konfektion
Mange gode
Ideeer til
Julegaver

KAREN GISSELMANN
Den lille Butik
Strandgade 4 . Fr.værk . Telf. 678

H. ANDREASEN

Isenkram
Nørregade 24

Telefon 64
Frederiksværk

Stort Udvalg i Julegaver til hele Familien

Sv. Aa. Olsen & Co.

Blikkenslagere . Autoriseret Gas- og Vandmestre
Nørregade 47 . Frederiksværk
Telefon 585

Installation af W. C. og Badeanlæg
Automatiske Pumpeanlæg og elektriske Vandvarmere
Oliefy

Frederiksværk

Bogtrykkeri

Etableret 1924

CHR. OLSEN

Tømrermester

Maskinsnedkeri . Nørregade 52 . Telf. Fr.værk 131

ALF JENSEN
GODTHAABSVEJ 4 A
TELEFON *285

Frederiksværk
Trælasthandel

TRÆLAST . BYGNINGSARTIKLER MØRTEL . STØBEGODS . BRÆNDESEL

K. A. Larssensgade 1 . Telf. 6 (3 Ledninger) og 12 . C. V. Berntsen

Der bor en Bager i
Nørregade Nr. 9,
Frederiksværk,
nemli':

H. V. EHRBAHN

Telefon Frederiksværk 250

OIL-O-MATIC Oliefy

sejrer stort
ude i
Verden

Frederiksværk Smede- og Maskinværksted
W. Larsen . Telefon Fr.værk 95 og 467 . Fredens Allé 7

GRAND HOTEL

FREDERIKSVÆRK
TELEFON 8

V. A. HANSEN

Th. Pedersen
Kiosken Torvet

Frederiksværk
Telf. 195 - 163

Alle førende Mærker i
CIGARER og TOBAK
ogsaa i smukke
Gaveæsker til Julen
samt alt i Konfekturer
Julehefter
Dag- og Ugeblade
Festtelegrammer
sendes overalt

Statsautoriseret Revisor
Carl Johansen

Vesterbrogade 19 . København V . Telf. Hilda 250 - 5050

træffes den første Fredag i hver Maaned i
Frederiksværk paa Frederiksværk Bogtrykkeri
fra Kl. 10-12 og efter Aftale. Tlf. Fr.værk 285

Premier IS

Aug. Højrup

FREDERIKSVÆRK . TELEFON 269

Kai B. Christiansen

Murermester

TELEFON 262

LISELEJE

Malerfirmaet
Emilius Jensen & Søn

v/ Poul H. Jensen

Nørregade 19
Frederiksværk
Telf. 377 - 476

CHR. SCHMIDT

NØRREGADE 1
FREDERIKSVÆRK
TELEFON 31

har Byens
største Udvalg
i Herre- og
Drenge-
ekvipering

**Tillige
stort Udvalg
i Fodtøj**

DERES **Oceka** KØBMAND

KNUD RASMUSSEN

K. Blomhøjs Efterfølger
Nørregade 34, Tlf. 103
Frederiksværk

Jernbane

K. A. Hansen . Frederiksværk . Telf. 148

Kiosken

Julehefter
Jule- og Nytaarskort
Dag- og Ugeblade
Tipsforhandler
Stort Udvalg i
Tobak, Cigarer og
Cigaretter samt
Chokolade og
Konfekt
Alt i de fineste
Kvaliteter

Glædelig Jul!

GODT NYTAAR! - TAK FOR DET GAMLE!

E. og B. Zier Bro

BLOMSTER . FRUGT . GRØNTSAGER
JERNBANEGADE 15

Telf. Frederiksværk 149 . Privat 241

BANKEN

FOR

FREDERIKSVÆRK OG OMEGN

AKTIESELSKAB

Frederiksværk Kro

(Laur. Mathiesen)

Torvet

Tlf. 85

*Lukket
Keglebane*

*Smaa
lune Retter*

*Madkurve kan
medbringes*

Garager, Sommerhuse
Nybygninger, Reparationer
Alt i Tømmer- og Snedkerarbejde

LARS JENSEN

Tømrermester
Standvejen 160 C,
Kregme pr. Frederiksværk
Telefon Frederiksværk 519

Fornuftige

Julegaver!

Fikse

Julegaver!

Kort sagt - Julegaver fra

Jens Holtegaard

Telefon Frederiksværk 83

Vi hjælper Dem altid gerne paa Gled, hvis De mangler Ideer!

Den

RIGTIGE

Ur- og Guldsmedeforretning

S. P. Søffe og Søn

Urmager og Guldsmed
Tlf. Frederiksværk 286

I NORDSJÆLLAND ANBEFALES

HAUGE *Skø*

HAUGE *Skø* MAGASINER

Hillerød
Helsingør
Hørsholm
Birkerød
Lyngby
Ringsted

Vi opfylder Tidens Krav
med et godt Udvalg
i alle Mærker og Modeller
Vore Priser er fornuftige
Vi tilstræber god Betjening

BEMÆRK

at vi nu ogsaa
har Forretning i

København
Østerbrogade
Nr. 50

L. P. Hansen

Slagtermester

Dejligt Fjerkræ, Flæsk og Kød,
Pølse - sort og hvid og rød,
Paalæg - alt til Smørrebrød,
Oksekød til saftig Bøf,
Sylte, Koteletter - øf-øf-øf.

NØRREGADE 14 . FREDERIKSVÆRK . TELF. 61

Is, Chokolade, Konfekt
Stort Udvalg i
Julekort og Telegrammer
Julehefter

KIOSK POSTGAARDEN

Rich. Hansen
Jernbanegade 14
Tlf. Fr.værk 492

Dag- og Ugeblade
Cigarer, Tobak
Cigaretter

Tag ogsaa om Vinteren
med
Frederiksværkbanen
og
Gribskovbanen

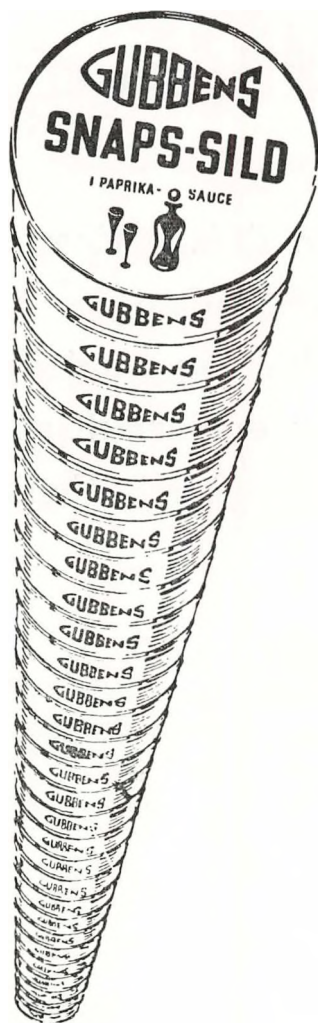
HOTEL
»Leidersdorff«

HILLERØD

TELF. 38

-det er sager!

Hotel Strandborg
Ove Curt Hansen

Nymonterede
Værelser
med moderne
Komfort

Telefon Hundested 12 - 433 - 156

H. Nobel
NOBEL

TØMMERHANDEL
FREDERIKSVÆRK
TELEFON *70

**TRÆLAST
BYGNINGSARTIKLER
BETONVARER**

SIGURD HENRIKSEN

TØMRERMESTER

»Solbakken« Kregme

pr. Frederiksværk

Telf. Ølsted 137

Alt vedrørende Tømmer-
og Snedkerarbejde
Nyt saavel som Reparationer
Herunder ogsaa alt
vedrørende Sommerhus-
byggeri

*Tilbud og
Overslag uden
Forbindende*

**Køb Deres
Gasolie - Dieselolie
Petroleum**

i

Hundested Kulimport A/S

Hundested 200 - Frederiksværk 200

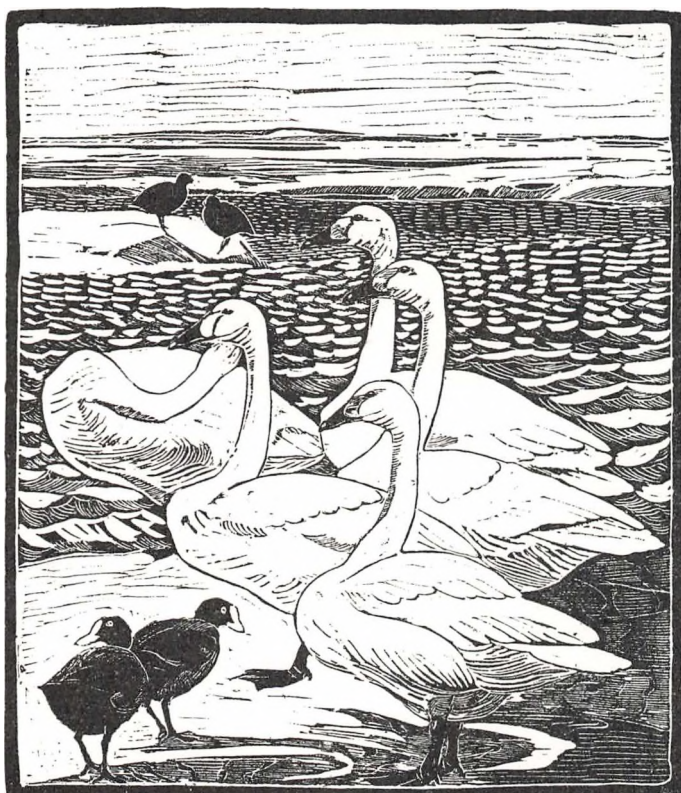
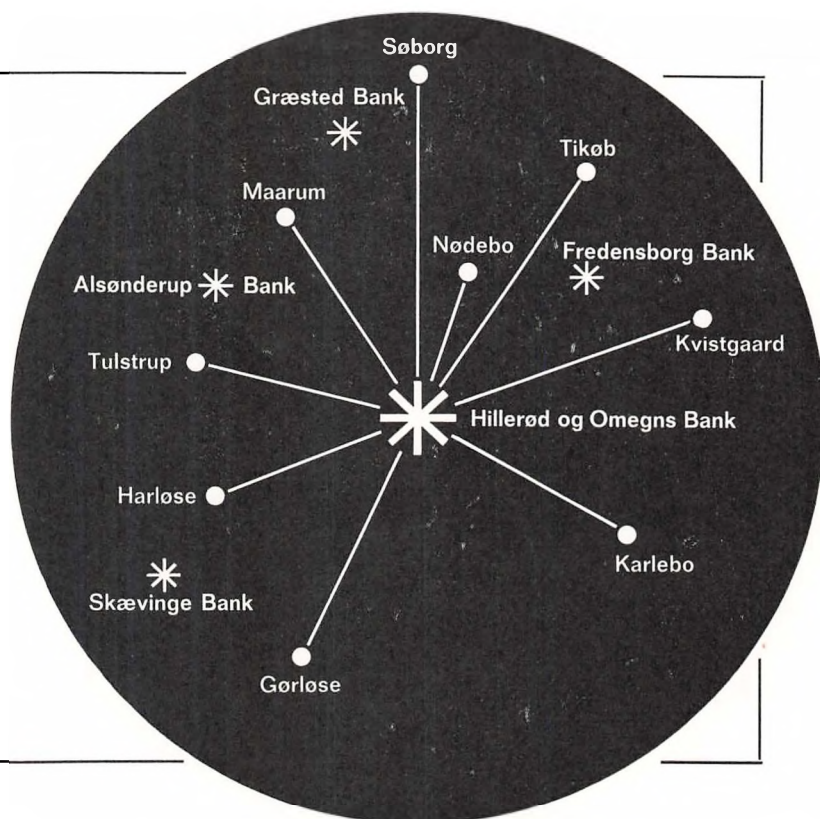
- Overalt i Nordsjælland -

Hillerød og Omegns Bank

16
Afdelinger og Filialer i
Nordsjælland

- til Deres Tjeneste!

Forside billedet

paa dette Aars »Jul i Nordsjælland« er et originalt Træsnit af den nordsjællandske Kunstner Leif Rydeng, kendt som fremragende Dyremaler. Billedet er paa Forsiden trykt direkte paa Stokken, men derudover har Kunstneren fremstillet nogle faa Eksemplarer paa japansk Silkepapir, opklæbet paa Karton og signeret af Kunstneren. Dette originale Træsnit kan, saa langt Oplaget rækker, erhverves ved Indsendelse af Kr. 20 paa Giro 83029, »Jul i Nordsjælland«, ved Erik Gribø, Gothersgade 156 B², København K. De nummererede Eksemplarer ekspederes i den Rækkefølge, som Ordrene indløber.

EFFO

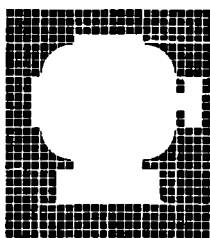
Andelselskabet
Elektricitetsforsyningen
for Frederiksværks Omegn

leverer Strøm til Lys, Kraft og Varme til følgende Sogne:

Torup, Melby, Kregme, Vinderød, Lille Lyngby, Strø, Græse, Sigerslevvester, en Del af Slangerup Landsogn og Tibirke og Ramløse Sand

OVER FØLGENDE TRANSFORMATORSTATIONER:

1. Hundested, 2. Lynæs, 3. Torpmagle, 4. Torup, 5. Melby, 6. Evertofte, 7. Vinderød, 8. Brederød, 9. Kregme, 10. Hundested Havn,
11. Ullerup, 12. Strøllille, 13. Strø, 14. Sigerslevøster, 15. Sigerslevvester, 16. Græse, 17. Hørup, 18. Store Lyngby, 19. Meløse,
20. Hald, 21. Hundested Isværk, 22. Hundested Motorfabrik,
23. Vinderød Enghave, 24. Støverled, 25. Hundested Vandværk,
26. Asserbo, 27. Liseleje, 28. Tollerup, 29. Kikhavn, 30. Nødebo Huse, 31. Sverkilstrup, 32. Lynæs Vandværk, 33. Søndergade, Lynæs, 34. Vinderød By, 35. Auderødlejren, 36. Hvide Klint,
37. Lille Kregme, 38. Classens Dige, 39. Lindebjerg, 40. Lille Carlsminde, 41. Tibirke Sand, 42. Skovbo, 43. Asserbohus, 44. Carls gave, 45. Lynæs Havn, 46. Pileallé, Hundested, 47. Hundestedgaard, 48. Karsemose Overdrev, 49. Ramløse Sand, 50. Baghus, 51. Hundested Nord, 52. Melby Præstelod, 53. Asserbo Vandværk, 54. Torplille Vandværk, 55. Katholm, 56. Aasebro,
57. Torplille

Tillid og tryghed

*er dejlige ord
for børn,
voksne
og et
moderne
pengeinstitut*

Min far og mor har givet mig en **BØRNEOPSPARINGSKONTO**, og selv har de sikret sig en af de **SKATTEBEGUNSTIGEDE OPSPARINGSFORMER** i Frederiksborg Amts Sparekasse.

Tusinder af forældre i Nordsjælland forstår i tide at sikre sig gennem en økonomisk planlægning.

Den moderne sparekasse er levende i sin opbygning og med en praktisk forståelse for alle de opgaver, som ungdommen og de lidt ældre medborgere ønsker at få løst gennem et pengeinstitut.

Nordsjællands største sparekasse, med sine mange afdelinger og filialer, bør ganske naturlig være Deres rådgiver i økonomiske anliggender. Gælder det lån eller opsparing

- gå i

Frederiksborg Amts Sparekasse

- hele familiens pengeinstitut